

Document as cited in: Lee 2013b

Lee PN. (in press 2013). Health risks related to dual use of cigarettes and snus – a systematic review. Regul Toxicol Pharmacol. 69(1):125-134.

*Susanna Raisamo, Lasse Pere, Pirjo Lindfors, Mikko Tiirikainen ja
Arja Rimpelä*

Nuorten terveystapatutkimus 2011

NUORTEN TUPAKKATUOTTEIDEN JA PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ 1977–2011

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Päivämäärä
Sosiaali- ja terveysministeriö	4.7.2011
Tekijät	Toimeksiantaja
Susanna Raisamo, Lasse Pere, Pirjo Lindfors, Mikko Tiirikainen, Arja Rimpelä (Toim.)	Sosiaali- ja terveysministeriö
	HARE-numero ja toimitilimen asettamispäivä

Muiston nimi

Nuorten terveystapatutkimus 2011. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2011

Tiivistelmä

■ Nuorten terveystapatutkimuksessa on seurattu valtakunnallisin postikyselyin 12–18-vuotiaiden nuorten terveyttä ja terveystottumuksia vertailukelpoisin menetelmin joka toinen vuosi vuodesta 1977 alkaen. Tässä raportissa tarkastellaan 12–18-vuotiaiden tupakkatuotteiden käytön yleisyyttä, tupakkaostoja, sekä tupakkatuotteiden esilläpidon ja tupakkamainonnan havaitsemista. Lisäksi raportissa tarkastellaan alkoholin käyttöä sekä sosiaalista altistumista huumeille. Tuorein kysely tehtiin keväällä 2011. Kyselyyn vastasi 4566 nuorta (47 %).

Keskeiset tulokset voidaan kiteyttää seuraavasti:

- Tupakointikokeilut ovat vähentyneet tutkimusjakson 1977–2011 aikana kaikissa ikäryhmissä ja molemmilla sukupuolilla. Kahden viime vuoden aikana kokeilujen laskusuunta jatkui.
- Vuosituhannen vaihteesta alkanut päivittäisen savukkeiden polton väheneminen jatkui edelleen kahden viime vuoden aikana 14–18-vuotiailla. 12-vuotiaissa päivittäin tupakointi oli harvinaista.
- Nuuskaa kokeilleiden osuudet ovat lisääntyneet vuoden 2005 jälkeen sekä tytöillä että pojilla. Vastaavasti on lisääntynyt nykyisin nuuskaavien poikien osuus. 18-vuotiaista pojista nuuskasi nykyisin jopa 14 % ja 16-vuotiaista 12 %. Tytöillä nuuskan käyttö oli harvinaista. Nuuskaa hankittiin yleisimmin kavereilta (78 %), mutta myös naapurimaihin suuntautuvilta matkoilta ja laivoilta (6–7 %). Vain yksi vastaaja ilmoitti ostaneensa nuuskaa Suomessa kaupasta.
- Itsekäärityksen savukkeiden suosio on noussut erityisesti 14- ja 18-vuotiailla pojilla. Päivittäin tupakoivista 14-vuotiaista pojista yli puolet ja 18-vuotiaista lähes kolmannes poltti itsekääritystä savukkeita.
- Vuonna 2011 kysyttiin ensimmäisen kerran nuorilta vesipiipun käytöstä. Vesipiippua oli kokeillut 14-vuotiaista 6 %, 16-vuotiaista 20 % ja 18-vuotiaista 31 %. 12-vuotiaista pojista 58 % ja tytöistä 70 % ei tiennyt, mikä vesipiippu on.
- 12–18-vuotiaista 7 % ilmoitti nähneensä tupakkamainoksia tutkimusta edeltäneen kuukauden aikana. Yleisimmin mainoksia oli nähty televisiossa (50 %) ja kaupoissa (9 %).
- 14-vuotiaista päivittäin tupakoivista tupakkaa oli ostanut viimeisen kuukauden aikana kaupasta 15 % pojista ja 30 % tytöistä, kioskista 31 % ja 30 % ja huoltoasemilta 23 % ja 3 %. Yleisimmin tupakkaa oli ostettu kavereilta (77 % ja 73 %). Noin 80 % kaikista 12–18-vuotiaista oli nähnyt tupakkatuotteita esille asetettuna kussakin kolmessa vähittäismyyntipaikassa.
- Raittiiden osuus lisääntyi 2000-luvun alusta. Nousu jatkui kahden viime vuoden aikana 12–16-vuotiaiden ikäryhmissä.
- Viikoittain ja kuukausittain alkoholia käyttävien osuudet laskivat 2000-luvun alkupuolelta lähtien 14–16-vuotiailla. 18-vuotiailla pojilla alkoholin käyttö ei ole vähentynyt.
- Tosi humalaan kuukausittain juovien 14–16-vuotiaiden poikien osuus on vähentynyt vuosituhannen taitteesta. Sen sijaan 18-vuotiailla tytöillä suunta on ollut nouseva kahta viimeistä vuotta lukuun ottamatta, pojilla taas osuudet ovat pysyneet melko vakiona. 12-vuotiaiden humalajuominen on pysynyt harvinaisena.
- Sosiaalinen altistuminen huumeille on ollut laskusuunnassa vuosituhannen vaihteesta alkaen vuoteen 2005, minkä jälkeen altistus on lisääntynyt. Altistumista mitattiin ainakin yhden huumeita käyttävän tuntevien osuudella sekä niiden osuudella, joille oli tarjottu huumeita.
- Valtaosa huumaavien aineiden tarjonnasta tulee ystäviltä ja tuttavilta. Tämä suuntaus on ollut vallitseva vuosituhannen vaihteesta.

Asiasanat

Alkoholi, huumeet, nuoret, nuuska, tupakka

Sosiaali- ja terveysministeriön
raportteja ja muistioita 2011:10

ISBN 978-952-00-3170-1
URN:ISBN:978-952-00-3170-1

Muut tiedot
www.stm.fi

Kokonaissivumäärä
85

Kieli
Suomi

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Datum
Social- och hälsovårdsministeriet	4.7.2011
Författare	Uppdragsgivare
Susanna Raisamo, Lasse Pere, Pirjo Lindfors, Mikko Tiirikainen, Arja Rimpelä (Red.)	Social- och hälsovårdsministeriet
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet

Rapportens titel

Undersökning om hälsovanor bland unga 2011. Konsumtionen av tobak, alkohol och droger bland unga åren 1977–2011.

Referat

■ Undersökningen om ungdomars hälsovanor har sedan 1977 följt upp hälsan och hälsovanorna hos 12–18-åringar med jämförbara metoder. Materialet samlas in genom riksomfattande postenkäter vartannat år. Rapporten granskar utbredning av bruket av tobaksprodukter, köp av tobak samt hur det att butiker håller framme tobaksprodukter och tobaksreklam iakttas bland 12–18-åringar. Dessutom granskas alkoholbruk och social utsatthet för narkotika. Den senaste enkäten genomfördes våren 2011. Sammanlagt 4 566 unga (47 %) besvarade enkäten.

De viktigaste resultaten är sammanfattningsvis:

- Experimenteringen med tobak har minskat under granskningsperioden 1977–2011 i alla åldersgrupper och för båda könen. Under de två senaste åren har den sjunkande trenden i fråga om experimenteringen fortsatt.
- Minskningen av den dagliga rökningen som började från millennieskiftet fortsatte under de senaste två åren bland 14–18-åringar. Bland 12-åringar var daglig rökning sällsynt.
- Andelen personer som provat på snus har ökat efter år 2005 bland både flickor och pojkar. På motsvarande sätt har andelen pojkar som snusar i dag ökat. Av pojkarna i 18 års ålder snusar numera hela 14 % och av 16-åringarna 12 %. Bruket av snus bland flickor var sällsynt. Snus anskaffades oftast från kompisar (78 %), men även på resor till grannländerna och på fartyg (6–7 %). Endast en person sade sig ha köpt snus i butiken i Finland.
- Cigaretter som man själv rullar har blivit populära särskilt bland 14- och 18-åriga pojkar. Bland pojkar i 14 års ålder som röker dagligen röker över hälften och bland 18-åringar närmare en tredjedel cigaretter som de rullar själva.
- År 2011 tillfrågades unga för första gången om användning av vattenpipa. Bland 14-åringar hade 6 %, bland 16-åringar 20 % och bland 18-åringar 31 % provat på vattenpipa. Bland 12-åriga pojkar 58 % och bland flickor 70 % visste inte vad en vattenpipa är.
- Bland 12–18-åringar angav 7 % sig ha sett tobaksreklam under månaden som föregick undersökningen. Oftast hade man sett reklam på tv (50 %) och i affärer (9 %).
- Bland de 14-åringar som röker dagligen hade 15 % bland pojkar och 30 % bland flickor under den senaste månaden handlat tobak i affären, i kiosken 31 % respektive 30 % och på bensinstationerna 23 % och 3 %. Oftast hade tobak köpts av kompisar (77 % och 73 %). Ca 80 % av alla 12–18-åringar hade sett tobaksprodukter stå framme på alla tre detaljhandelsställena.
- Andelen nyktra har ökat sedan början av 2000-talet. Ökningen fortsatte under de senaste två åren i åldersgrupperna 12–16 år.
- Andelarna av personer som brukar alkohol varje vecka eller månad har sjunkit sedan början av 2000-talet bland 14–16-åringar. Bland 18-åriga pojkar har alkoholbruket inte minskat.
- Andelen pojkar i åldern 14–16 år som dricker sig kraftigt berusade varje månad har minskat sedan millennieskiftet. Däremot har trenden bland 18-åriga flickor varit stigande med undantag av de två senaste åren, för pojkar har andelarna hållit sig relativt stabila. Att dricka sig berusad har förblivit sällsynt bland 12-åringarna.
- Den sociala utsattheten för narkotika minskade sedan millennieskiftet fram till år 2005, varefter utsattheten har ökat. Utsattheten mättes som andelen personer som känner åtminstone en som använder narkotika och andelen som blivit erbjudna narkotika.
- Största delen av de narkotiska ämnena erbjuds av vänner och bekanta. Denna trend har varit dominerande sedan millennieskiftet.

Nyckelord

Alkohol, narkotika, snus, tobak, unga

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2011:10	Övriga uppgifter
	www.stm.fi/svenska
ISBN 978-952-00-3170-1	Sidoantal
URN:ISBN:978-952-00-3170-1	85
	Språk
	Finska

SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

SISÄLLYS

Tiivistelmä	3
Sammandrag	4
Sisälylys	5
Taulukko- ja kuvioluettelot.....	6
Liitetaulukkoluetello	9
1 Johdanto	15
2 Aineistot ja menetelmät.....	16
2.1 Tupakan ja päihteen käyttö indikaattorit	17
3 Tupakointi	19
3.1 Tupakointikokeilut.....	19
3.2 Tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö	20
3.3 Nuuskan käyttö ja hankinta	22
3.4 Päivittäinen savukkeiden poltto.....	24
3.5 Savukkeiden kulutus.....	28
3.6 Itsekäärityt savukkeet	28
3.7 Vesipiipun käyttö.....	29
3.8 Päivittäin tupakoivien tupakkaostot ja tupakan hankinta	29
3.9 Tupakkamainonnan havaitseminen ja tupakkatuotteiden esilläpito	30
4 Alkoholien juominen	32
4.1 Raittius.....	32
4.2 Alkoholien juomistiheys.....	33
4.3 Humalajuominen	35
5 Sosiaalinen altistuminen huumeille	37
5.1 Tuttavien huumeiden käyttö	37
5.2 Huumeiden tarjonta	38
6 Pohdinta	42
6.1 Tupakointi vähenee, nuuskan käyttö lisääntyy	42
6.2 Itsekäärityt savukkeet poikien suosiossa, vesipiipun käyttö rantautu- massa Suomeen	43
6.3 Tupakkaostot ja tupakan hankinta	44
6.4 Tupakkamainonnan ja tupakkatuotteiden havaitseminen	44
6.5 Alkoholien käyttö vähenemässä, raittius yleistyy	45
6.6 Sosiaalinen altistuminen huumeille: Väheneminen pysähtynyt ja käänty- nyt nousuun	46
6.7 Tulosten luotettavuus.....	46
7 Päätelmät	47
Lähteet	50
Liitetaulukot / appendix tables.....	52

LIITTEET:

Liite 1 Kadon vaikutus tuloksiin	68
Liite 2 Summary.....	72
Liite 3 Vuoden 2011 kyselylomake	74

TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELOT

Taulukot / Tables

1. Vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyissä 1977–2011 sukupuolen ja iän mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Numbers of respondents and response rates in the Adolescent Health and Lifestyle Surveys in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
2. Päivittäinen tupakkatuotteiden (savukkeet, nuuska, sikari, piippu) käyttö yhteensä, savukkeiden ja nuuskan päivittäinen käyttö sekä vain nuuskaa ja vain savukkeita käyttävien osuudet (%) 14-, 16- ja 18-vuotiailla pojilla 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Total daily use of tobacco products (cigarettes, snus, cigars, pipefuls), daily use of cigarettes and snus, and proportions of those using snus only and cigarettes only (%) in 14, 16 and 18-year-old boys in 1981–2011. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
3. Vesipiipun käyttö iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Use of water pipe in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
4. Niiden päivittäin tupakoivien 14–18-vuotiaiden osuus (%), jotka ovat ostaneet itselleen tupakkaa viimeisen kuukauden aikana eri hankintapaikoista vuonna 2011 (%), iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Tobacco purchases during the past month from different sources among 14–18-year-old daily smokers in 2011 (%), by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
5. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä tupakkamainoksia viimeisen kuukauden aikana eri paikoissa vuonna 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Sources of tobacco advertisements among those who had seen tobacco advertisements during the past month (%) in 2011. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
6. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä viime kuukauden aikana tupakkatuotteita esillä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla, iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of those adolescents who had seen tobacco products in shops, kiosks and in gas stations, according to age and sex, in 2011 (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Kuviot / Figures

1. Tupakointia kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who have tried tobacco in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
2. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who use tobacco products daily in 1981–2011, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

3. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who use tobacco products daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
4. Nuuskaa joskus kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) vuosina 1981–2011 iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who have tried snus in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
5. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien 12–18-vuotiaiden poikien osuudet (%) iän mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-old boys who use snus occasionally or daily in 1981–2011. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
6. Päivittäin savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977–2011, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
7. Päivittäin savukkeita polttavien osuus (%) 12–18-vuotiailla iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
8. Itsekäärittyjä savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) päivittäin tupakoi-vista iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who smoke self-rolled cigarettes daily in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
9. Raittiiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who abstain from alcohol in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
10. Alkoholia vähintään kerran kuukaudessa juovien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who drink alcohol at least once a month in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
11. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977–2011, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
12. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
13. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuu-det (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981–2011, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

14. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
15. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 14–18-vuotiaiden ikävakioit-
dut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutki-
mus 2011.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who
tried drugs in 1981–2011, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
16. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 12–18-vuotiaiden osuudet
(%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus
2011.
Percentage of 12–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs in
1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
17. Niiden 14–18-vuotiaiden osuudet (%), joille oli tarjottu huumaavia aineita vuosina
1991–2011, iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in 1991–2011, by age and
sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
18. Viimeksi kuluneen vuoden aikana huumetarjontaa kohdanneiden 14–18-vuotiaiden
jakauma (%) huumetarjouksen tekijän mukaan vuosina 1991–2011 ikä- ja sukupuoli-
ryhmittäin. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs during last year by person
who offered in 1991–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey
2011.

LIITETAULUKOT / APPENDIX TABLES

Tupakointi ja nuuskaaminen / Smoking and snus use

1. Tupakointi iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Smoking in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
2. Nuuskakokeilut iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Snus experiments in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
3. Nykyinen nuuskaaminen iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Current use of snus in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
4. Tupakkatyyppi päivittäin tupakkaa käyttävillä iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Type of tobacco among daily tobacco users in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
5. Päivittäinen savukkeiden kulutus (tehdasvalmisteisten ja itsekäärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikareiden yhteenlaskettu lkm) päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
6. Tupakkaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents who have tried tobacco in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
7. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents using tobacco products daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
8. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents smoking cigarettes daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
9. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents smoking over 9 cigarettes daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
10. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents who have experimented with snus in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

11. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents using snus occasionally or daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
12. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itsekäärityjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
13. Itsekäärityjä savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011 päivittäin savukkeita polttavista. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents smoking self-rolled cigarettes among daily cigarette smokers in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Alkoholin käyttö / Alcohol use

14. Alkoholin käytön useus iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Frequency of alcohol use in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
15. Tosihumalaan juomisen useus iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Frequency of drinking alcohol until really drunk in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
16. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents reporting abstinence in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
17. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents using alcohol at least once a month in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
18. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents using alcohol at least once a week in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
19. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
20. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a week in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Sosiaalinen altistuminen huumeille / Social exposure to drugs

21. Huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleita tuttavien tietävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents knowing acquaintances who tried drugs during last year in 2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
22. Huumetarjontaa Suomessa viimeksi kuluneen vuoden aikana kohdanneiden osuudet (%) tarjoajan sekä iän ja sukupuolen mukaan 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year by person who offered in 2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
23. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavan, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
24. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät yli viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
25. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjontaa kohdanneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
26. Niiden osuudet (%), joille ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
27. Niiden osuudet (%), joille tuntemattomat henkilöt olivat viimeksi kuluneen vuoden aikana tarjonneet huumeita, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of adolescents who were offered drugs by strangers during last year in 1991–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Ikä- ja sukupuolivakioidut tunnusluvut / Age- and sex-adjusted parameters

28. Tupakkaa kokeilemattomien osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who have never tried tobacco in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
29. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Percentage of 14–18-year-olds using tobacco products daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

30. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds smoking cigarettes daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
31. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds smoking over nine cigarettes daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
32. Itsekäärittyjä savukkeita polttavien osuudet (%) päivittäin tupakoivista 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds smoking self-rolled cigarettes among daily smokers in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
33. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itsekäärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo 12–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) in 12-18-year-olds in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
34. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 12–18-year-olds who have experimented with snus in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
35. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds using snus occasionally or daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
36. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds reporting abstinence in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
37. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a month in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
38. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a week in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
39. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

40. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a week in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
41. Vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavien tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
42. Useampia kuin viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
43. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
44. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa ystävien tai tuttavien huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
45. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa tuntemattomien henkilöiden huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs by strangers during last year in 1991–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Tilastolliset testit / Statistical tests

46. Eri indikaattorien vuosien 2007 ja 2011 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Fisherin tarkan testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Statistical significance of difference in various indicators between 2007 and 2011, by age and sex. P-values of Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.
47. Eri indikaattorien vuosien 2009 ja 2011 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Fisherin tarkan testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Statistical significance of difference in various indicators between 2009 and 2011, by age and sex. P-values of Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

1 JOHDANTO

Suomessa nuorison terveyttä ja terveystottumuksia seuraavat tietojärjestelmät ovat osoittaneet nuorten tupakoinnin ja päihteiden käytön kehityssuunnan olleen pääosin myönteinen 2000-luvulla (1–3). Vastaavia tuloksia on saatu myös muista Euroopan maista sekä Yhdysvalloista ja Kanadasta (4–7). Nyt meneillään olevan taloudellisen epävarmuuden aikana on kuitenkin syytä varautua muutoksiin. Viitteitä mahdollisista muutoksista saatiin vuonna 2009, kun sekä Nuorten terveystapatutkimuksen (1) että Kouluterveyskyselyn (8) tulokset osoittivat päihteiden käytön vähenemisen pysähtyneen.

Viimeisen vuosikymmenen ajan lasten ja nuorten hyvinvointi on näyttäytynyt vahvasti valtakunnallisessa päätöksenteossa, ohjelmapapereissa ja julkisessa keskustelussa. Esi-merkkinä ovat muun muassa Terveiden edistämisen ja Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmat (9–10). Ne korostavat kansansairauksien vähentämistä koskevia terveellisiä elintapoja, joista keskeisiä ovat alkoholin käytön ja tupakoinnin vähentäminen.

Valtioneuvoston vuonna 2001 tekemä periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta (11) on linjannut suomalaista terveystaloutta. Terveys 2015-ohjelman lasten ja nuorten ikäryhmää koskevat tavoitteet liittyvät tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentämiseen. Tupakoinnin vähentämistavoitteeksi on asetettu, että vuoteen 2015 mennessä tupakoinnin yleisyys 16–18-vuotiaiden ikäryhmässä on enintään 15 %. Tavoitetta on lähestytty 2000-luvulla, mutta siihen on vielä matkaa. Siten on edelleen ollut perusteltua tehostaa toimenpiteitä tavoitteen saavuttamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriössä on laadittu toimentasuositukset nuorten tupakoimattomuuden edistämiseksi (12). Myös 1.10.2010 voimaantullut tupakkalain muutos on osaltaan tukemassa pyrkimyksiä, joilla tähdätään tupakkatuotteiden käytön vähittäiseen loppumiseen Suomessa vuoteen 2040 mennessä (13). Tupakkalaissa lapset ja nuoret ovat erityisen suojelun kohteena; tupakkatuotteiden esilläpitoa ja saatavuutta rajoitetaan ja tupakointikieltoja laajennetaan koskemaan lasten toimintaympäristöjä, kuten päiväkodit ja koulut. Kansallisen Alkoholiohjelman 2008–2011 (14) keskeisenä toimintalinjana on puuttua nuorten alkoholin käyttöön entistä varhemmin ja herkemmin. Muita toimintalinjoja nuorten alkoholinkäytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisyssä ovat alkoholivalvonnan ja elinkeinon vastuullinen rooli, alkoholin välittämiseen puuttuminen ja aloitusajan myöhentäminen. Nuorten osalta tähdätään erityisesti humalajuomisen vähentämiseen.

Vuonna 1977 käynnistynyt Nuorten terveystapatutkimus on vakiinnuttanut asemansa nuorten terveyden ja terveystottumusten kansallisena tietolähteenä tuottaen arvokasta tietoa nuorten terveyden edistämistyön ja terveystaloutta perustaksi sekä terveystalouttisten tavoitteiden toteutumisen arviointiin.

Tässä raportissa kuvataan vuoden 2011 kyselyn tulokset tupakkatuotteiden ja alkoholin käytön sekä sosiaalisen huumealtistuksen yleisyydestä. Lisäksi näitä tuloksia verrataan aikaisempien vuosien ja etenkin vuoden 2009 tuloksiin. Liitetaulukkoissa esitetään sekä vuoden 2011 kyselyn jakautumatiedot iän ja sukupuolen mukaan että eri indikaattorien trenditiedot kaikista Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyistä iän ja sukupuolen mukaan sekä ikä- ja/tai sukupuolivakioituna vuosina 1981–2011.

2 AINEISTOT JA MENETELMÄT

Tutkimustulokset perustuvat Nuorten terveystapatutkimuksessa joka toinen vuosi postikyselyllä kerättyihin aineistoihin. Postikysely on lähetetty kunakin tutkimusvuonna helmikuun alussa. Vastaamattomille on lähetetty enintään kolme uusintakyselyä, ensimmäinen maaliskuun alussa, toinen huhtikuun alussa ja kolmas huhtikuun puolessa välissä. Vuodesta 2009 lähtien kyselylomake on ollut mahdollista täyttää sähköisesti jo heti ensimmäisestä vastaukserrasta alkaen.

Tutkimusaineistot on kerätty valtakunnallisesti edustavilta otoksilta. Ensimmäisinä tutkimusvuosina otokseen kuuluivat kaikki tiettyinä peräkkäisinä heinäkuun päivinä syntyneet nuoret. Myöhemmin vuosina käytettiin myös muiden kesäkuukausien syntymäpäiviä. Uudet syntymäpäivät valittiin mahdollisimman läheltä alkuperäisiä välttämällä aikaisempina vuosien syntymäpäiviä. Otopäivien valinta suoritettiin siten että vastaajien keski-ikä oli 12.6, 14.6, 16.6 ja 18.6 vuotta. Vuonna 2011 otopäivät ikäryhmittäin olivat: 12-vuotiaat 19.–26.7.; 14-vuotiaat 26.–28.6., 2.–3.7., 7.–9.7, 2.–3.8., 8.–11.8., ja 14.–16.8.; 16-vuotiaat 27.6., 30.6., 1.–2.7., 16.–19.7., 1.–5.8., 12.8., ja 16.–17.8.; 18-vuotiaat 27.6., 1.7., 17.–19.7., 1.–4.8., ja 16.–19.8. Aikaisempien vuosien otoksiin kuuluneiden syntymäpäivät on esitetty kokonaisuudessaan vuoden 2005 raportissa (15) sekä vuosien 2007 ja 2009 raporteissa (1).

Taulukossa 1 esitetään vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit iän ja sukupuolen mukaan. Vastanneiden osuus on ajan kuluessa laskenut. Vuonna 2011 vastaaminen oli jälleen aikaisempaa vähäisempää, erityisesti vanhimpien ikäryhmien pojilla (taulukko 1). Verrattuna vuoteen 2009 vuonna 2011 vastausprosentti jäi 9 prosenttiyksikköä alhaisemmaksi. Vastausprosentin laskun vaikutusta tuloksiin on arvioitu liitteessä 2.

Kyselyt toteutettiin siten, että eri vuosien tulosten vertailukelpoisuus säilyi mahdollisimman hyvänä. Tämä on huomioitu aineistojen keruun, kysymysten laadinnan ja otosten osalta. Kyselyt toteutettiin samaan aikaan kunakin tutkimusvuonna. Näin pyrittiin sulkemaan pois vuodenaikaan sekä juhlapäiviin liittyvä vaihtelu nuorten käyttäytymisessä. Lähetetty lomake oli kunakin vuonna 12-sivuinen, mutta kysymysten määrä vaihteli. Samoin vaihtelivat kysymysten aihealueet siten, että perusosioiden (tupakointi, alkoholin käyttö, liikunta, taustatekijät, terveys) lisäksi kyselylomakkeeseen otettiin spesifimpiä aiheita kuvaavia alueita tai syvennettiin joitakin alueita. Vuonna 2011 kysyttiin muun muassa tupakkatuotteiden ja mainonnan havaitsemisesta sekä vesipiipun käytöstä. Samaa asiaa mittaavat kysymykset on toistettu samanlaisina eri kyselyissä, ellei ilmiön kehitys ole muuta edellyttänyt (vrt. esim. tupakkalain muutokset). Selkeää yhteyttä lomakkeeseen otettujen kysymyspatteristojen ja vastausprosentin välillä ei ole ollut. Vuoden 2011 kyselylomake on esitetty liitteenä tämän raportin lopussa (liite 6).

Osa tuloksista on esitetty ikä- ja sukupuolivakioituna. Vakiointi suoritettiin suoralla vakiointimenetelmällä olettaen kunkin ikä- ja sukupuoliryhmän koko yhtä suureksi. Keskeisimpien indikaattorien osalta on testattu vuosien 2009 ja 2011 sekä vuosien 2007 ja 2011 välisten erojen tilastollista merkitsevyyttä käyttäen Fisherin tarkan testin p-arvoja. Testien tulokset on esitetty ikä- ja sukupuoliryhmittäin liitetaulukoissa 46 ja 47.

Taulukko 1. Vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit nuorten terveystapatutkimuksen kyselyissä 1977–2011 sukupuolen ja iän mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Table 1. Numbers of respondents and response rates in the Adolescent Health and Lifestyle Surveys in 1977–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Sukupuoli ja ikä		Vuosi																		
		1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	
VASTANNEIDEN LUKUMÄÄRÄ																				
Pojat		12	369	491	483	450	353	414	406	426	399	395	427	442	351	368	395	298	326	320
	14	345	565	488	429	395	1128	361	1196	1203	1177	1168	1186	1251	1092	1092	912	735	621	
	16	386	528	535	413	452	1183	362	1008	1168	1232	1126	1110	892	1003	806	677	690	566	
	18	347	523	519	489	401	1134	328	893	1029	1071	1088	1112	774	570	681	580	537	392	
Yhteensä		1447	2107	2025	1781	1601	3859	1457	3523	3799	3875	3809	3850	3268	3033	2974	2467	2288	1899	
Tytöt		12	341	540	514	440	359	367	430	399	437	424	440	407	425	390	418	344	356	326
	14	367	535	548	482	433	1202	431	1337	1299	1301	1347	1315	1485	1245	1189	1115	999	777	
	16	347	579	529	509	497	1284	380	1272	1389	1469	1379	1332	1138	1296	985	1002	962	868	
	18	330	512	524	509	463	1401	407	1103	1265	1313	1415	1315	976	797	937	912	911	696	
Yhteensä		1385	2166	2115	1940	1752	4254	1648	4111	4390	4507	4581	4369	4024	3728	3529	3373	3228	2667	
Kaikki yhteensä		2832	4273	4140	3721	3353	8113	3105	7634	8189	8382	8390	8219	7292	6761	6503	5840	5516	4566	
VASTAUSPROSENTTI																				
Pojat		12	90	88	88	85	80	81	76	77	73	78	76	79	72	69	67	56	53	47
	14	88	86	87	78	74	81	75	74	74	75	69	74	66	66	64	57	50	45	
	16	85	83	85	75	76	77	70	68	70	72	68	68	62	59	57	49	47	37	
	18	83	78	81	75	68	69	63	31	66	67	60	63	53	50	49	41	36	26	
Yhteensä		86	83	85	78	74	76	71	69	70	72	67	69	62	60	58	50	45	38	
Tytöt		12	91	90	92	91	84	83	82	82	84	86	87	85	82	75	75	71	68	55
	14	94	91	92	86	88	90	90	86	86	85	84	85	79	78	75	73	68	60	
	16	89	91	91	91	87	89	82	86	87	88	87	85	82	79	76	73	70	58	
	18	88	85	88	87	83	84	80	82	83	86	83	80	76	74	68	70	61	52	
Yhteensä		91	89	91	89	86	87	84	84	85	86	85	83	79	77	73	72	66	56	
Kaikki yhteensä		88	86	88	83	80	81	77	77	78	79	76	76	70	69	66	61	56	47	

2.1 TUPAKAN JA PÄIHTEIDEN KÄYTÖN INDIKAATTORIT

Tupakkaa kokeilleiksi luokiteltiin vastaajat, jotka vastasivat myöntävästi kysymykseen Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa? (kys. 24) Mikäli vastaaja oli tässä kysymyksessä rastittanut ei-vaihtoehdon, mutta myöhemmissä kysymyksissä kuitenkin ilmoittanut tupakointia, luokiteltiin hänet tupakointia kokeilleeksi.

Päivittäin savukkeita polttaviksi luokiteltiin vastaaja, joka on polttanut yhteensä yli 50 savuketta, polttanut viimeisen viikon aikana ja ilmoittanut polttavansa kerran päivässä tai useammin (kys. 25–27). Päivittäin savukkeita polttaviksi luokiteltiin myös ne kysymyksen 27. vaihtoehdon ”tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin” valinneet, jotka ilmoittivat polttavansa päivittäin enemmän kuin yhden savukkeen (kys. 27).

Päivittäin nuuskaajiksi luokiteltiin ne, jotka kysymyksessä 39 ilmoittivat nuuskaavansa kerran päivässä tai useammin.

Päivittäin tupakkatuotteita (savukkeet, nuuska, sikarit, piiput) käyttäviksi luokiteltiin vastaaja, joka oli yllä luokiteltu päivittäin savukkeita polttavaksi tai päivittäin nuuskaajaksi. Koska nykyistä nuuskan käyttöä koskevassa kysymyksessä oli hieman enemmän

puuttuvia tietoja kuin varsinaisissa tupakkakysymyksissä (kys. 25–27, 38–39), käytettiin osuuksia laskettaessa kantelukuna niitä, joille oli voitu muodostaa päivittäistä savukkeiden polttoa kuvaava muuttuja. Tämä oli perusteltua, koska valtaosa nuuskakysymykseen (kys. 39) vastaamattomista oli niitä, jotka eivät olleet kokeilleet nuuskaa (kys. 38). Vuosien 1977 ja 1979 nuuskakysymys oli hieman erilainen, joten päivittäin tupakkatuotteita käyttävien indikaattori esitetään vain vuodesta 1981 eteenpäin. Nuuskaa ei kysytty myöskään vuonna 1985, jolta vuodelta tätä indikaattoria ei esitetä.

Nuuskaa kokeilleiksi luokiteltiin ne vastaajat, jotka vastasivat myöntävästi kysymykseen ”Oletko koskaan kokeillut nuuskaamista?” (kys. 38).

Nykyiseksi nuuskaajaksi tulkittiin vastaajista ne, jotka ilmoittivat nuuskaavansa silloin tällöin tai kerran päivässä tai useammin (kys. 39).

Itsekäärityjä savukkeita polttaviksi luettiin ne päivittäin savukkeita polttavat, jotka ilmoittivat itsekäärityjen savukkeiden päivittäisen kulutuksen lukumääräksi yksi tai enemmän (kys. 28). Tähän luokkaan tulivat myös ne, jotka ilmoittivat itsekäärityjen ohella tehdasvalmisteisten savukkeiden tai piipullisten lukumäärän.

Raittiiksi tulkittiin ne vastaajat, jotka vastasivat kysymykseen 41 ”en käytä alkoholi-juomia”.

Alkoholin juomistiheyden indikaattorit luokiteltiin kysymyksen 41 perusteella.

Viikoittain alkoholia käyttävien ryhmään kuuluvat vaihtoehdon päivittäin, pari kertaa viikossa tai kerran viikossa valinneet.

Vähintään kuukausittain käyttävien ryhmään laskettiin edellisten lisäksi ne, jotka vastasivat vaihtoehdoilla pari kertaa kuukaudessa ja noin kerran kuukaudessa.

Humalajuomisen indikaattorit laskettiin kysymyksen 42 perusteella.

Vähintään viikoittain itsensä tosihumalaan juovien ryhmään on laskettu vastausvaihtoehdon kerran viikossa tai useammin valinneet. Kantelukuna on käytetty joko tähän kysymykseen ja/tai alkoholinkäyttöä koskevaan kysymykseen 41 vastanneita eli luku on laskettu koko nuorisojoukosta, ei vain alkoholia käyttäneistä.

Vähintään kuukausittaisen humalaan juomisen indikaattori on saatu vastaavasti laske-
malla yhteen viikoittaiset humaltajat sekä noin 1–2 kertaa kuukaudessa humaltuvat.

Sosiaalista altistumista huumeille mitattiin sekä tuttaviansa joukossa huumeita kokeileiden tietämisellä että huumeiden tarjonnalla. Lomakkeessa kysyttiin (kys. 43), tiesikö vastaaja tuttaviansa joukossa jonkun, joka olisi kokeillut viimeisen vuoden aikana huumausaineita. Indikaattoreiksi tulostettiin ainakin yhden sekä viisi tai useampia huumeita kokeillutta tuttavaan tietävien osuudet.

Huumeiden tarjontaa koskevasta kysymyksestä (kys. 44) laskettiin niiden osuudet, joille huumausaineita oli tarjottu. Tähän sisällytettiin myös ne, jotka eivät olleet ilmoittaneet, oliko tarjonta tullut tuttavilta vai tuntemattomilta.

Erikseen laskettiin niiden osuudet, joille olivat ystävät tai tuttavat tarjonneet sekä niiden osuudet, joille olivat tuntemattomat tarjonneet.

Lisäksi tässä raportissa tarkastellaan seuraavia:

Vesipiipun käyttö (kys. 36)

Tupakkamainonnan havaitseminen (kys. 34)

Tupakkatuotteiden esilläpito ja sen havaitseminen (kys. 35)

Tupakkaostot (kys. 30)

Nuuskan hankinta (kys. 40)

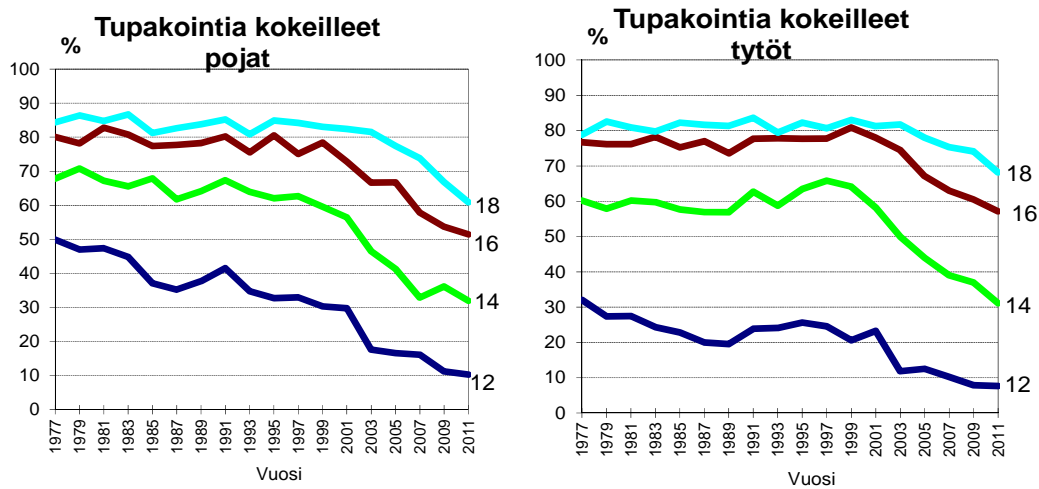
3 TUPAKOINTI

3.1 TUPAKOINTIKOKEILUT

Vuonna 2011 8 % 12-vuotiaista tytöistä ja 10 % samanikäisistä pojista ilmoitti kokeilleensa tupakkaa. Kaksi vuotta vanhempien joukossa kokeilemattomat olivat vielä enemmistönä, mutta 16-vuotiaista jo kokeilleet, tytöistä 57 % ja pojista 51 % (kuvio 1, liitetaulukot 1, 6). 18-vuotiaista tupakkaa kokeilleita oli 65 %.

12–14-vuotiailla pojilla tupakointikokeilut ovat vähentyneet koko tutkimusjakson aikana (1977–2011) (Kuvio 1). Voimakkainta lasku on ollut vuodesta 2001 alkaen. Kokeiluleiden osuudet 18-vuotiaista pojista lähtivät laskuun vasta vuoden 2005 jälkeen. Tytöillä tupakointikokeilut lähtivät laskuun kaikissa ikäryhmissä vasta vuosituhatteen vaihteesta alkaen. Vuosien 2007 ja 2011 välillä kokeilut vähenivät tilastollisesti merkitsevästi 12- ja 16- ($p<.05$) sekä 18-vuotiailla pojilla ($p<.001$) ja 14- ja 18-vuotiailla tytöillä ($p<.05$) (liitetaulukko 46). Ajanjaksolla 2009–2011 muutokset tupakkakokeilujen osalta eivät olleet tilastollisesti merkitseviä lukuun ottamatta 14- ja 18-vuotiaita tyttöjä ($p<.05$) (liitetaulukko 47).

Kun tarkastellaan koko tutkimusjaksoa, sukupuolten väliset tupakointikokeilujen erot ovat tasoittuneet ja ovat vähäisiä. 12-vuotiaissa pojissa on kuitenkin edelleen hieman enemmän kokeilleita kuin samanikäisissä tytöissä. 16- ja 18-vuotiaiden ikäryhmässä tytöt ohittavat pojat kokeilujen useudessa.

Kuvio 1. Tupakointia kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Figure 1. Percentage of 12-18-year-olds who have tried tobacco by age and sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

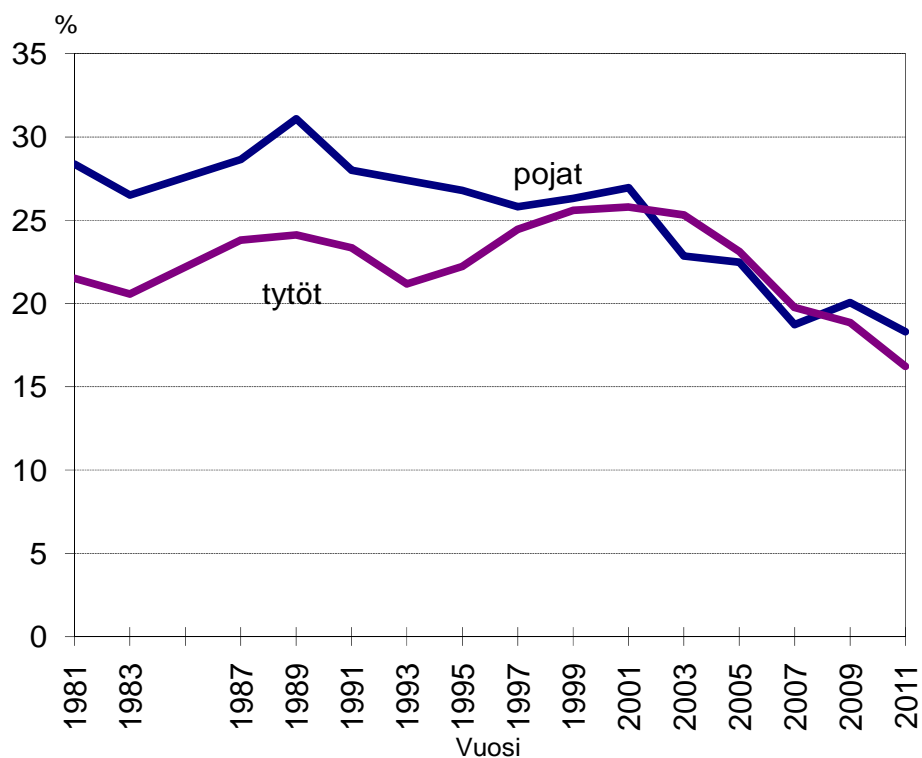
3.2 TUPAKKATUOTTEIDEN PÄIVITTÄINEN KÄYTTÖ

Tupakkatuotteiden päivittäisestä käytöstä on tietoa vuodesta 1981 lähtien. Tupakkatuotteiden käyttö sisältää kaikki tupakkatuotteet yhteensä, kuten savukkeet, nuuska, sikarit ja piiput. Kahden viimeksi mainitun käyttö nuorison keskuudessa on erittäin harvinaista. Päivittäin tupakkatuotteita käytti vuonna 2011 14-vuotiaista tytöistä 6 % ja samanikäisistä pojista 4 %. 16- ja 18-vuotiaiden joukossa pojat käyttivät tupakkatuotteita päivittäin hieman tyttöjä useammin; 16-vuotiaista tytöistä 19 % ja pojista 22 % käytti tupakkatuotteita päivittäin. Vanhimmassa ikäryhmässä vastaavat luvut olivat 29 % (pojat) ja 23 % (tytöt) (liitetaulukot 7, 29). 12-vuotiailla tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö pysyi harvinaisena.

Kun tarkastellaan koko tutkimusjaksoa 1980-luvun alusta lähtien aina vuoteen 2011 asti (kuvio 2, liitetaulukko 29), 14- ja 18-vuotiaiden tyttöjen tupakkatuotteiden käyttö lisääntyi vähitellen 1980-luvun alusta lähtien aina vuoteen 2001 asti. Tämän jälkeen tyttöjen tupakkatuotteiden käytön nousu pysähtyi ja kääntyi laskuun. Muutos oli tilastollisesti merkitsevä ($p<.05$) vuosina 2007–2011 16- ja 18-vuotiailla tytöillä (liitetaulukko 46), mutta ei enää kahden viime vuoden aikana (2009–2011) (liitetaulukko 47). Pojilla tupakkatuotteiden käyttö oli lähtenyt lievään laskuun jo 90-luvun alussa. Lasku tasaantui vuosien 2007–2009 välillä hieman, mutta jatkui jälleen kahden viime vuoden aikana. Muutos vuosien 2009–2011 välillä ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä lukuun ottamatta 14-vuotiaita poikia ($p=.003$) (liitetaulukko 47).

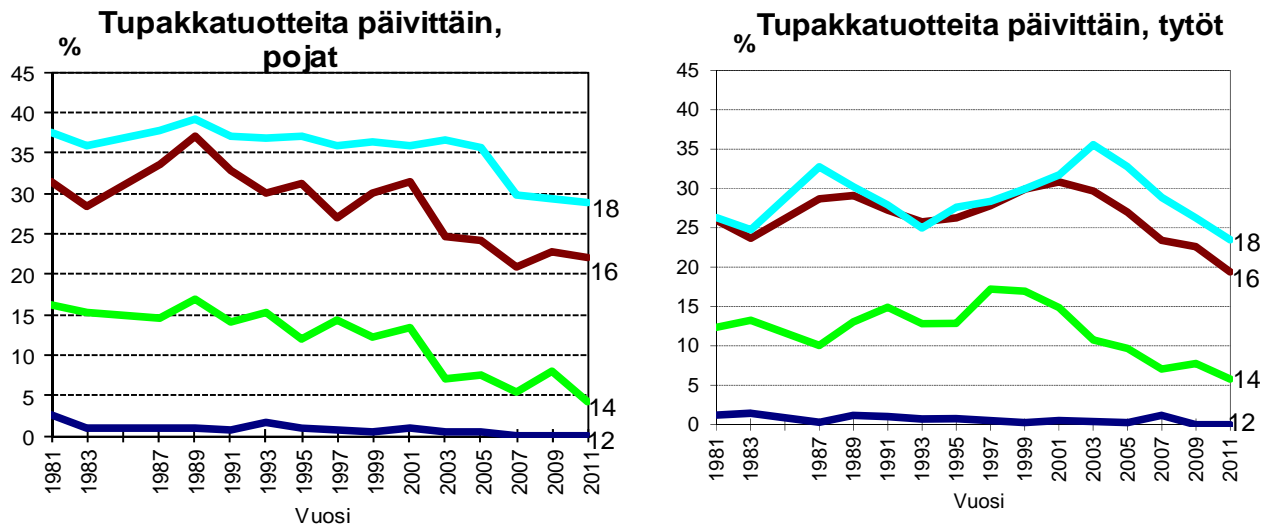
Ikäryhmittäisessä tarkastelussa tupakkatuotteiden käytön muutokset olivat suurin piirtein samanlaisia kuin ikävakioidut luvut 14–18-vuotiailla (kuvio 3, liitetaulukko 7). Poikkeuksena oli 18-vuotiaat, joilla tupakkatuotteiden käytössä ei tapahtunut juuri muutoksia ennen vuotta 2007, jolloin tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö kääntyi laskuun. Laskusuunta jatkui myös vuosien 2009–2011 välillä 18-vuotiailla tytöillä, mutta ei enää pojilla. 14-vuotias lasku alkoi jo vuonna 2001. Vuosien 2009–2011 välillä lasku jatkui edelleen. Myös 16-vuotiailla vuoden 2001 jälkeen alkanut laskusuunta jatkui kahden viime vuoden aikana.

Tupakkatuotteita päivittäin, 14 - 18-vuotiaat

Kuvio 2. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 2. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who use tobacco products daily by sex in 1981–2011. (boys = pojat, girls = tytöt). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Kuvio 3. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Figure 3. Percentage of 12–18-year-olds who use tobacco products daily by age and sex in 1981–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

3.3 NUUSKAN KÄYTTÖ JA HANKINTA

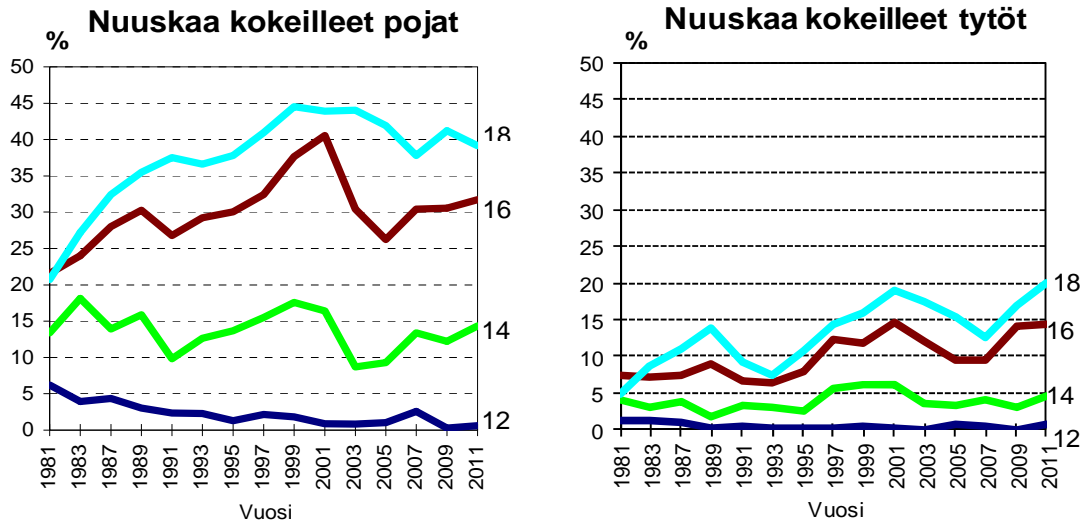
Nuuskakokeilut lisääntyivät 14–18-vuotiailla pojilla 90-luvun alusta aina 2000-luvun alkuun. Tämän jälkeen alkanut kokeilujen laskusuunta pysähtyi vuosina 2005–2007 ja kääntyi uudelleen nousuun. Ajanjaksolla 2009–2011 nuuskaa kokeilleiden 18-vuotiaiden poikien osuus laski, sen sijaan kaikissa muissa ikäryhmissä nuuskakokeilut lisääntyivät (kuvio 4, liitetaulukko 10). Muutokset vuosien 2007 ja 2011 välillä eivät olleet tilastollisesti merkitseviä lukuun ottamatta 14-vuotiaita poikia (liitetaulukko 46). 12-vuotiaat pojat kokeilevat nuuskaa erittäin harvoin ja muutokset 2000-luvulla ovat olleet vähäisiä. Vuonna 2011 pojista nuuskaa kokeilleita oli 14 vuoden iässä 14 %, 16-vuotiaana 32 % ja 18-vuotiaana 39 % (liitetaulukot 2, 10, 34).

Tyttöjen kokeiluluvut ovat pysyneet koko tutkimusjakson ajan selvästi alhaisempina kuin poikien. 2000-luvun alusta alkanut 14–18-vuotiaiden tyttöjen nuuskakokeilujen väheneminen pysähtyi vuosina 2007–2009 ja kääntyi nousuun. Kahden viime vuoden aikana 14- ja 18-vuotiaiden tyttöjen nuuskakokeilut lisääntyivät edelleen, sen sijaan 16-vuotiailla kokeilleiden osuus pysyi samalla tasolla. 12-vuotiaista vain harvat kokeilevat nuuskaa.

Nykyisin nuuskaavien (silloin tällöin sekä päivittäin) poikien osuudet seurasivat nuuskaa kokeilleiden osuuden muutoksia (kuvio 5, taulukko 3, liitetaulukot 3, 11, 35). Osuudet nousivat etenkin 1990-luvun loppupuolella aina 2000-luvun alkuun asti, minkä jälkeen nuuskan käyttö väheni. Vuodesta 2007 vuoteen 2009 nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet lisääntyivät kaikissa ikäryhmissä. Kahden viime vuoden aikana (2009–2011) nykyisin nuuskaavien poikien osuudet lisääntyivät edelleen 16- ja 18-vuotiaiden ikäryhmissä. 18-vuotiailla nykyisin nuuskaavien osuus oli vuonna 2011 koko

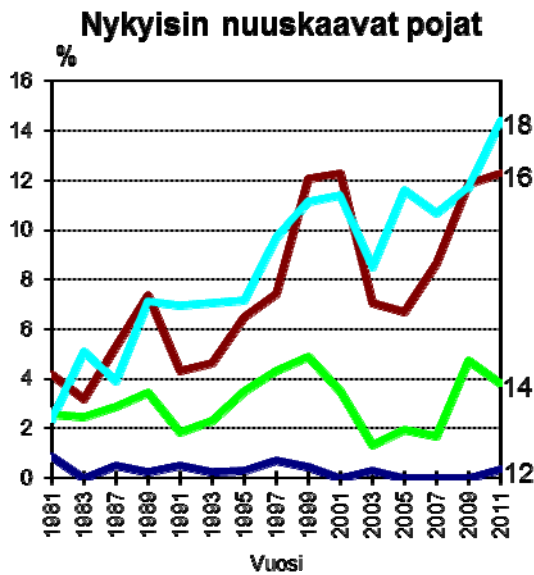
tutkimusjakson korkein (14 %). Tytöissä nykyisin nuuskaajia oli erittäin vähän (liitetaulukko 11).

Vuoden 2011 kyselyssä kysyttiin avoimella kysymyksellä, mistä on nuuskaa hankkinut. Avoimeen kysymykseen vastanneista (n=518) valtaosa oli saanut nuuskaa kavereiltaan (78 %). Nuuskaa oli hankittu myös naapurimaihin suuntautuvilta matkoilta ja laivoilta (6–7%). Vain yksi vastaajista ilmoitti ostaneensa nuuskaa Suomessa kaupasta.

Kuvio 4. Nuuskaa joskus kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) vuosina 1981–2011 iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 4. Percentage of 12–18-year-olds who have tried snus by age and sex in 1981–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Kuvio 5. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien 12–18-vuotiaiden poikien osuudet (%) iän mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

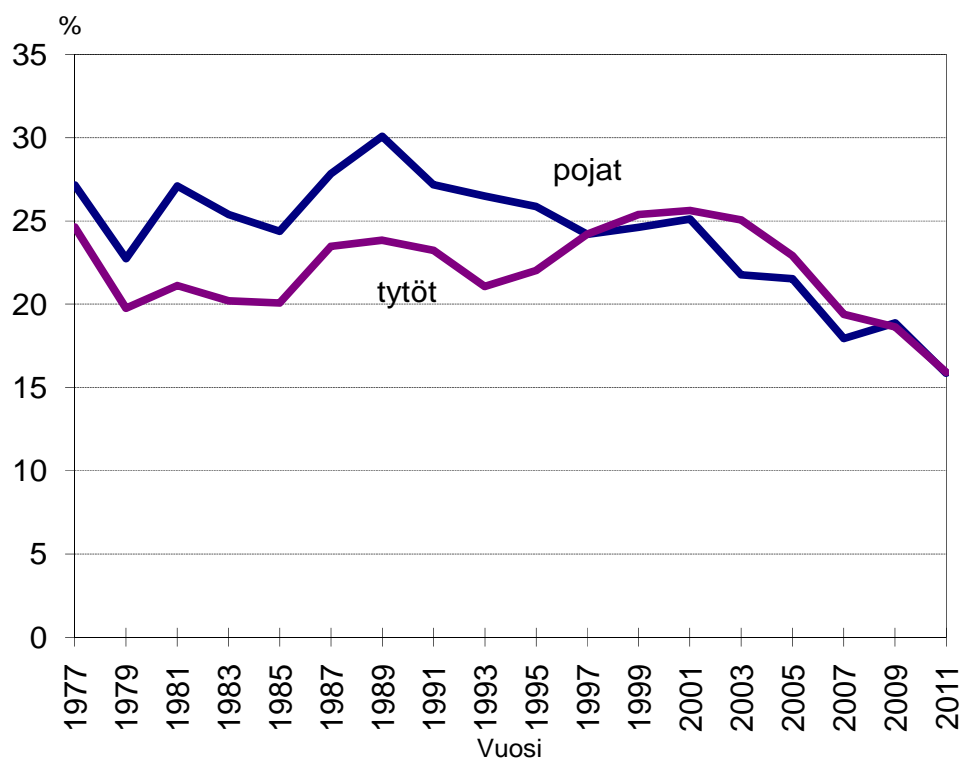
Figure 5. Percentage of 12–18-year-old boys who use snus occasionally or daily in 1981–2011. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

3.4 PÄIVITTÄINEN SAVUKKEIDEN POLTTO

Työillä päivittäin savukkeita polttavien osuus on lähes sama kuin päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuus, sillä tytöt käyttävät nuuskaa harvoin (kuvio 6, liitetaulukko 8). Tarkastelemalla pelkästään savukkeiden polttoa, saadaan tupakan käytön yleisyydestä ja laskusta pojilla hieman myönteisempi kuva (kuvio 6) kuin tarkastelemalla tupakkatuotteiden kokonaiskäyttöä. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet ikä- ja sukupuoliryhmittäin vuosina 1977–2011 on esitetty kuviossa 7 (ks. myös liitetaulukko 30).

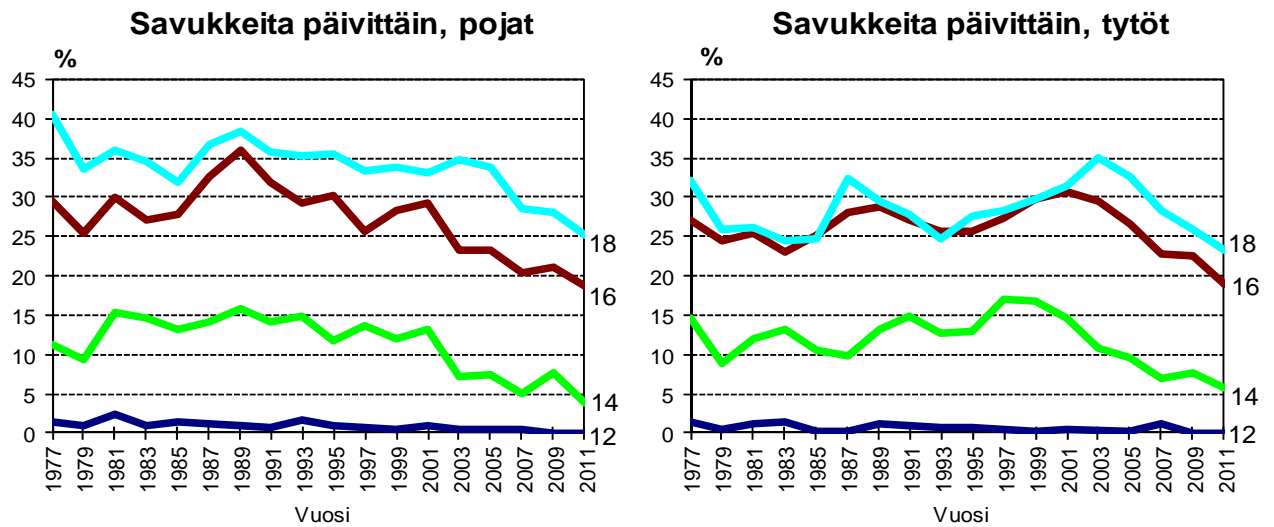
14–18-vuotiailla päivittäinen savukkeiden polttaminen väheni kahden viime vuoden aikana. Laskutrendi on jatkunut vuosituhanen vaihteesta asti.

Savukkeita päivittäin, 14 - 18-vuotiaat

Kuvio 6. Päivittäin savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden ikävakioitunut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 6. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who smoke cigarettes daily by sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Kuvio 7. Päivittäin savukkeita polttavien osuus (%) 12–18-vuotiailla iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 7. Percentage of 12–18-year-olds who smoke cigarettes daily by age and sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Taulukossa 2 on eritelty erikseen kaikkien tupakkatuotteiden (savukkeet, nuuska, sikari, piippu) käyttö yhteensä sekä erikseen savukkeita ja nuuskaa päivittäin käyttävien osuudet sekä vain savukkeita ja vain nuuskaa käyttävien osuudet pojilla. Lukuja ei esitetä tytöille, koska nuuskaaminen on tytöillä harvinaista.

Taulukko 2 osoittaa, että sekakäyttö on tavallista 14–16-vuotiailla. Lisäksi taulukko osoittaa, että pelkän savukkeiden polton tarkasteleminen antaa harhaisen kuvan poikien tupakan käytöstä.

Taulukko 2. Päivittäinen tupakkatuotteiden (savukkeet, nuuska, sikari, piippu) käyttö yhteensä, savukkeiden ja nuuskan päivittäinen käyttö sekä vain nuuskaa ja vain savukkeita käyttävien osuudet (%) 14-, 16- ja 18-vuotiailla pojilla 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Table 2. Total daily use of tobacco products (cigarettes, snus, cigars, pipefuls), daily use of cigarettes and snus, and proportions of those using snus only and cigarettes only (%) in 14, 16 and 18-year-old boys in 1981–2011. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

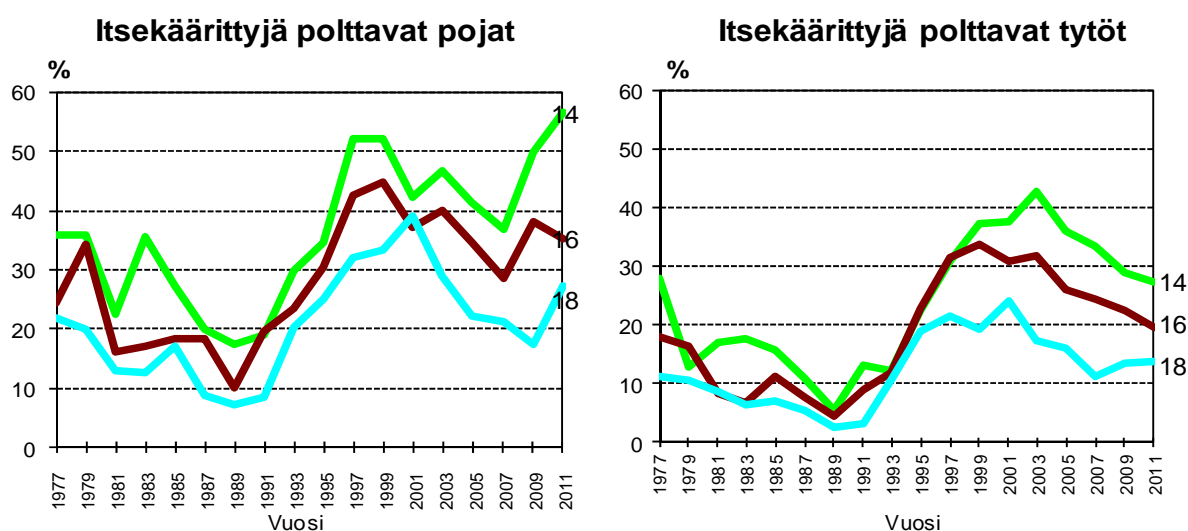
Tupakkatuote ja ikä	Vuosi														
	1981	1983	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
14-vuotiaat															
Tupakkatuotteita päivittäin	16,1	15,2	14,5	16,9	14,1	15,2	12,1	14,4	12,3	13,4	7,2	7,5	5,4	8,1	4,1
Savukkeita päivittäin	15,9	15,0	14,2	16,0	14,0	14,7	11,9	13,9	11,9	13,2	7,2	7,2	5,1	7,8	3,8
Vain savukkeita	15,5	15,0	14,0	15,8	13,8	14,6	11,8	13,7	11,6	12,8	7,2	7,2	4,9	7,6	3,6
Nuuskaa päivittäin	0,6	0,2	0,6	1,1	0,3	0,6	0,3	0,6	0,7	0,7	-	0,3	0,4	0,4	0,5
Vain nuuska	0,2	0,2	0,4	0,9	0,1	0,5	0,2	0,4	0,4	0,3	-	0,3	0,3	0,3	0,3
16-vuotiaat															
Tupakkatuotteita päivittäin	31,5	28,3	33,5	37,0	32,8	30,1	31,2	27,1	30,2	31,4	24,7	24,2	21,0	22,7	22,0
Savukkeita päivittäin	30,2	27,3	33,0	36,2	31,9	29,6	30,5	26,2	28,2	29,4	23,7	23,4	20,7	21,2	19,0
Vain savukkeita	30,2	27,1	32,6	35,6	31,6	29,4	29,8	25,6	27,7	28,2	23,3	22,8	19,6	20,7	17,9
Nuuskaa päivittäin	1,3	1,2	1,0	1,4	1,2	0,7	1,4	1,5	2,5	3,3	1,4	1,4	1,4	2,1	4,2
Vain nuuska	1,3	1,0	0,5	0,9	0,9	0,5	0,7	0,8	1,9	2,0	1,0	0,8	0,3	1,5	3,1
18-vuotiaat															
Tupakkatuotteita päivittäin	37,5	36,0	37,9	39,3	37,1	36,8	37,1	36,0	36,4	36,0	36,7	35,8	29,8	29,4	28,8
Savukkeita päivittäin	36,5	34,5	37,1	38,7	35,7	35,4	35,8	33,6	33,9	33,4	35,1	34,4	28,2	28,0	25,4
Vain savukkeita	36,3	34,1	36,9	38,1	35,2	35,2	35,2	33,0	32,9	33,0	34,4	33,5	27,5	27,3	23,8
Nuuskaa päivittäin	1,2	1,9	1,0	1,2	1,9	1,7	1,9	3,0	3,5	3,0	2,3	2,2	2,3	2,1	5,0
Vain nuuska	1,0	1,5	0,7	0,6	1,4	1,5	1,3	2,4	2,5	2,6	1,6	1,3	1,6	1,3	3,4

3.5 SAVUKKEIDEN KULUTUS

Päivittäin tupakoivilta tiedusteltiin päivittäin poltettujen savukkeiden määrää. Keskimääräinen päivittäinen savukkeiden kulutus on lisääntynyt 80-luvun alusta molemmilla sukupuolilla (liitetaulukot 12, 36). Pojat polttivat useampia savukkeita päivässä kuin tytöt. 14-vuotiaat pojat polttivat keskimäärin 11 savuketta päivässä tyttöjen polttaessa 7 (liitetaulukko 5). Sukupuoliero savukkeiden kulutuksessa säilyi myös vanhemmissa ikäryhmissä. 18-vuotiailla kulutus ei juuri ole muuttunut vuosikymmenten aikana. Vuonna 2011 8 % 14–18-vuotiaista poltti yli yhdeksän savuketta päivässä (liitetaulukot 9, 31).

3.6 ITSEKÄÄRITYT SAVUKKEET

Nuoret polttavat ensisijaisesti tehdasvalmisteisia savukkeita (liitetaulukko 4). Piipun ja sikarin polttaminen on harvinaista. Savukkeiden kääriminen irtotupakasta on yleisintä 14-vuotiaiden joukossa. 14–16-vuotiaat pojat käärivät savukkeensa irtotupakasta selvästi useammin kuin tytöt. Päivittäin tupakoivilla itsekääritysten polttaminen joko yksinomaan tai tehdasvalmisteisten rinnalla lisääntyi 1990-luvulla moninkertaiseksi, mutta kääntyi laskuun vuoden 1999 jälkeen useimmissa ikä- ja sukupuoliryhmissä (kuvio 8, liitetaulukot 13, 32). Tutkimusjakson 2009–2011 välisenä aikana itsekääritysten suosio erityisesti 14-vuotiaiden poikien osalta on kasvanut selvästi (50 % vs. 57 %), kun taas samanikäisillä tytöillä muutoksia ei juuri näy. 16-vuotiaiden joukossa itsekääritysten savukkeiden suosio on laskussa, sen sijaan 18-vuotiailla tytöillä ei ollut muutosta kahden viime vuoden aikana, mutta 18-vuotiaiden poikien joukossa itsekääritysten suosio nousi selvästi (17 % vs. 27 %).

Kuvio 8. Itsekäärityjä savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) päivittäin tupakoivista iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 8. Percentage of 14–18-year-olds who smoke self-rolled cigarettes daily by age and sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

3.7 VESIPIIPUN KÄYTTÖ

Vuoden 2011 kyselyssä kysyttiin ensimmäisen kerran nuorilta vesipiipun käytöstä. Noin neljännes nuorista ei tiennyt, mikä vesipiippu on. Tietoisuus vesipiipusta lisääntyi iän myötä. Yli puolet (59 %) vastaajista ei ollut koskaan kokeillut vesipiippua. Kerran tai pari kokeilleita oli 12–18-vuotiaista 12 %. (Taulukko 3)

Taulukko 3. Vesipiipun käyttö iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Table 3. Use of water pipe in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
En tiedä mikä se on	58	29	14	9	70	36	15	10
En	39	63	64	58	30	60	67	61
Olen kokeilut kerran pari	2	6	15	23	1	4	15	23
Olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa	-	1	4	6	-	0	2	4
Olen käyttänyt yli 20 kertaa	-	1	4	4	-	-	1	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	312	608	558	390	318	769	864	694
Puuttuva tieto, N	8	13	8	2	8	8	4	2

3.8 PÄIVITTÄIN TUPAKOIVIEN TUPAKKAOSTOT JA TUPAKAN HANKINTA

Tupakkaostoja kysyttiin seuraavasti: ”Oletko ostanut viimeisen kuukauden aikana itsellesi tupakkaa?” vastausvaihtoehtojen ollessa En ja Kyllä, mistä? Kyllä -vaihtoehdon renkastaneet vastasivat edelleen Kyllä/En ostopaikkavaihtoehtoihin, joita oli 10. Ostaneiksi määriteltiin ne, jotka olivat vastanneet Kyllä ainakin yhteen annetuista ostovaihtoehtoista tai olivat vastanneet varsinaiseen kysymykseen Kyllä, mutta eivät olleet vastanneet ostovaihtoehtoihin mitään.

Päivittäin tupakoivista 14–18-vuotiaista nuorista 80 % (n=595) ilmoitti ostaneensa tupakkaa viimeisen kuukauden aikana. Taulukosta 4 käy ilmi, että tupakan hankintalähteet ovat moninaiset ja vaihtelevat iän mukaan. Nuoret hankkivat tupakkaa ostamalla itse kaupasta, kioskista tai muista vähittäismyyntipisteistä eli ns. kaupallisista lähteistä. Sosiaalisista lähteistä tärkein olivat kaverit. Ne ikäryhmät, joita laki koskee (14- ja 16-vuotiaat), hankkivat 18-vuotiaita useammin tupakkaa kavereilta. Vastaavasti iän mukaisia eroja oli kaupallisista lähteistä hankkimisessa. Kaupallisista lähteistä tupakkaa ostettiin yleisimmin kaupoista, kioskeista ja huoltoasemilta. Automaattiotot olivat vähäisempiä. Eniten automaatteja hyödynsivät 14-vuotiaat pojat (8 %).

Taulukko 4. Niiden päivittäin tupakoivien 14–18-vuotiaiden osuus (%), jotka ovat ostaneet itselleen tupakkaa viimeisen kuukauden aikana eri hankintapaikoista vuonna 2011 (%) iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Table 4. Tobacco purchases during the past month from different sources among 14–18- year-old daily smokers in 2011 (%), by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Tupakkaostot ja hankintalähde (N=595)	POJAT			TYTÖT		
	14	16	18	14	16	18
En	35	19	4	25	36	1
Kyllä, mistä?						
Kaupasta	15	52	95	30	37	98
Kioskista	31	42	62	30	34	66
Kavereilta	77	65	10	73	72	6
Huoltoasemasta	23	19	66	3	14	55
Baarista	-	5	27	-	5	20
Automaatista	8	1	2	3	3	-
Ruotsin tai Virona matkoilta	-	7	13	-	15	8
Katukaupasta	8	7	3	6	7	2
Internetistä	-	-	-	-	-	-
Muualta	23	5	1	9	7	1

3.9 TUPAKKAMAINONNAN HAVAITSEMINEN JA TUPAKKATUOTTEIDEN ESILLÄPITO

Tupakkamainontaa koskeva kysymys vuoden 2011 kyselyssä oli suunnattu kaikille vastaajille ja esitetty seuraavasti: ”Oletko nähnyt viime kuukauden aikana tupakkamainoksia Suomessa? Vastausvaihtoehtoina oli En / Kyllä, missä? (avoin kysymys). Kaikista 12–18-vuotiaista 93 % ilmoitti, ettei ollut nähnyt tupakkamainoksia tutkimusta edeltäneen kuukauden aikana ja 7 % ilmoitti nähneensä mainoksia. Ylivoimaisesti eniten mainoksia oli nähty televisiossa (49 %). Mainoksia oli havaittu myös jonkin verran kaupoissa (9 %), koulussa (7 %) ja lehdissä (6 %). (Taulukko 5)

Taulukko 5. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä tupakkamainoksia viimeisen kuukauden aikana eri paikoissa vuonna 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Table 5. Sources of tobacco advertisements among those adolescents who had seen tobacco advertisements during the past month (%) in 2011. The Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Tupakkamainoksen lähde	Tupakkamainoksia eri paikoissa havainneiden osuus (%) (N=277)
TV	50
Jossakin muualla	12
Kauppa	9
Koulussa	7
Lehdet	6
Laivalla	5
Kaupungilla	5
Internetissä	3
Bussipysäkillä	2
Tupakka-askissa	1
Yhteensä	100

Tupakkatuotteiden esilläpitokysymys vuoden 2011 kyselyssä oli seuraavanlainen: ”Oletko nähnyt tupakkatuotteita esillä viime kuukauden aikana kotisi, koulusi tai työpaikkasi lähellä? Vaihtoehdot olivat Olen/En/En yleensä käy. Esilläpitopaikkoina oli annettu kaupat, kioskit ja huoltoasemat. Kyselylomakkeessa kysymys oli suunnattu kaikille vastaajille.

Kun tarkastelusta rajattiin pois ne nuoret, jotka ilmoittivat etteivät he yleensä käy ko. vähittäismyyntipaikoissa (Taulukko 6), havaittiin, että valtaosa nuorista (yli 80 %) oli nähnyt tupakkatuotteita esillä käydessään kaupoissa, kioskeissa tai huoltoasemilla.

Taulukko 6. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä viime kuukauden aikana tupakkatuotteita esillä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla, iän ja sukupuolen mukaan 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Table 6. Percentage of those adolescents who had seen tobacco products in shops, kiosks and in gas stations, according to age and sex, in 2011. The Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

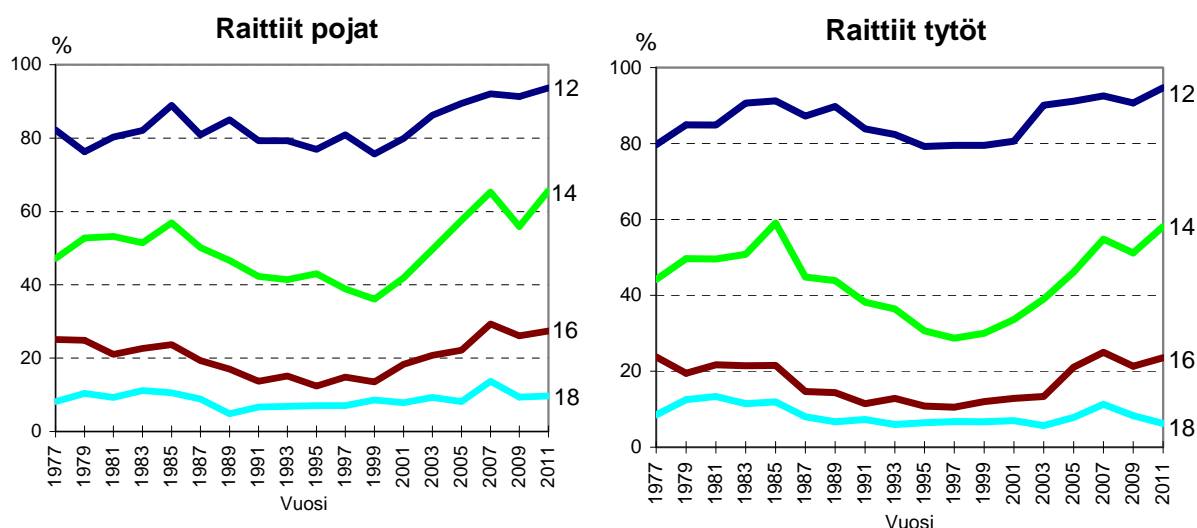
Sukupuoli ja ikä	Nähnyt tupakkatuotteita esillä		
	Kaupat	Kioskit	Huoltoasemat
Pojat			
12	82	69	68
14	87	79	80
16	84	79	80
18	86	84	84
Tytöt			
12	87	76	77
14	89	83	79
16	88	87	87
18	86	84	82
Yhteensä (%)	87	82	81
(n)	(4428)	(3350)	(2900)
Ei yleensä käy (n)	(138)	(1216)	(1666)

4 ALKOHOLIN JUOMINEN

4.1 RAITTIUS

Vuonna 2011 12-vuotiaista pojista 94 % ja tytöistä 95 % ilmoitti, että ei juo alkoholi-juomia edes pieniä määriä. 14–18-vuotiaista pojat ilmoittivat olevansa raittiita tyttöjä useammin. Raittius väheni iän karttuessa siten, että 18-vuotiaista pojista vain 10 % ja tytöistä 6 % ilmoitti, että ei juo lainkaan alkoholi-juomia. (liitetaulukko 14)

Vuonna 2011 raittiiden nuorten osuus 12–14-vuotiaista tytöistä ja pojista on suurimmillaan koko 2000-luvun aikana. Tutkimusjaksolla 2009–2011 raittiiden 14-vuotiaiden poikien osuus nousi 56 %:sta 66 %:iin ja tytöillä 51 %:sta 58 %:iin. 16-vuotiaiden ikäryhmässä raittiiden poikien ja tyttöjen osuudet olivat vuonna 2009 26 % ja 21 %, vuonna 2011 osuudet olivat puolestaan 27 % ja 24 %. 18-vuotiailla pojilla vastaavat osuudet olivat 9 % vuonna 2009 ja 10 % vuonna 2011, kun taas 18-vuotiailla tytöillä raittius väheni (8 % vs. 6 %). (liitetaulukko 16, kuvio 9). Raittiudessa tapahtunut muutos vuosina 2007–2011 oli tilastollisesti merkitsevä vain 18-vuotiaiden tyttöjen osalta ($p<.001$) (liitetaulukko 46). Sen sijaan kahden viime vuoden aikana (2009–2011) raittius yleistyi tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ikäryhmissä; 14-vuotiaat pojat ($p<.001$), 12-vuotiaat tytöt ($p=.05$) ja 14-vuotiaat tytöt ($p<.05$) (liitetaulukko 47).

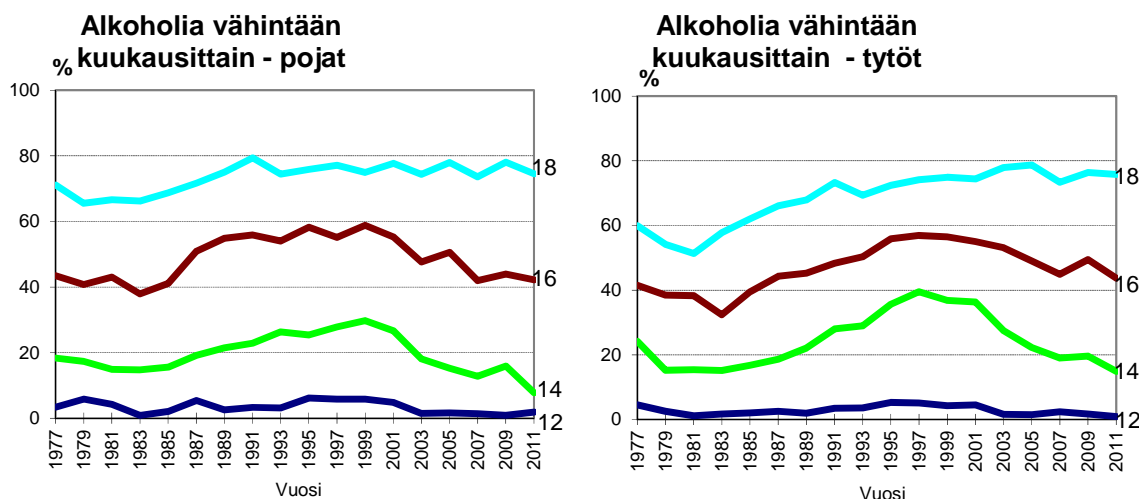
Kuvio 9. Raittiiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 9. Percentage of 12–18-year-olds who abstain from alcohol by age and sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

4.2 ALKOHOLIN JUOMISTIHEYYS

Vuonna 2011 kerran kuukaudessa tai useammin alkoholia juovien prosentiosuudet olivat 14-vuotiailla pojilla 8 % ja tytöillä 15 %, 16-vuotiailla pojilla 42 % ja tytöillä 54 % sekä 18-vuotiailla pojilla 75 % ja tytöillä 76 %. 12-vuotiaiden ikäryhmässä 3 % pojista ja 1 % tytöistä ilmoitti juoneensa ainakin pieniä määriä alkoholia vähintään kerran kuukaudessa. (liitetaulukko 14)

Vuosien 2005–2007 välinen kuukausittaisen alkoholinkäytön laskusuunta pysähtyi vuonna 2009 kaikissa ikäryhmissä 12-vuotiaita lukuun ottamatta. Vuosien 2009–2011 välillä alkoholin kuukausittainen käyttö kääntyi kuitenkin uudelleen laskuun lukuun ottamatta 18-vuotiaita tyttöjä ja 12-vuotiaita poikia. Kun vuonna 2009 14–18-vuotiaista pojista 46 % ilmoitti juovansa alkoholia kerran kuukaudessa tai useammin, vuonna 2011 vastaava osuus oli laskenut 41 %:iin. Tyttöjen vastaavat osuudet olivat 48 % ja 45 %. (liitetaulukot 17 ja 37)

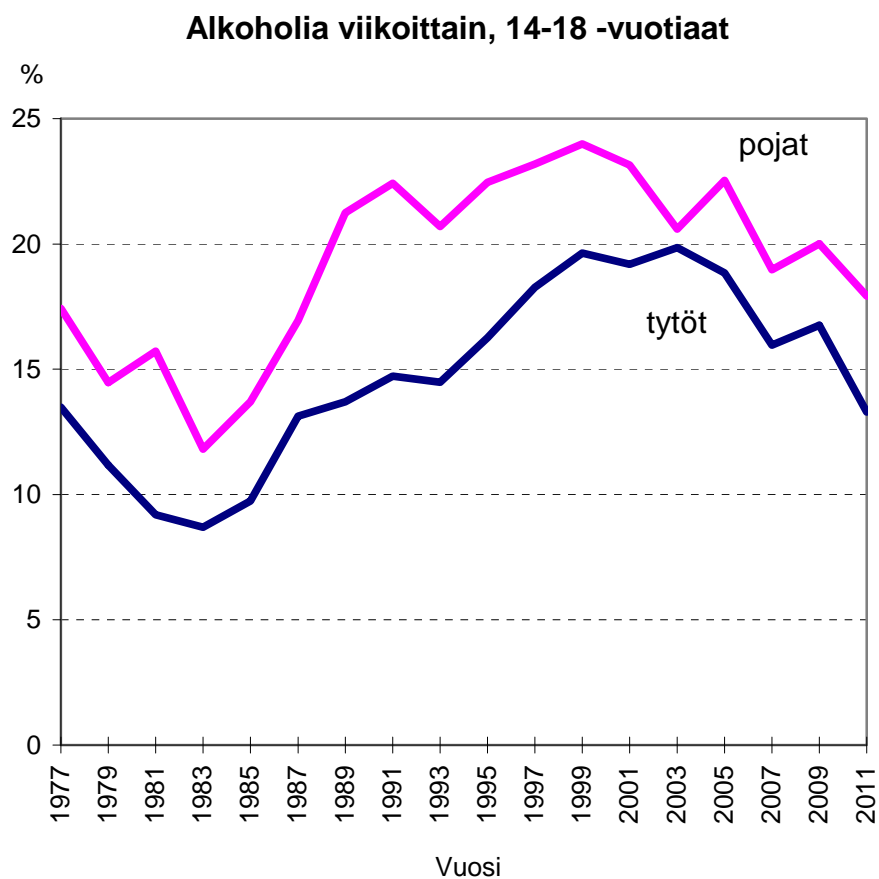

Kuvio 10. Alkoholia vähintään kerran kuukaudessa juovien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 10. Percentage of 12–18-year-olds who drink alcohol at least once a month by age and sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

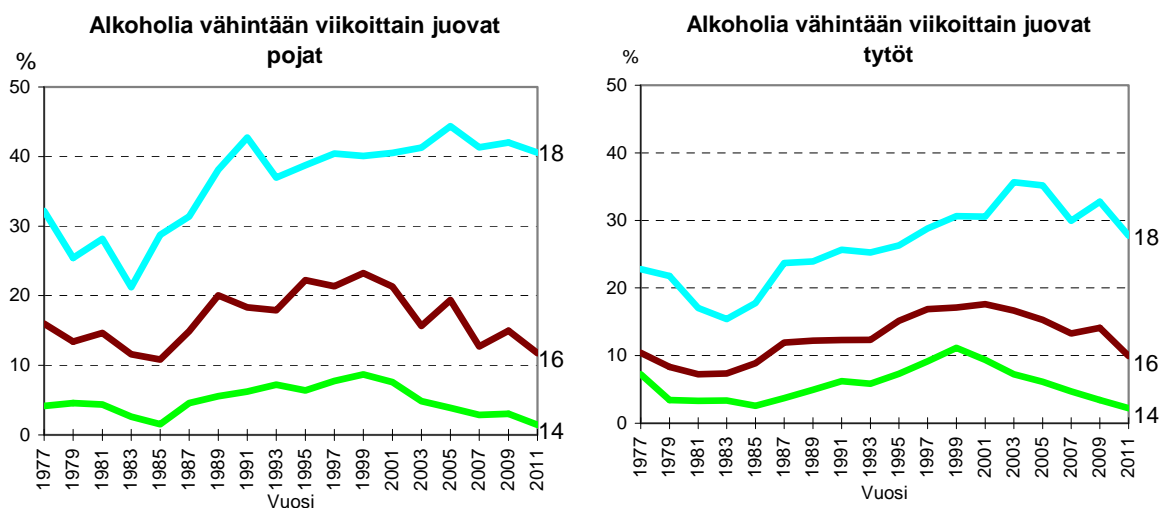
Tutkimusjaksolla 2009–2011 viikoittain juovien 14–18-vuotiaiden osuus on kääntynyt uudelleen laskuun vuoden 2009 nousun jälkeen. Vuonna 2011 viikoittain juovien poikien osuus on laskenut alimmilleen koko 2000-luvulla ja tytöillä vastaavasti alle 15 %:n ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1987 (kuvio 11).

Ikäryhmittäin tarkasteltuna vuodesta 2009 vuoteen 2011 viikoittainen alkoholin juominen on kääntynyt laskusuuntaan kaikissa ikäryhmissä ja molemmilla sukupuolilla lukuun ottamatta 12-vuotiaita (liitetaulukko 18, kuvio 12). Muutokset olivat tilastollisesti merkitseviä vain 16- ja 18-vuotiailla tytöillä (liitetaulukko 47).

Kuvio 11. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapa-tutkimus 2011.

Figure 11. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week by sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

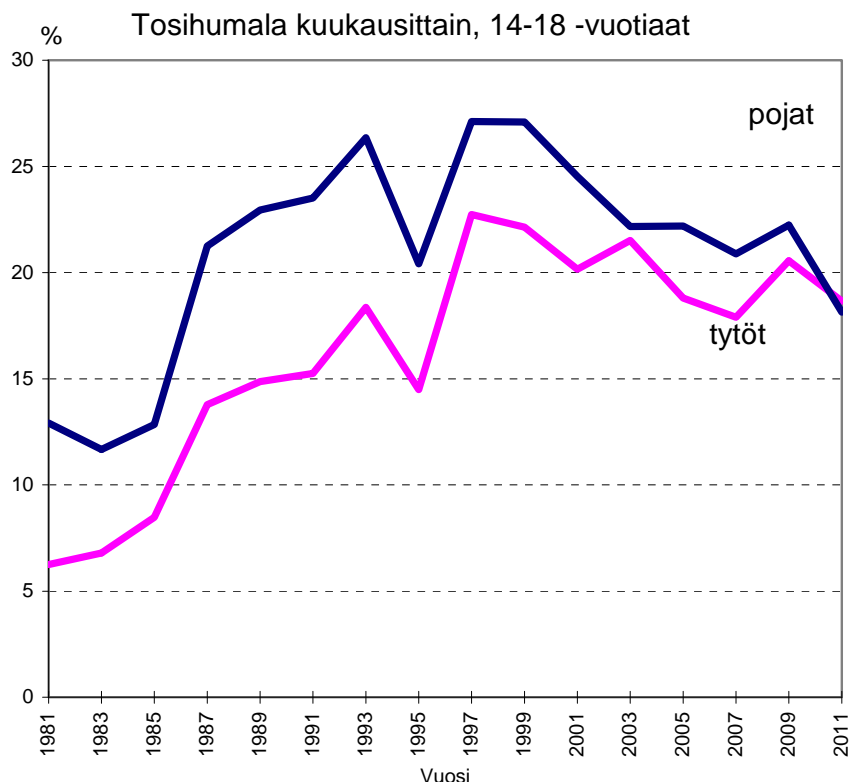
Kuvio 12. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Figure 12. Percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week by age and sex in 1977–2011. (boys = pojat, girls = tytöt). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

4.3 HUMALAJUOMINEN

Humalajuominen on ollut 12-vuotiaiden ikäryhmässä harvinaista läpi tutkimusjakson. Vuonna 2011 kukaan tästä joukosta ei ilmoittanut olleensa tosihumalassa. 14-vuotiaista pojista 2 % ja tytöistä 5 % ilmoitti olleensa vähintään kerran kuukaudessa humalassa. Sen sijaan 16-vuotiailla humalajuominen oli selvästi yleisempää (pojat 15 % ja tytöt 18 %). Vanhimmissa ikäryhmässä kuukausittainen humalajuominen oli hieman yleisempää pojilla (pojat 38 % ja tytöt 32 %). (liitetaulukko 19)

Tosihumalaan kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden nuorten osuudet olivat 80-luvun alkupuolella vielä maltilliset, kun alle 10 % tytöistä ilmoitti humaltuvansa vähintään kerran kuukaudessa. Kuukausittainen tosihumala kuitenkin yleistyi 80-luvun alusta 90-luvun loppuun sekä tytöillä että pojilla, vuoden 1995 notkahdusta lukuun ottamatta (kuvio 13 ja liitetaulukko 39). Tutkimusjaksolla 2003–2009 14–18-vuotiaiden poikien kuukausittainen humalajuominen asettui noin 22 %:n tasolle. Vuonna 2011 kuukausittainen humalajuominen kääntyi kuitenkin uudelleen laskuun ja alentui 18 %:iin vuoden 2009 22 %:sta. Edellisen kerran poikien humalajuominen on ollut alle 20 % vuonna 1985. Tyttöjen kohdalla havaitaan samanlainen laskusuunta. Vuonna 2009 tytöistä 21 % raportoi kuukausittaisesta tosi humalasta ja vuonna 2011 luku oli 19 %, ollen nyt samalla tasolla kuin vuonna 2005 (kuvio 13 ja liitetaulukko 39).

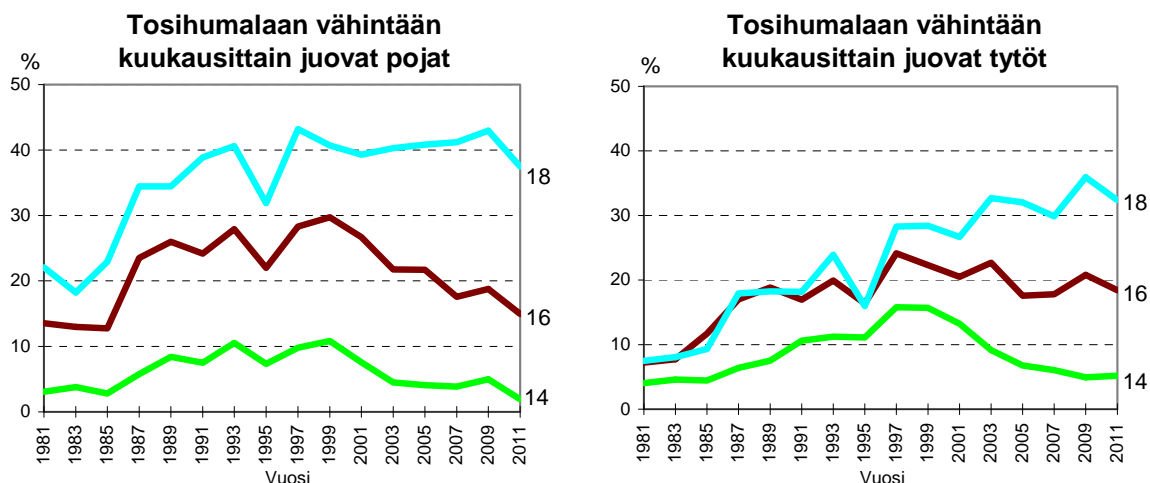
Ikäryhmittäisessä tarkastelussa (kuvio 14, liitetaulukko 19) humalajuominen on laskenut kahden viime vuoden aikana kaikissa ikäryhmissä sekä pojilla että tytöillä lukuun ottamatta 14-vuotiaita tyttöjä, joilla se on pysynyt samana. Muutokset eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä lukuun ottamatta 14-vuotiaita poikia (liitetaulukko 47).

Kuvio 13. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioitunut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 13. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who get really drunk at least once a month by sex in 1981–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Tutkimusjaksolla 2005–2007 18-vuotiaiden poikien viikoittainen humalajuominen pysytteli 12 %:n tasolla. Vuonna 2009 viikoittainen humalajuominen kääntyi laskuun ja 18-vuotiaista pojista 9 % ilmoitti juoneensa itsensä tosihumalaan vähintään kerran viikossa. Luku on pysynyt samana myös vuonna 2011 (9 %). Kun tätä viikoittaisessa humalajuomisessa tapahtunutta muutosta tarkastellaan tutkimusjaksolla 2007–2011, muutos ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä (liitetaulukko 46). 18-vuotiailla tytöillä viikoittainen humalajuominen puolestaan säilyi vuosina 2007–2009 6 %:n tasolla ja laski vuonna 2011 viiteen prosenttiin. Nuoremmissa ikäryhmissä viikoittainen humaltuminen oli varsin harvinaista: 16-vuotiaista 2–3 % ja 14-vuotiaista vain yksittäiset nuoret ilmoittivat juovansa tosihumalaan vähintään kerran viikossa. (liitetaulukko 20)

Kuvio 14. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 14. Percentage of 14–18-year-olds who get really drunk at least once a month by age and sex in 1981–2011. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

5 SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE

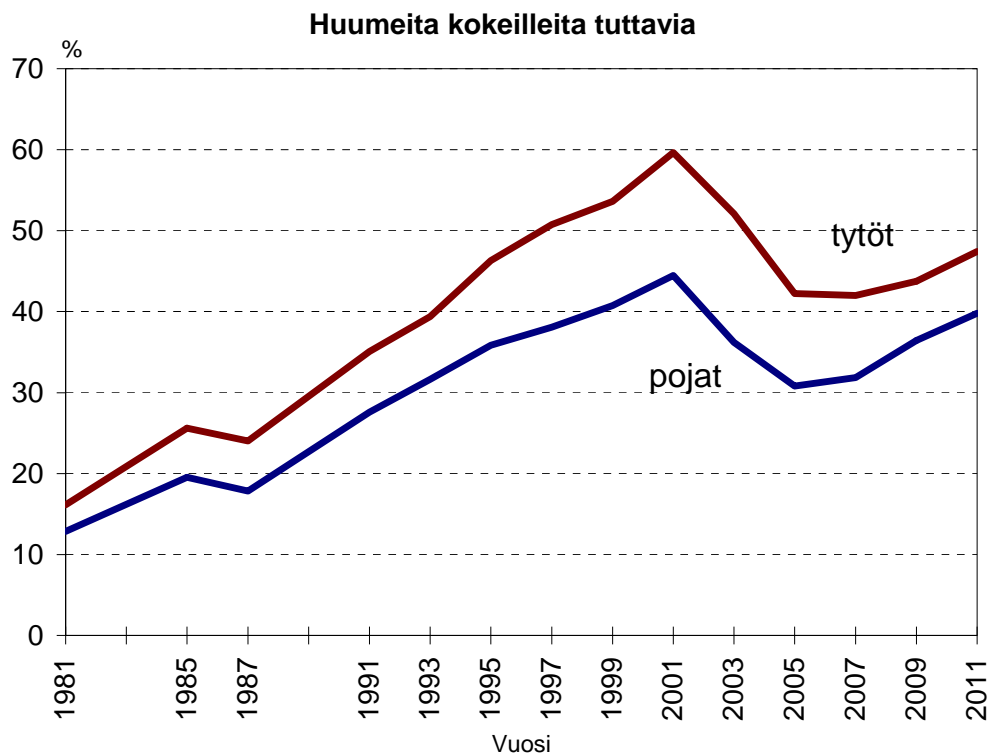
5.1 TUTTAVIEN HUUMEIDEN KÄYTTÖ

Ainakin yhden huumekekeilijan tuttaviansa keskuudessa tietävien 14–18-vuotiaiden osuus lisääntyi selvästi vuoden 1987 jälkeen aina vuoteen 2001 asti. Tämän jälkeen osuus lähti laskuun, joka jatkui vuoteen 2005 asti. Vuosien 2005 ja 2007 välillä lasku pysähtyi ja vuosien 2007–2011 välillä osuus on kääntynyt uudelleen nousuun sekä pojilla että tytöillä (kuviot 15 ja 16, liitetaulukot 21, 23, 41). Tarkasteltaessa ajanjaksoa 2009–2011, tilastollisesti merkitsevä ero tuli esiin 16-vuotiailla pojilla ($p < .001$) ja 18-vuotiailla tytöillä ($p < .05$). (liitetaulukko 47). 12-vuotiaiden osuudet olivat pieniä koko tarkastelujakson eikä systemaattisia muutoksia juuri ollut (kuvio 16, liitetaulukko 23).

Aiempiä vuosia tytöt ovat tienneet huumeiden käyttäjiä useammin kuin pojat, ja vuonna 2011 tämä ero on edelleen havaittavissa. Vuonna 2011 puolet 18-vuotiaista pojista ja 59 % tytöistä tiesi vähintään yhden huumaavia aineita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen. Vastaavasti 16-vuotiaista tytöistä 53 % ja samanikäisistä pojista 47 % tiesi vähintään yhden huumeiden käyttäjän ja tässä ikäryhmässä erityisesti poikien osuus on noussut vuosien 2009–2011 välillä (liitetaulukot 23, 41). Vain muutama prosentti 12-vuotiaista tiesi jonkun tuttavansa käyttäneen huumaavia aineita ja tämä osuus on ollut suhteellisen pysyvä vuodesta 1981 lähtien.

Yli viisi huumeita kokeillutta tuttavaa tiesi 17 % 18-vuotiaista pojista ja 15 % tytöistä vuonna 2011. Luvut olivat suurimmillaan vuonna 2001; pojilla 20 % ja tytöillä 23 %, jonka jälkeen osuudet lähtivät laskuun. Vuonna 2009 oli havaittavissa alkavaa nousua,

joka jatkui myös vuonna 2011 molemmilla sukupuolilla ja kaikissa muissa ikäryhmissä lukuun ottamatta 14-vuotiaita poikia (liitetaulukot 24, 42). Verrattuna kymmenen vuoden takaiseen aikaan, osuudet ovat vielä alhaiset, vaikkakin poikien osalta ollaan lähestymässä vuoden 2001 tilannetta. Ajanjaksolla 2009–2011 muutokset ovat tilastollisesti merkitseviä vain 18-vuotiailla tytöillä ($p=.05$) (liitetaulukko 47).

Kuvio 15. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 14–18-vuotiaiden ikävakioitunut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 15. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs by sex in 1981–2009. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

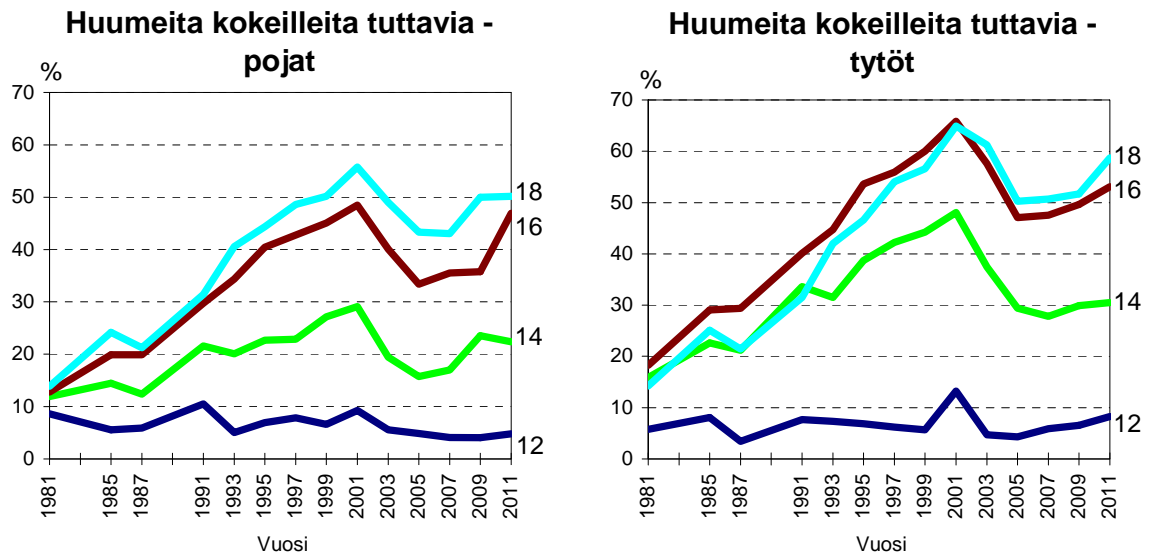
5.2 HUUMEIDEN TARJONTA

Huumeiden tarjontaa viimeisen vuoden aikana on kysytty vuodesta 1991 lähtien. Tarjonta lisääntyi 1990-luvun lopussa sekä 14–18-vuotiailla tytöillä että pojilla, mutta kääntyi laskuun vuoden 2001 jälkeen. Vuonna 2011 huumeiden tarjonta näyttää jatkavan vuoden 2007 jälkeen tapahtunutta kasvuaan sekä tyttöjen että poikien kohdalla, poikkeuksena 16-vuotiaat, joiden kohdalla tarjonta on pysynyt tasaisena. (kuvio 17, liitetaulukko 43).

Vuonna 2011 huumeita oli tarjottu joka neljännelle 18-vuotiaista pojista ja noin joka viidennelle tytöistä ja noin 7–8 %:lle 14-vuotiaista. (liitetaulukot 22, 25). Yksittäisille 12-vuotiaillekin oli huumeita tarjottu hieman enemmän kuin vuonna 2009. Vuosien 2009–2011 välillä huumetarjonnan osalta muutos on tilastollisesti merkitsevä ($p=.001$) vain 14-vuotiailla tytöillä (liitetaulukko 47).

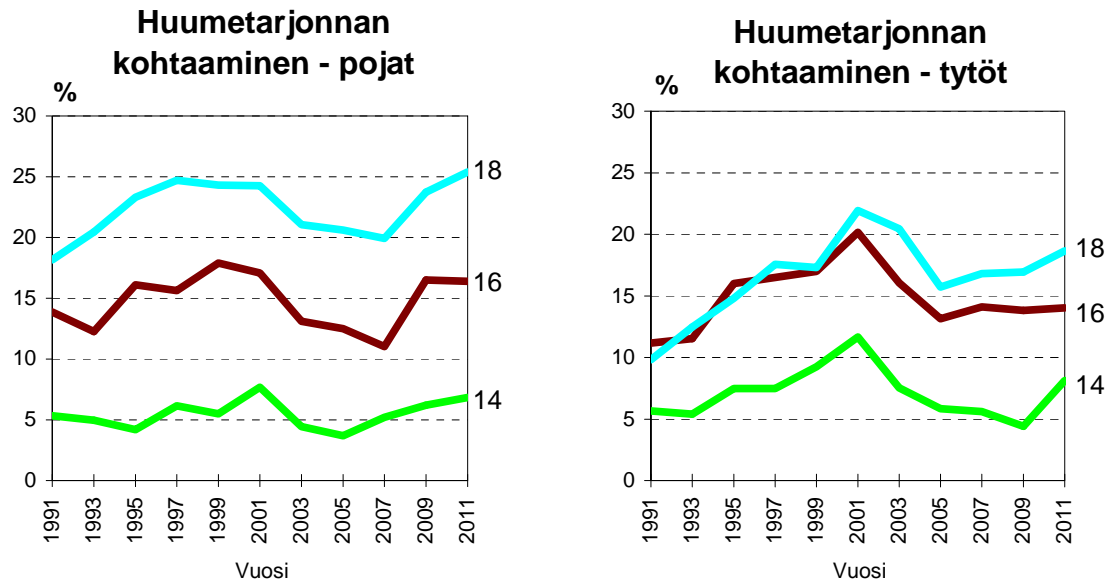
Huumetarjonnan osalta kysyttiin erikseen ystävien ja tuttavien sekä täysin tuntemattomien tarjoamisista. Tarjonnan rakenne muuttui 1990-luvulta 2000-luvulle tultaessa siten,

että valtaosa tarjonnasta tuli tuttavilta eikä enää vierailta kuten 1990-luvun alkupuolella (kuvio 18, liitetaulukot 26–27, 44–45). Tuttavien ja ystävien osuus tarjoajista näyttää hieman vahvistuneen vuosien 2009 ja 2011 välillä (kuvio 18).

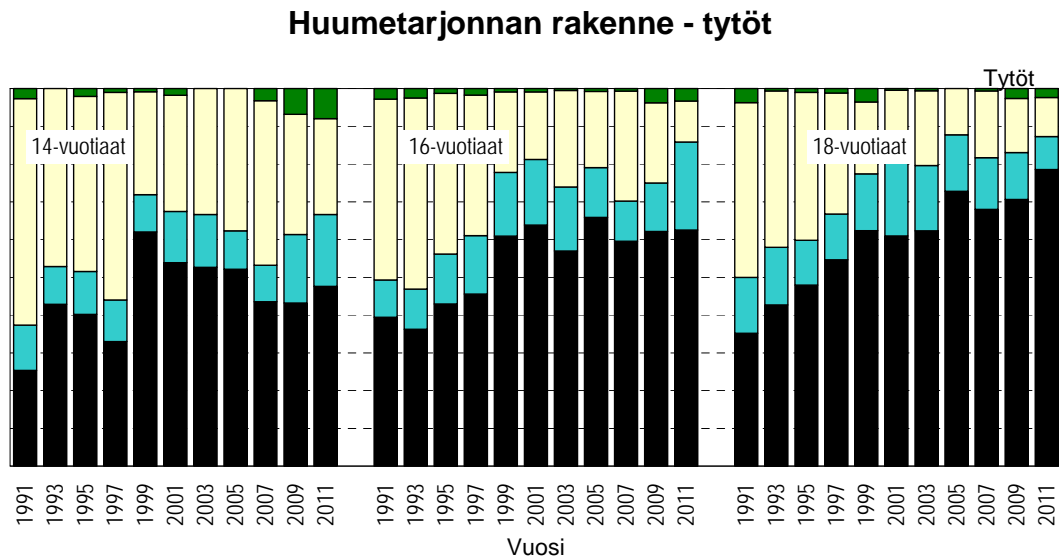
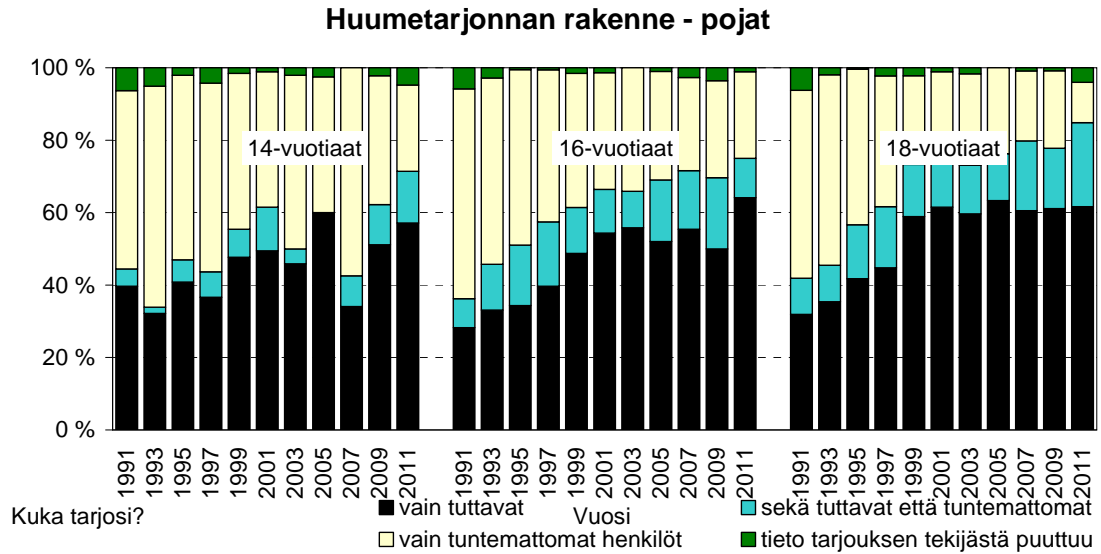
Kuvio 16. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2011 Nuorten terveystapa-tutkimus 2011.

Figure 16. Percentage of 12–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs by age and sex in 1981–2011(boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Kuvio 17. Niiden 14–18-vuotiaiden osuudet (%), joille oli tarjottu huumaavia aineita vuosina 1991–2011 iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 17. Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in 1991–2009 by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Kuvio 18. Viimeksi kuluneen vuoden aikana huumetarjontaa kohdanneiden 14–18-vuotiaiden jakauma (%) huumetarjouksen tekijän mukaan vuosina 1991–2011 ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Figure 18. Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs during last year according to person who offered in 1991–2011, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

6 POHDINTA

6.1 TUPAKOINTI VÄHENEE, NUUSKAN KÄYTTÖ LISÄÄNTYY

Nuorten tupakointikokeilut sekä päivittäinen savukkeiden poltto ovat vähentyneet tasaisesti 2000-luvulla. Muutos on ollut selkeintä 14- ja 16-vuotiailla. Käytännössä tämä tulos tarkoittaa sitä, että tupakoinnin kokeiluikä ja säännöllisen tupakoinnin alkamisikä ovat siirtyneet myöhemmäksi. Vuoden 2009 kyselyssä saatiin viitteitä myönteisen kehityksen mahdollisesta pysähtymisestä ja jopa kääntymisestä nousuun. Vuoden 2011 kysely kuitenkin osoitti tupakointikokeilujen sekä päivittäin tupakoivien osuuksien olevan edelleen laskussa.

Suomessa eri tutkimukset ovat antaneet hyvin yhdenmukaisia tuloksia nuorten tupakoinnin kehityksestä. Suomalaisnuorilla vuodesta 1996 alkaen tehdyssä Kouluterveyskyselyssä (8) tupakointitrendien suunta on ollut täsmälleen sama tämän tutkimuksen kanssa. Myös varusmiesten terveyskäyttäytymistä koskevan kyselytutkimuksen mukaan 17–19-vuotiaiden tupakointi väheni vuosina 1999–2010 (42 % vs. 34 %) (Varusmiesten terveyskäyttäytyminen –kysely, julkaisemattomia tuloksia). Kun verrataan varusmieskyselyn tuloksia Nuorten terveystapatutkimuksen tuloksiin 18-vuotiaiden päivittäin savukkeita polttavien osalta, prosenttiluvut ovat lähellä toisiaan. Molempien tutkimusten mukaan 2000-luvun lopun tupakointi on tässä ikäryhmässä nyt hieman vähäisempää kuin 2000-luvun alussa.

Kansainvälisesti vertailtuna suomalaisnuorten tupakointi on 2000-luvulla edennyt samaan suuntaan kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Kanadassa (4–6). Kanadassa 15–19-vuotiaiden tupakointi on vähentynyt tasaisesti vuosituhanen alusta ja nykyisin tupakoivia tässä ikäryhmässä on noin 14 %, kun luku vuonna 1999 oli vielä 21 % (5).

Valtioneuvoston asettaman Terveys 2015 -kansanterveysohjelman (11) tavoitetta ”16–18-vuotiaista tupakoi alle 15 %” on Suomessa lähestytty, mutta edelleen noin joka viides 16–18-vuotias tupakoi päivittäin. Spesifejä toimia savuttomuuden edistämiseksi tulee edelleen tehostaa. Suomi on ensimmäisenä maana maailmassa asettanut 1.10.2010 voimaan astuneessa tupakkalain muutoksessa kunnianhimoisen tavoitteen, joka tähtää tupakkatuotteiden käytön vähittäiseen loppumiseen vuoteen 2040 mennessä. Tarkoituksena on vähentää lasten ja nuorten tupakoinnin aloittamisen edellytyksiä entisestään ja rajoittaa tupakointia heidän kasvuympäristössään.

Lainsäädännöllisten toimenpiteiden rinnalla spesifejä toimia ovat myös esimerkiksi alle 18-vuotiaiden tupakkaostot kieltävän myyntikiellon tehokas valvonta, tupakkaveron johdonmukainen korottaminen, nuorten toimintaympäristöjen savuttomuuspolitiikan edistäminen, tupakoinnin vieroitustyön tehostaminen sekä perheiden valistaminen. Usein esitetään, että nuorten tupakoinnin vähentämiseksi tulisi hakea uusia keinoja. Mitään tällaisia uusia keinoja ei ole kuitenkaan näköpiirissä, vaan entisten keinojen toimeenpano ja tehostaminen ovat olennaiset asiat.

Nuuskan kokeilijoita ja käyttäjiä löytyy kaikista ikäryhmistä. Nuuskaaminen on yleisempää pojilla kuin tytöillä, mutta kokeilijoihin kuuluu myös tyttöjä. Nuuskan käytön lisääntyminen 1990-luvun alussa taittui 2000-luvulle tultaessa ja kääntyi laskuun. Vuoden 2007 Nuorten terveystapatutkimuksen raportissa kiinnitettiin jo huomiota siihen, etteivät nuuskan käyttö ja kokeilut enää vähentyneet. Vuoden 2009 kysely osoitti 14-, 16- ja 18-vuotiaiden poikien nuuskakokeilujen kääntyneen nousuun ja nyt vuoden 2011 kyselyssä noususuunta näyttää edelleen jatkuvan. Vaikka tytöt kokeilevat ja käyttävät nuus-

kaa harvoin, vanhimpien ikäryhmien työillä nuuskan käyttö on ollut viime vuosien ajan myös lisääntymässä.

Nuuskan käytön yleistymistä on saattanut osittain tukea yhteiskunnan pyrkimys passiivisen tupakoinnin haittojen minimoimiseen tiukoin tupakointirajoituksin. Toisaalta taustalla voi olla myös mielikuva nuuskaamisen pienemmistä terveyshaitoista ja nuuska kun ei savua, sitä voi käyttää helposti missä vaan. Ruotsi on ainoa EU-maa, jossa nuuskan myynti on sallittua. Ruotsalainen tupakkateollisuus on jo pitkään ja voimakkaasti ajanut Euroopassa ns. *harm reduction*- ajattelutapaa, jossa nuuska sallittaisiin ns. ”terveellisempänä vaihtoehtona tupakalle”. Nuuska ei kuitenkaan ole haitaton tuote. Nuuska aiheuttaa voimakkaan nikotiiniriippuvuuden ja sen on todettu aiheuttavan myös syöpää (16). Nuuskan käytön pitkäaikaisvaikutukset terveydelle tunnetaan vielä huonosti, mutta viitteitä on löydetty muun muassa siitä, että nuuskan käyttö lisäisi diabeteksen ja metabolisen oireyhtymän riskiä (17). Suomen uudessa tupakkalaissa ei ruotsalaistyyppiselle *harm reduction* -ajattelutavalle anneta sijaa.

Suomessa nuuskan myynti on ollut kiellettyä lailla vuodesta 1995. Tästä huolimatta suomalaisnuorten on helppoa hankkia nuuskaa ja näyttää siltä, että nuorten keskuuteen on syntynyt merkittävät nuuskan välitysmarkkinat. Nuuskaa hankitaan ensisijaisesti kave-reilta, jotka toimivat nuuskan välittäjinä ja jonkin verran myös naapurimaihin suuntautu-vilta matkoilta ja laivoilta. Nuorten terveystapatutkimuksen tuloksista julkaistussa aiem-massa tutkimuksessa nuoret raportoivat ostaneensa nuuskaa myös kotimassa vähittäis-myyntiliikkeistä ”tiskin alta”, kuten kioskeista ja bensaa-asemilta (18). Laki näyttää kui-tenkin toimineen tehokkaasti, kun vuonna 2011 kaikista vastaajista vain yksi ilmoitti ostaneensa nuuskaa Suomessa kaupasta.

6.2 ITSEKÄÄRITYT SAVUKKEET POIKIEN SUOSIOSSA, VESIPIIPUN KÄYTTÖ RANTAUTUMASSA SUOMEEN

Nuorten terveystapatutkimuksessa on seurattu vuodesta 1977 lähtien, mitä tupakkatuotet-ta nuoret polttavat. Nuoret kuluttavat ensisijaisesti tehdasvalmisteisia savukkeita. Piipun ja sikarin polttaminen on harvinaista. Kahden viime vuoden aikana tilanne on kuitenkin muuttunut itsekäärityjen savukkeiden suosion kasvaessa huomattavasti erityisesti 14- ja 18-vuotiaiden poikien joukossa. Muutokset itsekäärityjä polttavien osuudessa selittyne-vät suurelta osin taloudellisen suhdanteiden muutoksilla ja siten käytettävissä olevien käyttövarojen määrän laskulla. Savukkeiden kääriminen irtotupakasta on tehdasvalmis-teisten polttamista halvempaa. Itsekäärityjen savukkeiden suosio yleistyi nuorten kes-kuudessa edellisen kerran yhtä selvästi 1990-luvun taloudellisen laman aikana. Itsekäärit-tyjen polttaminen tarjoaa tiukan budjetin varassa eläville nuorille halvan tien tupakka-riippuvuuden tyydyttämiseen. Terveiden kannalta itsekäärityt savukkeet ovat haitalli-sempia kuin tehdasvalmisteiset.

Nuorten vesipiipun käyttö näyttäisi olevan leviämässä Pohjois-Eurooppaan, jossa se ei ole ollut perinteinen savun hengittämismuoto (19). Ruotsissa vuonna 2009 tehdyssä edus-tavassa koululaistutkimuksessa havaittiin, että 9. luokkalaisista pojista peräti 33 % ja tytöistä 26 % oli kokeillut vesipiippua (20). Suomessa vesipiippua kerran pari kokeilleita oli vuonna 2011 kaikista 12–18-vuotiaista nuorista 12 %. 16–18-vuotiaiden ikäryhmässä kuitenkin jo lähes viidennes oli kokeillut vesipiippua ja yli 20 kertaa kokeilleitakin löytyi muutama prosentti. Vesipiipun käyttö näyttäisi siis hyvinkin todennäköisesti olevan ran-tautumassa myös Suomeen. Kansanterveyden näkökulmasta ilmiötä voidaan pitää huo-lestuttavana. Vesipiipun käytön terveyshaitat eivät ole yhtä hyvin tiedossa kuin muiden

tupakkatuotteiden ja vesipiipussa voidaan polttaa myös muita kuin nikotiinia sisältäviä tuotteita. Riippuvuusnäkökulmasta huomionarvoista on, että mikäli vesipiipussa poltetaan nikotiinia sisältävää tuotetta, siten sen käyttö on osaltaan edesauttamassa ja synnyttämässä riippuvuuskäyttäytymistä ja sosiaalista altistumista tupakkatuotteille. Kokeilujen yleistyessä myös mahdolliset vesipiipun käyttöön liittyvät haitat voivat lisääntyä. Tämän seurauksena ilmiöstä voi tulla kansanterveydellinen ongelma myöhemmin. (21, 22)

6.3 TUPAKKAOSTOT JA TUPAKAN HANKINTA

Nuorten terveystapatutkimuksessa on seurattu nuorten tekemiä tupakkaostoja eri hankintapaikoista todeten mm. myynti-ikärajan nostamisen 18 ikävuoteen vuonna 1995 vähentäneen nuorten tupakkaostoja kaupoista, kioskeista ja huoltoasemilta (kaupalliset lähteet). Toisaalta tähän on liittynyt kavereilta ja tuttavilta ostamisen lisääntyminen (23) sekä tupakan saanti kotiperäisistä tupakkalähteistä (esim. vanhemmat ja sisarukset) (sosiaaliset lähteet) (24). Vuonna 2009 uudistetun tupakkalainsäädännön perusteella tupakan myynti luvanvaraistettiin tavoitteena nuorten tupakoinnin vähentäminen. Vuoden 2009 kysely osui vanhan lain voimassaoloajalle ja toimi samalla alkumittauksena ja nyt vuoden 2011 kyselyssä saadaan ensimmäisen kerran alustavia tietoja lain toimeenpanon toteutumisesta. 1.10.2009 voimaantulleella lailla tupakan myynnin luvanvaraistamisesta ei näytä olleen mainittavaa vaikutusta alaikäisten tupakkaostoihin vähittäismyyntiliikkeistä. Kun alle 18-vuotiaat ilmoittavat ostaneensa viimeisen kuukauden aikana itselleen tupakkaa kaupoista, kioskeista ja huoltoasemilta, se merkitsee sitä, että kyseisessä myyntipaikassa heille on tuote myyty tupakkalain kiellosta välittämättä. Valvontaa tämän osalta tulee nyt tiukentaa ja valvonnan yhteyteen tulisi liittää monipuolinen tiedotus- ja neuvontakampanja – myyntikiellon valvonnassa voitaisiin korostaa esimerkiksi niiden myyjien ja kauppiaiden sosiaalista palkitsemista, jotka kantavat vastuunsa lasten suojelemiseksi nikotiiniriippuvuudelta.

Vuonna 2011 päivittäin tupakoivista 14–16-vuotiaista nuorista enemmistö (70 %) ilmoitti ostaneensa itselleen tupakkaa viimeksi kuluneen kuukauden aikana. Tupakan hankintapaikat olivat moninaisia ja ne vaihtelivat jonkin verran iän mukaan. On myös huomattava, että päivittäin tupakoivat nuoret saattavat ostaa tupakkaa useasta eri paikasta. Useimmiten tupakkaa oli ostettu kaupallisista lähteistä, joista suosituimpia olivat kaupat, kioskit ja huoltoasemat. Automaateista tupakkaa ostettiin harvoin. Niitä hyödynsivät lähinnä 14-vuotiaat pojat. Ne ikäryhmät, joita laki koskee, ostivat 18-vuotiaita useammin tupakkaa kavereilta.

6.4 TUPAKKAMAINONNAN JA TUPAKKA-TUOTTEIDEN HAVAITSEMINEN

Tupakkamainonta on ollut Suomessa kokonaan kiellettyä vuodesta 1978 alkaen. Nuorten terveystapatutkimuksessa on kysytty tupakkamainonnan kohdistumisesta nuoriin ensimmäisen kerran jo vuonna 1989. Nuorilta kysyttiin tuolloin ovatko he nähneet Suomessa tupakkamainoksia televisiossa, aikakauslehdissä, sanomalehdissä tai jossakin muualla viime kuukauden aikana. Mainontakiellosta huolimatta yli puolet nuorista ilmoitti tuolloin nähneensä tupakkamainoksia Suomessa (25). Nyt hieman yli 20 vuotta myöhemmin nuoret havaitsevat tupakkamainoksia enää melko harvoin, vain 7 % kaikista vastanneista

ilmoitti nähneensä tupakkamainoksia. Ylivoimaisesti eniten mainoksia oli havaittu televisiossa. Jonkin verran niitä oli nähty myös kaupoissa, koulussa ja lehdissä. On syytä muistuttaa, että osalle nuorista tupakkamainos voi tarkoittaa eri asioita. Koulussa esimerkiksi oppikirjassa tai kouluterveydenhoitajan huoneessa nähty kuva tupakasta voidaan mieltää tupakkamainokseksi. Samoin kaupoissa tupakkahyllyillä olevat tupakka-askit ja niiden kuvat nuoret saattavat mieltää mainoksina.

Vuoden 2011 kyselyssä kysyttiin nuorilta myös ovatko he nähneet tupakkatuotteita esillä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla. Valtaosa nuorista oli nähnyt tupakkatuotteita käydessään näissä vähittäismyyntiliikkeissä. Kysymys kuvaa tilannetta ennen uuden esilläpitokieltosäännöksen voimaantuloa: Tupakkalain 8 a §:n 1 momentin mukaan tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito tupakkatuotteiden vähittäismyyntissä kielletään 1.1.2012 alkaen. Myyjä saa esittää tupakkatuotteiden ostajalle tämän pyynnöstä myytävänä olevien tupakkatuotteiden pakkauksia esittävän painetun kuvaston ja luovuttaa myös tupakkatuotteista ja niiden hinnoista painetun luettelon. Tupakkatuotteita voidaan pitää esillä vähittäismyyntipaikoissa esilläpitokieltosäännöksen voimaantuloon asti. Esilläpitokieltola tullessa soveltamaan myös internetissä tapahtuvan myynnin osalta ja Valvira antaa tätä koskevan ohjeistuksen vielä tämän vuoden aikana (26).

6.5 ALKOHOLIN KÄYTTÖ VÄHENEMÄSSÄ, RAITTIUS YLEISTYY

Nuorten alkoholinkäytön ja humalajuomisen laskutrendin pysähtyminen ja kääntyminen lievästi nousuun näytti vuoden 2009 tulosten perusteella ilmeiseltä. Tämän vuoden kyselyn perusteella aikaisempi myönteinen suunta näyttää kuitenkin jatkuvan alle 18-vuotiaiden osalta. Kahden viime vuoden aikana raittiiden nuorten osuus on lisääntynyt, lukuun ottamatta 18-vuotiaita. Raittiiden nuorten osuus 12- ja 14-vuotiaista tytöistä ja pojista on nyt suurimmillaan koko 2000-luvulla. Terveysten kannalta myönteinen kehityssuunta näkyy sekä raittiudessa että humalajuomisessa.

Alkoholin käytön osalta näyttää kokonaisuudessaan siltä, että koko 2000-luvun jatkunut myönteinen kehityssuunta jatkuu edelleen. Samansuuntaisia tietoja on raportoitu Kouluterveyskyselystä. Kouluterveyskyselyssä vuosien 2008–2010 välillä nähtiin humalajuomisessa lievä aleneva suunta, poikkeuksena lukion 1. ja 2. luokkalaiset, joilla kuu-kausittainen humalajuominen oli säilynyt samalla tasolla kuin vuonna 2008 (8). Vuoteen 2008 asti ulottuvat 17–19-vuotiaiden varusmiesten humalajuomisluvut ovat säilyneet samalla tasolla useassa vuosittaisessa kyselyssä (Varusmiesten terveyskäyttäytyminen -kysely, julkaisemattomia tuloksia).

Aikuisväestön Juomatapatutkimuksen mukaan suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten alkoholin käyttökertojen painopiste on siirtynyt kohti suurempien kerta-annoksia (27). Toisaalta 15–29-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten raittiisuus on pysynyt samalla tasolla ja jopa hieman lisääntynyt ajanjaksolla 2000–2008 (27). Raittiisuus on ollut niin ikään noususuunnassa naapurimaassamme Ruotsissa (7). Käytettävissä olevat tutkimustulokset siis osoittavat, että nuorten humalajuominen on vähentynyt ja raittiisuus lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana. Mihin suuntaan nuorten alkoholin käytön trendit ovat muuttumassa 2010-luvulla, selviää vasta seuraavien kyselyjen myötä. Päätelmänä on, että alkoholin käyttö ja humalajuominen ovat kuitenkin edelleen korkealla tasolla, huolimatta positiivisesta laskusuunnasta.

Nuorten juomatapojen kehitystä ei voi tarkastella irrallaan siitä sosiokulttuurisesta ympäristöstä, jossa nuoret elävät. Yhteiskunnan kaikilla tasoilla tulisikin kiinnittää huomiota siihen, ettei alkoholiin liittyvä keskustelu, kirjoittelu ja markkinointi unohda tai

vähensy alkoholinkäyttöön liittyviä terveys- ja sosiaalisia haittoja. Median ohella kotien ja vanhempien antamien käyttäytymismallien merkitystä tulee korostaa. Nuorison juomatavat sekä asenteet alkoholinkäyttöä kohtaan heijastavat ympäristössä vallitsevia juomatapoja. Suomessa alkoholia käytetään paljon humaltumistarkoituksessa. Nuoriin kohdistuvien alkoholiohjelmien rinnalla tuleekin vahvasti kiinnittää huomiota kulttuuriseen ympäristöön, aikuisiin ja vanhempiin. Alkoholiasenteet 2010-selvitys (28) kertoo, että suomalaiset olisivat valmiita hyväksymään kieltoja ja rajoituksia alkoholiin liittyvien haittojen vähentämiseksi. Yli 70 prosenttia suomalaista on myös sitä mieltä, että Suomessa käytetään liikaa alkoholia.

Lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta alkoholin saatavuus ja alkoholimainonta ovat keskeisiä tekijöitä. Alkoholin hinta vaikuttaa nuorilla kulutukseen ja siten alkoholin saatavuuden rajoittamisella sekä alkoholin hintaa nostavalla veropolitiikalla on keskeinen rooli nuorten alkoholijuomien kulutuksen ja sitä kautta alkoholiin liittyvien haittojen hillitsemisessä (29, 30). Erityisiä merkkejä siitä, että alkoholin saatavuus yleensä ja erityisesti vapaa-ajan toimintojen yhteydessä tulisi vähenemään, ei kuitenkaan ole havaittavissa. Suomen ASH ry:n toimeksiannosta tehtiin keväällä 2009 13–17-vuotiaille nuorille haastattelututkimus, jonka tulosten mukaan yli 90 prosenttia nuorista kertoi kohdanneensa alkoholimainontaa ja monet myös pitivät mainontaa viihdyttävänä (31). Vaikka tutkimustieto tukee käsitystä mainonnan vaikutuksista nuorten alkoholinkäytön aloittamiseen ja jatkumiseen, alkoholimainontatyöryhmä päätyi loppuraportissaan siihen, ettei mielikuvamainontaa ole tarpeellista rajoittaa.

6.6 SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE: VÄHENEMINEN PYSÄHTYNYT JA KÄÄNTYNYT NOUSUUN

Nuorille kotiin lähetetyssä postikyselyssä ei voi kysyä suoraan huumeiden käytöstä. Sen sijaan on mitattu sosiaalista altistumista huumeille kysymällä, tietävätkö nuoret tuttavapiirissään huumaavia aineita kokeilleita ja onko heille itselleen tarjottu näitä aineita. Kysymysten toistaminen eri vuosina kertovat huumetilanteen muutoksista, vaikka ne eivät suoraan kuvaakaan huumeiden kokeilua tai sen käyttöä.

Sosiaalinen altistuminen huumeille yleistyi 80-luvun alusta aina vuosituhaten vaihteeseen saakka, jonka jälkeen se väheni tasaisesti vuoteen 2005. Muut tutkimukset ovat vahvistaneet vuosituhaten alun laskevan trendin (2, 32). Vuosien 2005 ja 2007 välillä lasku on kuitenkin taittunut ja vuoden 2010 tulosten mukaan kääntynyt uudelleen nousuun sekä tyttöjen että poikien osalta. Myös Kouluterveyskyselyn vuosien 2008 ja 2010 tulokset viittaavat samaan: sekä sosiaalinen altistuminen huumeille että huumeiden käyttö ovat kääntyneet nousuun (8). Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan myös asenteet huumeiden (kannabis) satunnaista tai pysyvää käyttöä kohtaan ovat nykyään sallivammat kuin aiemmin 2000-luvulla. Kahden riippumattoman ja eri menetelmällä suoritetun tutkimuksen tulokset viittaavat vahvasti siihen, että sosiaalinen altistuminen huumeille on lisääntymässä molemmilla sukupuolilla, jota asenteiden sallivuus huumeiden käyttöä ja kokeiluja kohtaan vielä vahvistaa.

Huumausaineiden tarjonnan rakenne on pysynyt samanlaisena viimeisten kymmenen vuoden aikana. Valtaosa huumaavien aineiden tarjonnasta tulee ystävilta ja tuttavilta, ja tämä rakenne näyttää vahvistuneen edelleen. Tulokset viittaavat kaikkiaan siihen, että sosiaalinen altistuminen huumeille on arkipäiväistynyt, eikä huumeiden saatavuus ole erityisen vaikeaa ja riippuvaista yksinomaan ulkopuolisista huumeiden välittäjistä. Suo-

men huumetilanteen muutosten ennustamisessa on otettava huomioon, että huumetilanteen kehitys Suomessa heijastelee kansainvälisiä trendejä ja niissä tapahtuvia muutoksia, joista tuoreimpana esimerkkinä kannabiksen kotikasvatuksen lisääntyminen (33).

6.7 TULOSTEN LUOTETTAVUUS

Aikasarjojen tulkinnassa olennaisinta on muutoksen mittaamisessa käytettyjen menetelmien vertailukelpoisuus yli ajan. Nuorten terveystapatutkimuksessa tutkimusvuosien välinen vertailtavuus on pyritty varmistamaan käyttämällä kyselyissä samoja kysymyksiä, valitsemalla otokset samalla periaatteella säilyttäen kronologinen ikä mahdollisimman samana sekä tekemällä kyselyt samalla menetelmällä samaan aikaan vuodesta. Vuodesta 2007 lähtien vastaajille on tarjottu mahdollisuutta vastata paperilomakkeen ohella kyselyyn myös sähköisesti internetin kautta. Kun verrattiin tällä kierroksella paperi- ja internetlomakkeeseen vastanneita, muistuttivat internetiin vastanneet aikaisemmissa kyselyissä todettua katoa useimmissa indikaattoreissa sekä eri ikä- ja molemmissa sukupuoliryhmissä. Internetin kautta toteutettu kysely saattaa siis jopa vähentää kadon valikoitumista terveystottumusten suhteen, jolloin kyselyn tulokset edustavat paremmin koko otosta (ks. tarkemmin liite 1, taulukko 4).

Vastausaktiivisuuden lasku on noussut postikyselyjen yleiseksi ongelmaksi. Kouluissa toteutettavissa kyselyissä (esim. Kouluterveyskysely) saavutetaan selvästi parempi, jopa 90 %:n taso. Vastausaktiivisuuden systemaattinen väheneminen voi nousta ongelmaksi tulkittaessa muutostrendejä. Kasvaneen kadon vaikutusta muutostrendeihin on arvioitu epäsuorin menetelmin tarkemmin liitteessä 1.

Yhteenvedon voidaan todeta, että vastausprosentin laskusta huolimatta tässä raportissa esitetyt muutostrendit antavat luotettavan kuvan muutoksesta, mutta todelliset tupakoivien, alkoholia käyttävien ja sosiaalista huumealtistusta kohdanneiden osuudet ovat todennäköisesti hieman korkeammat kuin kyselyn nyt osoittamat. Alkoholin käytön osalta saatetaan olla taitekohdassa, jolloin eri kyselyt voivat antaa jonkin verran vaihtelevia tuloksia ja vasta seuraavien vuosien kyselyt tulevat varmistamaan, onko alkoholinkäyttö noususuunnassa.

7 PÄÄTELMÄT

Tässä raportissa esitettyjen tulosten perusteella voidaan päätelminä todeta seuraavaa:

- 12-vuotiaiden ikäryhmässä päihteiden käyttö on pysynyt harvinaisena. Tupakointi-, nuuska- ja alkoholikokeilut ovat pysyneet matalalla tasolla, samoin sosiaalinen altistuminen huumeille. 12-vuotiaat elävät vielä lapsuutta eivätkä päihteet kuulu tämänikäisten arkipäivään.
- Tupakointikokeilut ovat systemaattisesti vähentyneet tutkimusjakson 1977–2011 aikana. Kahden viime vuoden aikana kokeilujen laskusuunta jatkui kaikissa ikäryhmissä. Päivittäisen savukkeiden polton pitkään jatkunut laskutrendi jatkui edelleen myös kahden viime vuoden aikana kaikissa ikäryhmissä tytöillä ja pojilla. Valtioneuvoston asettaman Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitetta – *16–18-vuotiaista tupakoi alle 15 %* – lähestytään, mutta tavoitteeseen on vielä matkaa. Edelleen noin joka viides (21 %) 16–18-vuotias tupakoi päivittäin. Tavoitteen saavuttamiseksi uudessa tupakkalaissa alaikäisten tupakkatuotteiden saatavuuden rajoi-

tuksia on kiristetty entisestään. Samalla tulee jatkaa yhteiskunnan eri tasoilla toteutettavaa johdonmukaista työtä kotien, koulujen ja muiden toimintaympäristöjen savuttomuuspolitiikan edistämiseksi. Yhteiskunnan asenneilmapiiri tukee tällä hetkellä tupakoinnin vähentämistyötä selvästi.

- Vaikka panostukset tupakoinnin vähentämiseksi näyttävät viime vuosina tuottaneen myönteistä kehitystä, kaikki keinot eivät toimi riittävän tehokkaasti. Alle 18-vuotiaiden tupakkaostot vähittäismyyntiliikkeistä eivät ole loppuneet. Edelleen joka kolmas päivittäin tupakoiva 14-vuotias tyttö ja joka kuudes poika ostaa itselleen tupakkaa kaupasta; kioskista joka kolmas tyttö ja poika. Pojat ostavat myös huoltoasemilta. Luvut olivat 16-vuotiailla vielä suuremmat. Tupakanmyynnin luvanvarais-taminen 2010 ei siis ole ollut riittävä keino vähentää myyntiä alaikäisille, vaan valvontaa ja myyntilupien peruuttamista tulee tältä osin tehostaa sekä myyntilupien myöntämistä kiristää.
- Nuuskakokeilut ja nuuskan käyttö ovat lisääntyneet jo muutaman vuoden ajan. Ikä- ja sukupuoliryhmittäisessä tarkastelussa huolestuttavinta on ollut viime vuosien ajan erityisesti 14–16-vuotiaiden poikien nuuskakokeilujen lisääntyminen. Myös nykyisin nuuskaavien osuudet ovat olleet kasvussa. Vuonna 2011 valtaosa nuorista oli hankkinut nuuskan kavereiltaan. Mitä ilmeisimmin nuuskamarkkinoilla on selkeät välityskanavat ja välittäjät Suomessa. Uusitus tupakkalaissa mainittu kielto suussa käytettävän tupakan maahantuonnin rajoittamisesta omaan käyttöön on tärkeä, mutta asetettu raja (30 kpl 50 gramman rasioita kerralla) on liian korkea. Vaikka nuuskan myynti on ollut Suomessa kiellettyä vuodesta 1995 alkaen, nuuskaa tulee rajan yli nuorten saataville jatkuvasti ja liian helposti. Keskeistä on informoida nuoria nuuskaan liittyvistä terveyshaitoista sekä sen aiheuttamasta riippuvuudesta. Nuuska aiheuttaa erittäin voimakkaan riippuvuuden ja perusteluja nuuskan käytölle esimerkiksi tupakoinnin lopettamisen tukena tai ”terveellisempänä vaihtoehtona” ei ole. Terveystenhuollon ammattilaisten rooli on myös merkityksellinen nuorten tupakoinnin ehkäisy- ja vieroitustyössä.
- Savukkeiden kääriminen irtotupakasta on yleistynyt vuoden 2007 jälkeen. Itsekäärittyjä polttavat ensisijaisesti pojat. Savukkeiden kääriminen irtotupakasta yleistyi edellisen kerran yhtä selvästi 1990-luvun alun taloudellisen laman myötä. Sama trendi näyttäisi toistuvan nyt taloudelliseen tilanteeseen liittyvän epävarmuuden aikana. Irtotupakan hintapolitiikka on jatkossa keskeinen tuotteen käytön yleisyyttä säätelevä tekijä, jolla on vaikutusta nuorten tupakoinnin yleisyyteen.
- Vesipiipun kokeilu ja käyttö suomalaisnuorilla on vuoden 2011 kyselyn perusteella vielä melko vähäistä; yli puolet vastanneista ei ollut koskaan kokeillut vesipiippua, kerran tai pari kokeilleita oli 12–18-vuotiaista 12 %. Huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, että vesipiippu edustaa monille nuorille uudenlaista ja siten houkuttelevaa tuotetta. Vesipiipun kokeilut ja käyttö tulevat ilmiönä hyvin todennäköisesti rantautumaan myös Suomeen lähitulevaisuudessa. Vesipiipun käytön kehitystä nuorison keskuudessa on jatkossa tarkoin seurattava. Vesipiipun erilaisia käyttötapoja sekä sitä, liittyvätkö tupakointi, nuuskan käyttö ja vesipiipun käyttö yhteen suomalaisessa nuorisokulttuurissa, tulee jatkossa tutkia.
- 12–18-vuotiaista 7 % ilmoitti nähneensä tupakkamainoksia tutkimusta edeltäneen kuukauden aikana. Yleisimmin mainoksia oli nähty televisiossa, kaupoissa, koulussa ja lehdissä. Selvittämättä on kuitenkin, millaisia tulkintoja nuoret antavat sanalle tupakkamainos. Nuorten havaitsemia tupakkamainoksia voidaan varmasti pitää osin monitulkintaisina, esimerkiksi kouluissa oppikirjassa tai kouluterveydenhoitajan vastaanotolla havaittu kuva tupakasta voidaan mieltää tupakkamainokseksi. Tupakkamainonnan havaitseminen on kuitenkin vähentynyt 1980-luvun lopusta huomattavasti. Tupakkalaissa määriteltyä tupakan mainontakieltoa on yhteiskunnassamme noudatettu hyvin, poikkeuksena televisio, jossa mainokset lienevät ulkomaisten kanavien tuottamia.
- Alkoholin käytön kehitys on ollut 2000-luvulla myönteistä alle 18-vuotiailla. Raitti-us on yleistynyt, alkoholin käyttö ja humalajuominen vähentyneet. Kansanterveysdeliseltä kannalta nuorten raittiutta voidaan pitää erittäin tavoiteltavana. Tällä hetkellä

meneillään olevaa myönteistä kehitystä tulisikin tukea kaikin keinoin. Raittiuteen liittyviä ajattelu- ja puhetapoja tulisi yhteiskunnan eri tasoilla vahvistaa samalla kun juomiseen ja humaltumiseen liittyviä mielikuvia tulisi pyrkiä muuttamaan kielteisemmiksi. Nuorten havaitseman alkoholimainonnan ja alkoholinkäytön välillä on suora yhteys. Nuoriin vetoavan alkoholin mielikuvamainonnan määrää tulisikin voimakkaasti rajoittaa. Alkoholin käytön ja siihen liittyvien haittojen vähentämiseksi tulee toimia Alkoholiohjelman (2008–2011) toimintalinjojen mukaisesti. Perheiden ja vanhempien vastuuta tulee myös pitää aktiivisesti esillä. Terveyspoliittisesti perusteltua on pitää alkoholivero riittävän korkealla tasolla nuorten alkoholijuomien kulutuksen hillitsemisessä.

- 18-vuotiaiden osalta alkoholin käytön ja humalajuomisen kehitys ei ole ollut yhtä myönteinen kuin nuoremmassa ikäryhmissä. Raittiiden ja humalaan juovien osuudet ovat pysyneet melko vakiona 2000-luvulla pienistä ajallisista vaihteluista huolimatta. Joka kymmenes poika ja joka kahdeskymmenes tyttö juo itsensä kerran viikossa tosi humalaan. Mitä keinoja saatavuuden rajoittamisen ohella voitaisiin käyttää tämän ikäryhmän alkoholin käytön vähentämiseksi, onkin jatkossa tarkoin mietittävä.
- Vuosituhannen vaihteesta jatkunut myönteinen kehitys sosiaalisessa altistumisessa huumeille on taittunut vuosikymmen puolivälin jälkeen ja vuoden 2011 perusteella kääntynyt uudelleen nousuun. Terveys 2015-ohjelmassa huumeiden aiheuttamat terveysongelmat nostettiin alkoholin rinnalle ja tavoitteeksi asetettiin korkeintaan 1990-luvun alun taso vuoteen 2015 mennessä, konkreettisenä indikaattorina sosiaalinen altistuminen huumeille. Tavoitteen saavuttaminen näyttää olevan nyt entistä vaikeampaa ja vaatii yhteistyötä ja toimenpiteiden tehostamista erityisesti huumeiden käyttöön liittyvien asenteiden muuttamiseksi.

KIITOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriö on rahoittanut Nuorten terveystapatutkimusta tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n ja raittiustyölain 10 §:n mukaisesta määrärahasta.

Tutkimus on toteutettu Tampereen yliopiston terveystieteiden yksikössä.

Kiitämme dosentti Ville Mattilaa Varusmieskyselyn vertailutietojen tuottamisesta.

LÄHTEET

1. Rainio S, Pere L, Lindfors P, Lavikainen H, Saarni L, Rimpelä A. Nuorten terveystapatutkimus 2009. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2009. STM Selvityksiä 2009:47. Helsinki 2009.
2. Luopa P, Räsänen M, Jokela J, Rimpelä M. Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset tulokset vuosina 1999-2004. STAKES Aiheita 12/2005. Helsinki 2005.
3. Metso L, Ahlström S, Huhtanen P, Leppänen M, Pietilä E. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007. ESPAD-tutkimusten tulokset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 6/2009. Jyväskylä 2009.
4. MTF. Monitoring the Future. A continuing study of American Youth. URL: <http://www.monitoringthefuture.org> (viitattu 17.4.2011).
5. CTUM - Canadian Tobacco Use Monitoring Survey.
URL: <http://www.hc-sc.gc.ca/hc-ps/tobac-tabac/research-recherche/stat/index-eng.php> (viitattu 17.4.2011).
6. YRBSS. National youth risk behavior survey: 1991–2007: trends in the prevalence of tobacco use. US Department of Health and Human Services, Center for Disease Control and Prevention.
7. Hvitfeldt T, Gripe I. Skolelevers drogvanor 2010. Centralförbundet för alcohol- och narkotikaupplysning, (CAN). Rapport nr 124. Stockholm 2010.
8. Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset tulokset 2009.
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/valtak.htm> (viitattu 17.5.2011)
9. Hallituksen politiikkaohjelma. Lapset, nuoret ja perheet.
URL: <http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/fi.jsp> (viitattu 11.4.2011)
10. Hallituksen politiikkaohjelma. Terveiden edistäminen.
URL: <http://www.vn.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/terveys/fi.jsp> (viitattu 12.4.2011)
11. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2001:4. Helsinki.
12. Hara M, Ollila H, Simonen O. Lasten ja nuorten tupakoimattomuuden edistäminen - Yhteinen vastuumme. Toimintasuositukset lasten ja nuorten terveyden ja tupakoimattomuuden edistämiseksi Suomessa vuosina 2010–2013. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:58.
13. Tupakkalaki. Muutos 1.10.2010.
URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693>(viitattu 13.4.2011)
14. Hallituksen alkoholiohjelma 2008-2011. URL:
<http://info.stakes.fi/alkoholiohjelma/FI/index.htm> (viitattu 26.10.2009)
15. Rimpelä A, Rainio S, Pere L, Lintonen T, Rimpelä M. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2005. Selvityksiä 2005:23. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2005.
16. WHO 2007. Smokeless tobacco and some tobacco-specific N-Nitrosamines. Lyon: International Agency for the Research on Cancer.
17. Nordberg M, Stenlund H, Lindahl B ym. Contribution of Swedish moist snuff to the metabolic syndrome: a wolf in sheep's clothing? Scand J Public Health 2006; 34:576-583.
18. Huhtala H, Rainio S, Rimpelä A. Adolescent snus use in Finland in 1981-2003: trend, total sales ban and acquisition. Tob Control 2006;15:392-397.

19. Akl EA ym. The prevalence of waterpipe tobacco smoking among the general and specific populations: a systematic review. *BMC Public Health* 2011; doi:10.1186/1471-2458-11-244
20. Statens Folkhälsoinstitut. Vattenpipa - rök utan risk? Hälsoeffekter, vanor, attityder och tillsyn. Östersund 2010.
21. WHO, 2005. World Health Organization Study Group on Tobacco Product Regulation. Waterpipe Tobacco Smoking: Health Effects, Research Needs and Recommended Actions by Regulators. Geneva: World Health Organization.
22. Jackson D, Aveyard P. Waterpipe smoking in students: Prevalence, risk factors, symptoms of addiction, and smoke intake. Evidence from one British University. *BMC Public Health* 2008, 8:174
23. Rimpelä A, Rainio S. The effectiveness of tobacco sales ban to minors – The case of Finland. *Tob Control* 2004;13:167-174.
24. Rainio S, Rimpelä A. Home-based sourcing of tobacco among adolescents. *Prev Med* 2009; 28:378-382.
25. Hara-Eteläharju M & Rimpelä A. Nuoret ja tupakkamainonta. Nuorten terveystapatutkimus. Julkaisuja 1/1989. Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos, s1-16. Tampere, 1989.
26. Valvira 2011. Ohje 1/2011. Haettu 30.5.2011: http://www.valvira.fi/files/Valvira_ohje_1_2011.pdf
27. Mäkelä P, Mustonen H, Huhtanen P. Suomalaisten alkoholinkäyttötapojen muutokset 2000-luvun alussa. *Yhteiskuntapolitiikka* 2009, 74(3): 268-289.
28. Järvinen A & Varamäki R. Suomalaisten alkoholiasenteet. Terveystiedon keskus 2010. Haettu 9.6.2011: <http://www.suomenash.fi/binary/file/-/id/3/fid/357/>
29. Chaloupka FJ, Grossman M, Saffer H. The effects of price on alcohol consumption and alcohol-related problems. *Research & Health: the Journal of the National Institute on Alcohol Abuse & Alcoholism* 2002, 26:22-34.
30. Rimpelä A, Rimpelä M, Lintonen T, ym. Vaikuttiko alkoholiveron alennus nuorten alkoholinkäyttöön? *Suomen Lääkärilehti* 2005, 60:2611-2617.
31. Suomen ASH ry:n tiedote, 2.6.2009.
URL: www.suomenash.fi. http://www.suomenash.fi/binary/file/-/id/3/fid/357/viitattu_26.10.2009
32. Forsell, M., Virtanen, A. (toim.) Huumetilanne Suomessa 2010: Kansallinen huumevuosisiraportti EMCDDA:lle. Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 40/2010. Helsinki 2010.
33. Hakkarainen P, Perälä J & Metso L. (2011). Kukkaa pukkaa – kannabiksen kotikasvatus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 76:2

LIITETAULUKOT / APPENDIX TABLES

(boys = pojat, girls = tytöt)

Merkkien selitykset:

- ei havaintoja
- 0 likiarvo
- . ei mitattu

Vuosien 1977–1979 tulokset löytyvät Nuorten terveystapatutkimuksen aiemmin julkaisuista tupakka- ja päihderaporteista.

Liitetaulukko 1. Tupakointi iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 1. Smoking in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei kokeillut	90	68	48	39	92	69	43	32
Kokeillut vain yhden	6	13	12	7	6	11	11	10
Polttanut 2–50 savuketta elämänsä aikana	4	13	16	22	2	13	21	25
Polttanut yli 50 savuketta elämänsä aikana	–	3	5	7	–	1	6	10
Päivittäin 1–9 savuketta	–	2	7	9	–	4	11	12
Päivittäin yli 9 savuketta	–	1	12	16	–	2	8	12
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	320	621	566	392	326	777	868	696
Puuttuva tieto, N	–	7	3	1	–	10	7	2

Liitetaulukko 2. Nuuskakokeilut iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 2. Snuff experiments in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei ole kokeillut	99	86	68	61	100	95	86	80
On kokeillut kerran	1	7	10	12	–	3	9	11
Nuuskannut 2–50 kertaa	–	6	14	17	–	1	5	9
On nuuskannut yli 50 kertaa	–	1	8	10	–	–	–	0
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	315	613	561	391	324	773	864	692
Puuttuva tieto, N	5	8	5	1	2	4	4	4

Liitetaulukko 3. Nykyinen nuuskaaminen iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011 .
Appendix table 3. Current use of snus in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei lainkaan	100	96	88	86	100	99	98	97
Silloin tällöin	–	3	8	9	–	1	2	3
Kerran päivässä tai useammin	–	0	4	5	–	–	0	–
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	307	608	555	382	319	764	662	666
Puuttuva tieto, N	13	13	11	10	7	14	24	30

Liitetaulukko 4. Tupakkatyyppi päivittäin tupakkaa käyttävillä iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 4. Type of tobacco among daily tobacco users in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT			TYTÖT		
	14	16	18	14	16	18
Vain tehdasvalmisteisia	53	68	76	73	81	87
Vain itsekäärityjä	21	12	12	2	8	6
Sekä tehdasvalmisteisia että itsekäärityjä	26	18	13	25	11	7
Muuta	–	1	–	–	–	–
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	19	98	94	44	162	160
Puuttuva tieto, N	4	7	5	–	1	1

Liitetaulukko 5. Päivittäinen savukkeiden kulutus (tehdasvalmisteisten ja itsekääritysten savukkeiden sekä piipullisten ja sikareiden yhteenlaskettu lkm) päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 5. Daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT			TYTÖT		
	14	16	18	14	16	18
Keskiarvo	10,6	12,4	11,9	7,4	8,7	9,1
N	23	105	99	44	163	161

Liitetaulukko 6. Tupakkaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 6. Percentage of adolescents who have tried tobacco in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	47	45	37	35	32	42	35	33	33	30	30	18	17	16	11	10
14	67	66	68	62	64	67	64	62	63	60	56	47	41	33	36	32
16	83	81	77	78	78	80	76	81	75	78	73	67	67	58	54	51
18	85	87	81	83	81	85	81	85	84	83	82	82	77	74	67	61
TYTÖT																
12	27	24	23	20	20	24	24	26	25	21	23	12	13	10	8	8
14	60	60	58	57	57	63	59	63	66	64	58	50	44	39	37	31
16	76	78	75	77	74	78	78	78	78	81	78	75	67	63	61	57
18	81	80	82	82	81	84	79	82	81	83	81	82	78	75	74	68

Liitetaulukko 7. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 7. Percentage of adolescents using tobacco products daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	3	1	.	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0
14	16	15	.	15	17	14	15	12	14	12	13	7	8	5	8	4
16	31	28	.	34	37	33	30	31	27	30	31	25	24	21	23	22
18	37	36	.	38	39	37	37	37	36	36	36	37	36	30	29	29
TYTÖT																
12	1	1	.	0	1	1	1	1	-	0	1	-	0	1	0	0
14	12	13	.	10	13	15	13	13	17	17	15	11	10	7	8	6
16	26	24	.	29	29	27	26	26	28	30	31	30	27	23	23	19
18	26	25	.	33	30	28	25	28	28	30	32	36	33	29	26	23

Liitetaulukko 8. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 8. Percentage of adolescents smoking cigarettes daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	2	1	1	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0
14	15	15	13	14	16	14	15	12	14	12	13	7	7	5	8	4
16	30	27	28	33	36	32	29	30	26	28	29	23	23	20	21	19
18	36	34	32	37	38	36	35	35	33	34	33	35	34	28	28	25
TYTÖT																
12	1	1	0	0	1	1	1	1	-	0	1	-	0	1	0	0
14	12	13	10	10	13	15	13	13	17	17	15	11	10	7	8	6
16	25	23	25	28	29	27	26	26	27	30	31	29	27	23	22	19
18	26	25	25	32	29	28	25	28	28	30	31	35	33	28	26	23

Liitetaulukko 9. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 9. Percentage of adolescents smoking over 9 cigarettes daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	0	–	0	0	1	–	1	1	–	–	–	0	1	–	–	–
14	4	4	5	7	7	7	6	5	6	5	6	3	3	3	3	1
16	17	18	18	20	25	21	19	19	16	18	18	15	15	14	12	12
18	26	25	25	29	30	28	26	26	24	25	25	24	24	20	18	16
TYTÖT																
12	–	0	0	–	–	0	0	–	–	–	–	–	0	0	–	–
14	3	5	3	3	6	7	5	4	5	7	6	4	3	3	3	2
16	8	10	14	12	13	15	11	12	12	13	15	14	12	10	10	8
18	12	13	15	20	14	17	16	16	15	16	18	20	16	13	13	12

Liitetaulukko 10. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 10. Percentage of adolescents who have experimented with snus in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	6	4	.	4	3	2	2	1	2	2	1	1	1	1	0	1
14	13	18	.	14	16	10	13	14	16	18	16	9	9	7	12	14
16	22	24	.	28	30	27	29	30	32	38	41	30	26	28	31	32
18	21	27	.	32	35	38	37	38	41	45	44	44	42	38	41	39
TYTÖT																
12	1	1	.	1	0	1	0	0	0	0	0	–	1	–	–	1
14	4	3	.	4	2	3	3	3	6	6	6	4	3	3	3	5
16	7	7	.	7	9	7	6	8	12	12	15	12	10	12	14	14
18	5	9	.	11	14	9	7	11	14	16	19	18	16	17	17	20

Liitetaulukko 11. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 11. Percentage of adolescents using snus occasionally or daily in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	0,9	–	.	0,5	0,3	0,5	0,3	0,3	0,7	0,5	–	0,3	–	–	–	0,3
14	2,5	2,4	.	2,8	3,4	1,9	2,3	3,5	4,3	4,9	3,5	1,3	1,9	1,7	4,7	3,8
16	4,2	3,2	.	5,3	7,3	4,3	4,6	6,5	7,4	12,1	12,3	7,1	6,7	8,6	11,9	12,3
18	2,4	5,1	.	3,9	7,1	7,0	7,1	7,1	9,7	11,1	11,4	8,5	11,6	10,7	11,7	14,4
TYTÖT																
12	–	0,2	.	0,3	–	0,3	–	0,2	–	–	–	–	–	–	–	–
14	0,4	–	.	0,3	–	0,5	0,4	0,2	0,5	0,9	0,7	0,5	0,5	0,2	–	0,9
16	0,2	0,2	.	0,6	0,3	0,2	0,2	0,5	1,2	0,9	1,1	0,6	1,0	1,6	2,1	2,0
18	0,4	–	.	0,6	0,5	0,5	0,2	0,4	0,7	0,7	0,7	0,9	0,9	2,0	1,3	2,7

Liitetaulukko 12. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itsekäärrittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 12. Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
14	7,6	7,9	9,7	9,4	9,4	9,4	9,2	9,0	9,6	9,2	9,5	11,0	9,3	12,0	8,9	10,6
16	10,1	11,8	11,7	11,3	12,4	12,9	11,3	11,5	11,5	12,0	11,7	12,1	11,2	11,5	12,7	12,4
18	12,4	12,9	14,4	13,7	14,2	14,1	13,2	12,5	13,4	13,6	13,3	13,3	13,4	12,5	12,1	11,9
TYTÖT																
14	6,2	6,9	7,6	7,4	8,6	9,2	7,5	7,2	7,4	9,0	8,2	8,8	7,9	8,6	8,1	7,4
16	6,8	8,9	10,7	8,3	9,0	10,3	8,7	9,0	8,8	9,6	9,8	9,9	9,4	9,0	9,2	8,7
18	8,8	9,7	10,5	10,6	9,5	10,8	11,3	10,3	10,0	10,0	10,1	10,0	9,5	8,8	9,8	9,1

Liitetaulukko 13. Itsekäärrittyjä savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011 päivittäin savukkeita polttavista. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 13. Percentage of adolescents smoking self-rolled cigarettes among daily cigarette smokers in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
14	23	35	27	20	18	19	30	35	52	52	42	47	41	37	50	57
16	16	17	18	18	10	20	24	31	43	45	37	40	35	28	38	35
18	13	13	17	9	7	9	20	25	32	33	39	29	22	21	17	27
TYTÖT																
14	17	18	16	11	5	13	12	22	31	37	37	43	36	33	29	27
16	8	7	11	8	5	9	12	23	31	34	31	32	26	24	22	20
18	9	6	7	6	3	3	11	19	22	19	24	17	16	11	14	14

Liitetaulukko 14. Alkoholin käytön useus iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 14. Frequency of alcohol use in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Päivittäin	–	0	0	1	–	0	–	0
Pari kertaa viikossa	–	0	3	19	–	0	3	9
Kerran viikossa	1	1	8	21	1	2	7	19
Pari kertaa kuukaudessa	1	4	21	25	–	8	20	36
Noin kerran kuukaudessa	1	3	10	9	0	5	14	12
Noin kerran parissa kuukaudessa	1	5	10	6	0	8	13	10
3–4 kertaa vuodessa	1	8	13	6	2	11	11	4
Kerran vuodessa tai harvemmin	3	14	8	4	2	9	8	3
En käytä alkoholijuomia	94	66	27	10	95	58	24	6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	315	617	562	392	319	771	864	692
Puuttuva tieto, N	5	4	4	–	7	6	2	4

**Liitetaulukko 15. Tosihumalaan juomisen useus iän ja sukupuolen mukaan 2011 (%).
Nuorten terveystapatutkimus 2011.**
Appendix table 15. Frequency of drinking alcohol until really drunk in 2011, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kerran viikossa tai useammin	–	0	2	9	–	0	3	5
Noin 1–2 kertaa kuukaudessa	0	2	13	29	–	5	16	27
Harvemmin	1	11	33	38	1	17	37	41
En koskaan	99	87	52	24	99	78	45	26
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	309	606	559	392	315	767	856	692
Puuttuva tieto, N	11	12	7	–	11	8	12	3

Liitetaulukko 16. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 16. Percentage of adolescents reporting abstinence in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	80	82	89	81	85	79	79	77	81	76	80	86	89	92	91	94
14	53	51	57	50	47	42	41	43	39	36	42	50	58	65	56	66
16	21	23	24	19	17	14	15	12	15	14	18	21	22	29	26	27
18	9	11	11	9	5	7	7	7	7	9	8	9	8	14	9	10
TYTÖT																
12	85	91	91	87	90	84	82	79	79	80	81	90	91	93	91	95
14	50	51	59	45	44	38	36	31	29	30	34	39	46	55	51	58
16	22	21	22	15	14	12	13	11	11	12	13	13	21	25	21	24
18	13	11	12	8	7	7	6	6	7	7	7	6	8	11	8	6

Liitetaulukko 17. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 17. Percentage of adolescents using alcohol at least once a month in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	4	1	2	5	3	3	3	6	6	6	5	1	2	1	1	2
14	15	15	16	19	22	23	26	25	28	30	27	18	15	13	16	8
16	43	38	41	51	55	56	54	58	55	59	55	48	51	42	44	42
18	67	66	69	72	75	79	74	76	77	75	78	74	78	74	78	74
TYTÖT																
12	1	2	2	3	2	3	4	5	5	4	5	2	2	2	2	1
14	15	15	17	19	22	28	29	36	39	37	36	27	22	19	20	15
16	38	32	40	44	45	48	50	56	57	56	55	53	49	45	49	44
18	51	58	62	66	68	73	69	72	74	75	74	78	79	73	76	76

Liitetaulukko 18. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 18. Percentage of adolescents using alcohol at least once a week in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	0	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	0	–	0	0	1
14	4	3	2	5	6	6	7	6	8	9	8	5	4	3	3	1
16	15	12	11	15	20	18	18	22	21	23	21	16	19	13	15	12
18	28	21	29	31	38	43	37	39	40	40	41	41	44	41	42	41
TYTÖT																
12	–	0	1	–	0	1	1	1	1	0	1	–	1	–	–	1
14	3	3	3	4	5	6	6	7	9	11	9	7	6	5	3	2
16	7	7	9	12	12	12	12	15	17	17	18	17	15	13	14	10
18	17	15	18	24	24	26	25	26	29	31	31	36	35	30	33	28

Liitetaulukko 19. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 19. Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	0	0	–	1	–	0	0	1	–	0	–	0	0	–	–	–
14	3	4	3	6	8	7	11	7	10	11	8	4	4	4	5	2
16	14	13	13	24	26	24	28	22	28	30	27	22	22	18	19	15
18	22	18	23	34	34	39	41	32	43	41	39	40	41	41	43	38
TYTÖT																
12	–	0	1	–	0	0	0	0	1	–	0	–	–	–	–	–
14	4	5	4	6	8	11	11	11	16	16	13	9	7	6	5	5
16	7	8	12	17	19	17	20	16	24	22	21	23	18	18	21	18
18	7	8	9	18	18	18	24	16	28	28	27	33	32	30	36	32

Liitetaulukko 20. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.
Appendix table 20. Percentage of adolescents using alcohol to be really drunk at least once a week in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	0	–	–	–	–	0	0	–	–	0	–	–	–	–	–	–
14	0	0	0	1	2	1	2	1	2	2	1	1	0	1	0	0
16	2	2	3	3	4	5	5	3	6	6	6	3	5	3	2	2
18	5	3	5	7	10	10	10	8	12	10	9	7	12	12	9	9
TYTÖT																
12	–	–	–	–	–	–	–	0	–	–	–	–	–	–	–	–
14	1	0	1	1	0	2	1	1	2	2	2	1	1	1	0	0
16	1	1	1	1	3	2	2	2	4	3	4	4	4	3	3	3
18	1	1	2	3	3	2	4	3	5	5	5	8	7	6	6	5

Liitetaulukko 21. Huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleita tuttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 21. Percentage of adolescents knowing acquaintances who tried drugs during last year in 2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
En tiedä ketään nuorta	95	78	53	50	92	70	47	41
Tiedän yhden nuoren	3	10	12	10	4	14	15	16
Tiedän 2–5 nuorta	1	9	24	23	3	13	27	28
Tiedän useampia kuin 5 nuorta	1	3	11	17	–	4	11	15
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	311	607	550	387	315	768	853	676
Puuttuva tieto, N	9	14	16	5	11	9	15	20

Liitetaulukko 22. Huumetarjontaa Suomessa viimeksi kuluneen vuoden aikana kohdanneiden osuudet (%) tarjoajan sekä iän ja sukupuolen mukaan 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 22. Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year by person who offered in 2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei	98	93	84	75	98	92	86	81
Kyllä								
<i>Sisältää:</i>								
Sekä tuttavat että tuntemattomat tarjosivat	–	1	2	6	–	2	3	2
Vain tuttavat tarjosivat	–	4	11	16	1	4	9	15
Vain tuntemattomat henkilöt tarjosivat	1	2	4	3	1	2	2	2
Tieto tarjouksen tekijästä puuttuu	–	0	0	1	0	1	0	0
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	315	613	668	390	323	774	855	696
Puuttuva tieto, N	5	8	11	2	3	3	13	20

Liitetaulukko 23. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavan, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 23. Percentage of adolescents knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	9	.	6	6	.	11	5	7	8	7	9	6	5	4	4	5
14	12	.	14	12	.	22	20	23	23	27	29	19	16	17	24	22
16	13	.	20	20	.	30	34	40	j	45	49	40	33	36	36	47
18	14	.	24	21	.	31	41	44	49	50	56	49	43	43	50	50
TYTÖT																
12	6	.	8	3	.	8	7	7	6	6	13	5	4	6	7	8
14	16	.	23	21	.	34	31	39	42	44	48	37	29	28	30	30
16	18	.	29	29	.	40	45	54	56	60	66	58	47	48	50	53
18	14	.	25	21	.	32	42	47	54	57	65	61	50	51	52	59

Liitetaulukko 24. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät yli viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 24. Percentage of adolescents knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	0	.	0	0	.	-	0	1	0	0	1	1	1	–	0	1
14	2	.	3	2	.	2	3	3	3	4	5	3	2	2	3	3
16	2	.	3	3	.	4	7	9	10	13	13	8	7	6	10	11
18	2	.	6	3	.	7	11	13	16	17	20	14	13	14	15	17
TYTÖT																
12	0	.	0	-	.	4	1	0	0	1	0	–	0	1	–	–
14	2	.	3	2	.	4	4	6	6	8	9	5	3	3	3	4
16	2	.	4	4	.	5	8	12	12	15	19	14	9	9	10	11
18	2	.	3	3	.	4	8	12	13	15	23	18	13	12	12	15

Liitetaulukko 25. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjontaa kohdanneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 25. Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	2	1	1	1	1	1	0	1	1	1	2
14	5	5	4	6	5	8	4	4	5	6	7
16	14	12	16	16	18	17	13	13	11	16	16
18	18	20	23	25	24	24	21	21	20	24	25
TYTÖT																
12	6	0	0	1	0	1	1	1	2	1	2
14	6	5	7	7	9	12	8	6	6	4	8
16	11	12	16	16	17	20	16	13	14	14	14
18	10	12	15	18	17	22	20	16	17	17	19

Liitetaulukko 26. Niiden osuudet (%), joille ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 26. Percentage of adolescents who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	–	1	0	–	1	1	–	1	–	0	1
14	2	2	2	3	3	4	2	2	3	4	5
16	5	6	8	9	11	11	8	9	9	11	12
18	8	9	13	15	18	18	15	16	19	18	21
TYTÖT																
12	1	0	0	0	–	–	1	0	1	1	1
14	2	3	4	3	7	8	5	4	3	3	5
16	6	5	9	10	13	16	12	10	11	10	12
18	5	7	9	12	13	18	16	14	15	14	16

Liitetaulukko 27. Niiden osuudet (%), joille tuntemattomat henkilöt olivat viimeksi kuluneen vuoden aikana tarjonneet huumeita, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 27. Percentage of adolescents who were offered drugs by strangers during last year in 1991–2011, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
POJAT																
12	–	–	0	1	–	1	0	1	1	1	2
14	3	3	2	4	3	4	2	1	4	3	3
16	9	8	10	9	9	7	6	6	6	8	6
18	11	13	13	13	10	9	8	7	9	9	9
TYTÖT																
12	0	–	0	0	0	1	1	1	1	0	1
14	4	3	4	5	3	5	4	3	3	2	4
16	6	7	9	9	6	7	7	4	6	5	5
18	6	7	8	8	6	8	8	4	6	5	3

Liitetaulukko 28. Tupakkaa kokeilemattomien osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 28. Percentage of 12–18-year-olds who have never tried tobacco in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	29	31	34	36	34	31	36	35	36	37	40	47	49	55	58	61
Tytöt	39	39	40	41	42	38	40	38	38	38	40	45	50	53	55	59
Kaikki	34	35	37	38	38	35	38	36	37	37	40	46	50	54	57	60

Liitetaulukko 29. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 29. Percentage of 14–18-year-olds using tobacco products daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	28	27	.	29	31	28	27	27	26	26	27	23	22	19	20	18
Tytöt	22	21	.	24	24	23	21	22	24	26	26	25	23	20	19	16
Kaikki	25	24	.	26	28	26	24	25	25	26	26	24	23	19	19	17

Liitetaulukko 30. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 30. Percentage of 14–18-year-olds smoking cigarettes daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	27	25	24	28	30	27	26	26	24	25	25	22	22	18	19	16
Tytöt	21	20	20	23	24	23	21	22	24	25	26	25	23	19	19	16
Kaikki	24	23	22	26	27	25	24	24	24	25	25	23	22	19	19	16

Liitetaulukko 31. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 31. Percentage of 14–18-year-olds smoking over nine cigarettes daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	16	16	16	19	21	19	17	16	15	16	16	14	14	12	11	10
Tytöt	7	9	11	12	11	13	10	11	10	12	13	13	10	9	9	7
Kaikki	12	13	13	15	16	16	14	14	13	14	15	13	12	10	10	8

Liitetaulukko 32. Itsekäärittyjä savukkeita polttavien osuudet (%) päivittäin tupakoivista 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 32. Percentage of 14–18-year-olds smoking self-rolled cigarettes among daily smokers in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	17	22	21	16	12	16	25	30	42	43	40	39	33	29	35	40
Tytöt	11	10	11	8	4	8	12	21	28	30	31	31	26	23	22	20
Kaikki	14	16	16	12	8	12	18	26	35	37	35	35	29	26	28	30

Liitetaulukko 33. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itsekkääritettyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo 12–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 33. Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) in 12–18-year-olds in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	10,0	10,9	11,9	11,5	12,0	12,1	11,2	11,0	11,5	11,6	11,5	12,1	11,3	12,0	11,2	11,6
Tytöt	7,3	8,5	9,6	8,8	9,0	10,1	9,2	8,9	8,7	9,5	9,4	9,6	8,9	8,8	9,0	8,4
Kaikki	8,7	9,7	10,8	10,1	10,5	11,1	10,2	9,9	10,1	10,5	10,4	10,8	10,1	10,4	10,1	10,0

Liitetaulukko 34. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 34. Percentage of 12–18-year-olds who have experimented with snus in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	15	18	.	20	21	19	20	21	23	25	25	21	20	19	21	21
Tytöt	4	5	.	6	6	5	4	5	8	9	10	11	7	11	9	10
Kaikki	10	12	.	13	14	12	12	13	15	17	18	16	13	15	15	16

Liitetaulukko 35. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 35. Percentage of 14–18-year-olds using snus occasionally or daily in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	3,0	3,6	.	4,0	6,0	4,4	4,7	5,7	7,1	9,4	9,1	5,6	6,7	7,0	9,4	10,1
Tytöt	0,3	0,2	.	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	1,3	1,7	1,9
Kaikki	1,7	1,9	.	2,3	3,2	2,4	2,5	3,0	4,0	5,1	4,9	3,1	3,8	4,1	5,6	6,0

Liitetaulukko 36. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 36. Percentage of 14–18-year-olds reporting abstinence in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	28	28	30	26	23	21	21	21	20	19	23	27	29	36	30	34
Tytöt	28	28	31	22	22	19	18	16	15	16	18	19	25	30	27	29
Kaikki	28	28	31	24	22	20	20	18	18	18	20	23	27	33	29	32

Liitetaulukko 37. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 37. Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a month in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	42	40	42	47	50	53	52	53	53	55	53	47	48	43	46	41
Tytöt	35	35	39	43	45	50	50	55	57	56	55	53	50	46	48	45
Kaikki	38	37	41	45	48	51	51	54	55	55	54	50	49	44	47	43

Liitetaulukko 38. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 38. Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a week in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	16	12	14	17	21	22	21	22	23	24	23	21	23	19	20	18
Tytöt	9	9	10	13	14	15	14	16	18	20	19	20	19	16	17	13
Kaikki	12	10	12	15	17	19	18	19	21	22	21	20	21	17	18	16

Liitetaulukko 39. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 39. Percentage of 14–18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	13	12	13	21	23	24	26	20	27	27	25	22	22	21	22	18
Tytöt	6	7	8	14	15	15	18	14	23	22	20	22	19	18	21	19
Kaikki	10	9	11	18	19	19	22	17	25	25	22	22	20	19	21	18

Liitetaulukko 40. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 40. Percentage of 14–18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a week in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	2,6	1,8	2,7	3,5	5,1	5,6	5,6	4,1	6,5	6,1	5,4	3,6	5,8	4,9	3,7	3,7
Tytöt	0,8	0,7	1,2	1,7	2,1	2,0	2,4	2,1	3,9	3,5	3,5	4,2	4,0	3,4	3,0	2,7
Kaikki	1,7	1,3	2,0	2,6	3,6	3,8	4,0	3,1	5,2	4,8	4,4	3,9	4,9	4,2	3,4	3,2

Liitetaulukko 41. Vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavien tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 41. Percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	13	.	20	18	.	28	32	36	38	41	44	36	31	32	36	40
Tytöt	16	.	26	24	.	35	39	46	51	54	60	52	42	42	44	47
Kaikki	14	.	23	21	.	31	36	41	44	47	52	44	37	37	40	44

Liitetaulukko 42. Useampia kuin viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilutta tuttavaa tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 42. Percentage of 14–18-year-olds knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	2	.	4	3	.	4	7	8	9	11	13	8	7	8	9	10
Tytöt	2	.	4	3	.	5	7	10	10	13	17	12	8	8	8	10
Kaikki	2	.	4	3	.	4	7	9	10	12	15	10	8	8	9	10

Liitetaulukko 43. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 43. Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat						12	13	15	15	16	16	13	12	12	15	16
Tytöt	9	10	13	14	15	18	15	12	12	12	14
Kaikki	11	11	14	15	15	17	14	12	12	14	15

Liitetaulukko 44. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa ystävien tai tuttavien huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2009, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 44. Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991–2009, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	5	5	8	9	11	11	9	9	10	11	13
Tytöt	4	5	7	8	11	14	11	9	10	9	11
Kaikki	5	5	7	9	11	13	10	9	10	10	12

Liitetaulukko 45. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa tuntemattomien henkilöiden huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2011, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 45. Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs by strangers during last year in 1991–2011, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

	Vuosi															
	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Pojat	8	8	9	9	7	7	5	5	6	6	6
Tytöt	5	6	7	7	5	7	6	4	5	4	4
Kaikki	7	7	8	8	6	7	6	4	6	5	5

Liitetaulukko 46. Eri indikaattorien vuosien 2007 ja 2011 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Fisherin tarkan testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 46. Statistical significance of difference in various indicators between 2007 and 2011, by age and sex. P-values of Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Indikaattori	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kokeillut tupakkaa	.041	.696	.025	<.001	.279	.001	.010	.002
Päivittäin tupakkatuotteita	-	.274	.674	.771	.124	.295	.045	.017
Kokeillut nuuskaa	1.000	<.001	.211	.840	.240	.222	.193	.077
Nuuskaa nykyisin	1.000	.018	.046	.086	–	.037	.600	.397
Raitis	.527	.913	.485	.086	.339	.171	.482	<.001
Alkoholia viikoittain	1.000	.082	.663	.842	.237	.006	.030	.345
Alkoholia kuukausittain	.754	.002	.954	.766	.224	.022	.607	.299
Tosihumala viikoittain	–	.708	.567	.136	–	.033	.783	.514
Tosihumala kuukausittain	1.000	.035	.246	.256	–	.479	.717	.300
Yksi huumeita kokeillut tuttava	.699	.011	<.001	.034	.284	.214	.017	.002
5 huumeita kokeillutta tuttavaa	.250	.206	.007	.314	1.000	.220	.051	.119
Tarjottu huumeita	.343	.221	.007	.048	.784	.038	1.000	.351
Ystävät tarjonneet huumeita	.500	.005	.013	.027	.719	.008	.179	.254
Tuntemattomat tarjonneet huumeita	.726	.451	.437	.631	1.000	.509	.464	.089

Liitetaulukko 47. Eri indikaattorien vuosien 2009 ja 2011 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Fisherin tarkan testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Appendix table 47. Statistical significance of difference in various indicators between 2009 and 2011, by age and sex. P-values of Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011.

Indikaattori	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kokeillut tupakkaa	.799	.105	.425	.071	1.000	.012	.153	.010
Päivittäin tupakkatuotteita	–	.003	.784	.883	–	.127	.104	.215
Kokeillut nuuskaa	.620	.258	.667	.542	.227	.130	.893	.134
Nuuskaa nykyisin	.495	.419	.860	.270	–	.003	1.000	.063
Raitis	.295	<.001	.607	.910	.055	.004	.261	.123
Alkoholia viikoittain	.620	.068	.113	.685	.225	.152	.008	.033
Alkoholia kuukausittain	.335	<.001	.527	.210	.510	.012	.014	.813
Tosihumala viikoittain	.031	.045	.361	.817	.016	.048	1.000	.389
Tosihumala kuukausittain	.494	.003	.081	.104	–	.827	.215	.152
Yksi huumeita kokeillut tuttava	.702	.647	<.001	1.000	.458	.834	.144	.006
5 huumeita kokeillutta tuttavaa	.367	.878	.573	.521	.474	.896	.248	.050
Tarjottu huumeita	.219	.657	1.000	.587	.368	.001	.892	.387
Ystävät tarjonneet huumeita	.245	.419	.660	.242	.433	.004	.296	.320
Tuntemattomat tarjonneet huumeita	.501	.867	.212	.907	.353	.084	1.000	.309

Kadon vaikutus tuloksiin

Vertailu Kouluterveyskyselyn tietoihin

Tämä luku koskee vuoden 2009 tulosten vertailua koska Kouluterveyskyselystä ei ollut uudempia valtakunnallisia tuloksia käytettävissä. Kouluterveyskysely (KT) tarjoaa lähimmän vertailukohdan Nuorten terveystapatutkimuksen (NTTT) tietoihin. Kouluterveyskysely on kerätty luokkakyselynä, mutta vastaajien syntymäkohortti on sama, vastaajien keski-iässä on vain parin kuukauden ero ja kyselyajankohta osuu samaan kevääseen parin kuukauden erolla. NTTT:n 14-vuotiaat ovat keskimäärin 1-2 kuukautta nuorempia kuin luokkakyselynä toteutetun KT:n 8. luokkalaiset. KT toteutetaan huhtikuun lopulla kun NTTT toteutetaan helmi-huhtikuussa. Luokkakyselynä toteutetun KT:n vastausprosentti on noin 90, joka on selvästi korkeampi kuin NTTT:ssä. KT:ssä tupakointia mittaavia kysymyksiä on vain kaksi, NTTT:ssä kysymyksiä on viisi. KT:stä pyrittiin laatimaan mahdollisimman samankaltainen muuttuja kuin NTTT:ssä. Päivittäin tupakoiviksi hyväksyttiin vain yli 50 savuketta elämänsä aikana polttaneet, mikä poikkeaa KT:n normaalikäytännöstä. Vaikka NTTT:n vastausprosentti laski vuosien 2001–2011 välillä, trendien suunta on kuitenkin pysynyt täsmälleen samana molemmissa tutkimuksissa.

Päätelmänä tupakoinnin osalta voidaan todeta, että muutossuunnan kannalta NTTT kertoo luotettavasti tuloksista. Tasoeroa voitaisiin selittää yksinomaan NTTT:n suuremmalla kadolla, mutta tällöin NTTT:n ja KT:n tasoeron olisi pitänyt kasvaa NTTT:n vastausprosentin laskiessa, mitä ei kuitenkaan tapahtunut. Onkin mahdollista, että tasoeroa selittää myös vastaamistilanne. Koulussa kaverien täyttäessä samaa lomaketta omia aikuisuuteen liittyviä tottumuksia saatetaan liioitella. Kotona vastattaessa tätä tarvetta ei ole ja lisäksi se mahdollisuus, että vanhemmat näkevät vastaukset, voi siirtää vastaustaipumusta vastakkaiseen suuntaan.

Taulukko 1. Nuorten terveystapatutkimuksen (NTTT) ja Kouluterveyskyselyn¹ (KT) vertailu päivittäin tupakoivien osuuksien osalta vuosina 2001–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Päivittäin tupakoivien osuus		Tutkimus	2001	2003	2005	2007	2009
Pojat	14-v	NTTT	13	7	7	5	8
	8. luokka	KT	19	16	13	12	13
Työt	14-v	NTTT	15	11	10	7	8
	8. luokka	KT	17	13	12	9	9

¹ KT Sisältää parittomina vuosina mukana olleet maakunnat; päivittäin tupakoitsijoita vain yli 50 savuketta polttaneet molemmissa kyselyissä.

Taulukossa 2 on vertailtu raittiiden ja tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuuksia NTTT:n ja KT:n välillä. Raittiiden osuutta mittaava muuttuja on molemmissa tutkimuksissa muodostettu alkoholin käytön useutta mitanneen kysymyksen perusteella. Tässä kysymyksessä NTTT:ssä oli yhdeksän vaihtoehtoa, KT:ssä vain viisi. Täsmälleen vertailukelpoiseksi kyselyjä ei näin ollen saada, sillä tiedetään, että pienetkin kysymyksen muotoilun muutokset voivat vaikuttaa huomattavasti jakaumaan.

Tyttöjen osalta raittiuden tasoeroja ei juuri ollut, mutta poikien osalta selvästi enemmän. Vähintään kuukausittain tosihumalaan juovien osuuksissa sen sijaan näkyi selkeä tasoero molemmilla sukupuolilla KT:ssä vastanneiden raportoidessa tosihumalaa selvästi useammin kuin vastanneet NTTT:ssä. Toisaalta on huomioitava, että tasoero ei kasvanut ajan kanssa, vaan jopa pieneni. Vastausprosentin aleneminen ei ole vaikuttanut trendien suuntaan niiden ollessa molempien alkoholin käyttöä kuvaavien muuttujien osalta hyvinkin samankaltaisia (Kouluterveyskyselyn tiedot: Jukka Jokela, julkaisemattomia tuloksia).

Taulukko 2. Nuorten terveystapatutkimuksen (NTTT) ja Kouluterveyskyselyn¹ (KT) vertailu raittiiden sekä tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuuksien osalta vuosina 2001–2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Raittiiden osuus		Tutkimus	2001	2003	2005	2007	2009
Pojat	14-v	NTTT	42	50	58	65	56
	8. luokka	KT	34	40	46	50	50
Työt	14-v	NTTT	34	39	46	55	51
	8. luokka	KT	32	39	44	49	51
Tosihumala väh. 1 krt/kk							
Pojat	14-v	NTTT	8	4	4	4	5
	8. luokka	KT	17	13	13	10	9
Työt	14-v	NTTT	13	9	7	6	5
	8. luokka	KT	17	13	13	11	9

¹ KT Sisältää parittomina vuosina mukana olleet maakunnat

Varusmieskysely toteutetaan tietyissä varuskunnissa pian palvelukseen astumisen jälkeen. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista, mutta lähes kaikki osallistuvat siihen. Lomakkeet ovat nimettömiä. Vuosien 2001–2008 kyselystä erotettiin iän perusteella 17–19-vuotiaat, jotka iältään ovat lähellä NTTT:n 18-vuotiaita ja tuloksia verrattiin NTTT:n 18-vuotiaisiin poikiin.

Päivittäisen savukkeen polton osalta NTTT:n tupakointiluvut olivat pari prosenttia korkeammat kuin varusmieskyselyssä. Trendi oli samansuuntainen eli molemmissa kyselyissä nähtiin lievä väheneminen vuoden 2003 jälkeen.

Kuukausittaisen tosihumalan osalta NTTT:n osuudet olivat muutaman prosentin matalampia kuin varusmieskyselyssä. Ajalliset muutokset ovat melko pieniä: varusmieskyselyssä lievää laskua vuoden 2003 jälkeen, NTTT:ssa ei muutosta. (Varusmieskyselyn tiedot: Ville Mattila, julkaisemattomia tuloksia).

Kadon arviointi vastaamisajankohdan perusteella

Kadon vaikutusta tuloksiin arvioitiin epäsuoralla menetelmällä jakamalla aineiston vastanneet sen mukaan, olivatko he vastanneet ensimmäiseen lomakkeeseen (1. postitus) vai johonkin uusintakyselyn lomakkeeseen (2., 3. ja 4. postitus). Vastaamattomien oletettiin muistuttavan vastanneita samassa suhteessa kuin oli 1. ja 2., 2. ja 3. sekä 3. ja 4. postituksen välinen suhde kyseisessä indikaattorissa. Näin saadulla kertoimella laskettiin kyseisen indikaattorin (esim. päivittäinen tupakointi) osalta prosenttiosuus kadossa erikseen kullekin ikä- ja sukupuoliryhmälle. Tämän jälkeen laskettiin katokorjattu väestöarvio kyseiselle indikaattorille. Laskenta on toteutettu seuraavalla kaavalla (*esimerkkinä päivittäinen tupakointi*):

a = kyselyn 1. postituskierroksella päivittäin tupakoivien osuus

b = kyselyn 2. postituskierroksella päivittäin tupakoivien osuus

c = kyselyn 3. postituskierroksella päivittäin tupakoivien osuus

d = kyselyn 4. postituskierroksella päivittäin tupakoivien osuus

e = päivittäin tupakoivien osuus koko aineistossa

f = katoarvio $(b/a + c/b + d/c)/3 \cdot d$

g = arvion suhde kyselyssä havaittuun $= f/e$

h = vastausprosentti

Kadolla korjattu päivittäin tupakoivien osuus $= f \cdot h / 100 + f \cdot g \cdot (100 - f) / 100$

Koska vastausprosentti laski vuosien myötä, laskettiin kertoimet vuodelle 1995, jolloin vastausprosentti oli vielä selvästi korkeampi kuin 2000-luvulla, sekä 2000-luvun vuosille 2001, 2007 ja 2011. Myös näiden kolmen vuoden osalta vastausprosentti edelleen laski (ks. raportin Taulukko 1; Vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit). Taulukossa 3 verrataan vuoden 2011 kyselyn havaittuja ja katokorjattuja osuuksia useiden indikaattorien osalta. Katokorjatut osuudet on arvioitu neljän eri vuoden katokertoimien perusteella. Koska neljanteen postitukseen vastanneita on melko vähän, esiintyy luvuissa jonkin verran satunnaisvaihtelua.

Taulukosta 3. voidaan päätellä, että vaikka vastausprosentit ovat ajan myötä laskeneet ja siten vaikuttavat tuloksista saatuihin prosenttilukuihin, kato näyttäisi kuitenkin valikoituvan hyvinkin samankaltaisesti vastausprosentista riippumatta. Päivittäisen tupakoinnin, kuukausittaisen tosihumalaan juomisen, sekä nykyisen nuuskaamisen ja nuuskakokeilujen osalta katoon kuuluvilla tytöillä sekä pojilla nämä terveystottumukset ovat pääosin yleisempiä kuin kyselyyn vastanneilla. Tämä näkyy erityisen selvästi alhaisen vastausprosentin 18-vuotiailla tosihumalaan juomisessa. Raittiiden osalta sen sijaan katoon jääneet poikkeavat vain vähän vastanneista. Sosiaalista altistumista huumeille kuvaavien indikaattoreiden osalta tehtyjen useimpien arvioiden perusteella sekä tytöt että pojat tietävät huumeita kokeilleita tuttavilla sekä ovat kohdanneet huumetarjontaa kadossa kyselyyn vastanneita enemmän. Kaiken kaikkiaan katoarvioiden valossa vaikuttaa siltä, että katoon valikoituu aikaisempia vuosia enemmän kaikkia vastaajatyyppejä, eikä pelkästään etupäässä huonompia terveystottumuksia omaavia nuoria.

Taulukko 3. Tupakoivien, nuuskaa kokeilleiden, alkoholia käyttävien ja huumeille altistuvien osuudet vuoden 2011 kyselyssä sekä vastaavat katokorjatut osuudet (vuosien 1995, 2001, 2007 ja 2011 katokertoimien perusteella) tytöillä ja pojilla iän mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2011.

Indikaattori ja ikä	Pojat					Tytöt				
	Kysely 2011 (%)	Katokorjattu kysely 2011 (%) (vuosi johon korjaus perustui)				Kysely 2011 (%)	Katokorjattu kysely 2011 (%) (vuosi johon korjaus perustui)			
		1995	2001	2007	2011		1995	2001	2007	2011
Tupakoi päivittäin										
14-vuotiaat	4	7	5	7	5	6	5	7	10	11
16-vuotiaat	19	22	23	24	17	19	25	23	26	24
18-vuotiaat	25	46	34	27	26	23	30	32	34	27
Nuuskaa¹ nykyisin										
14-vuotiaat	4	8	4	7	8					
16-vuotiaat	12	27	13	14	16					
18-vuotiaat	14	10	20	22	16					
Nuuskan kokeilu										
14-vuotiaat	14	24	22	26	18	5	4	8	7	9
16-vuotiaat	32	49	43	34	34	14	26	17	18	19
18-vuotiaat	39	44	50	36	43	20	24	19	24	27
Tosihumala/kk										
14-vuotiaat	2	5	3	5	4	5	5	6	7	4
16-vuotiaat	15	19	18	19	11	18	24	20	25	11
18-vuotiaat	38	56	44	44	54	32	32	33	34	54
Raittiit										
14-vuotiaat	66	54	64	63	71	58	59	59	57	59
16-vuotiaat	27	29	21	26	26	24	17	24	22	28
18-vuotiaat	10	8	5	9	7	6	12	7	8	4
Huume-tuttavia										
14-vuotiaat	22	27	23	30	25	30	32	32	42	38
16-vuotiaat	47	52	49	53	37	53	57	57	57	53
18-vuotiaat	50	55	47	51	63	59	57	68	62	68
Tarjottu huumeita										
14-vuotiaat	7	7	7	11	8	8	9	8	18	8
16-vuotiaat	16	21	22	24	11	14	18	13	19	18
18-vuotiaat	25	33	30	26	32	19	29	28	27	18

SUMMARY

Raisamo S, Pere L, Lindfors P, Tiirikainen M, Rimpelä A. The Adolescent Health and Lifestyle Survey 2011. Adolescent smoking, alcohol and substance use in 1977–2011.

Health and health behaviours in the adolescent population aged 12 to 18 years have been monitored via the nationwide Adolescent Health and Lifestyle Survey, a mail survey conducted biennially since 1977 with comparable methods. This report focuses on the use of tobacco products, tobacco purchases, and whether youth have seen tobacco products and tobacco advertisements. Moreover, use of alcohol and social exposure to drugs have been investigated. The latest survey was conducted in the spring of 2011, to which a total of 4,566 adolescents responded (47 %).

The key results of the current data are:

- Experimenting with tobacco has decreased over the study period of 1977–2011 in both sex and in all age groups. The decreasing trend in tobacco experiments continued also over the past two years.
- The downward trend in daily smoking from the beginning of the 2000's has continued over the past two years in 14–18-year-olds. Among 12-year-olds, daily smoking remained rare.
- Experimenting with snus (smokeless tobacco) has increased after 2005 both among boys and girls. Similarly, among boys, the prevalence of current use of snus has increased. Of 18-year-old boys 14%, and of 16-year-old boys 12% were current snus users. In girls, snus use was rare. The most common source to acquire snus was from friends (78%). Other sources included i.e. trips to Estonia and Sweden and particularly from ferried to these countries (6–7%). Only one respondent reported having bought snus from a retail shop in Finland.
- Smoking self-rolled cigarettes has increased, particularly among 14- and 18-year-old boys. Of 14-year-old daily smoking boys, over half, and nearly one third of 18-year-old boys smoked self-rolled cigarettes.
- In 2011, it was asked for the first time about water pipe smoking. The percentage of adolescents who had experimented with water pipe was 6% of 14-year-olds, 20% of 16-year-olds, and 31% of 18-year-olds. Of 12-year-old boys, 58% and of girls 70% did not know what the water pipe is.
- Of the 12–18-year-old adolescents, 7% had seen tobacco advertisements during the one month period prior the survey. The most common sources of advertisements included TV (50%) and shops (9%).
- Among 14-year-old daily smokers, 15% of boys and 30% of girls had bought cigarettes for themselves during the past month from shops, from kiosks 31% and 30%, and from gas stations 23% and 3%, correspondingly. The most common source where cigarettes were bought was friends (77% and 73%). About 80% of the all 12–18-year-old adolescents had seen tobacco products in each of the three retail sale locations.
- Alcohol abstinence has increased since the beginning of the 2000s. Among the 12–16-year-olds, the proportions of respondents reporting abstinence continued to increase over the past two years.
- The monthly and weekly alcohol use has decreased since the beginning of the 2000s in 14–16-year-olds. In the 18-year-old boys, the use of alcohol has not decreased.
- The proportion of 14–16-year-old boys reporting monthly drinking until really drunk has decreased from the early 2000s, while among 18-year-old girls, the trend

has kept rising but no longer so in the past two years. The prevalence of drunkenness-oriented drinking among 18-year-old boys has remained similar. Drunkenness-oriented drinking among 12-year-olds is rare.

- From the beginning of the new millennium until 2005, social exposure to drugs diminished. After 2005, it began to increase. Social exposure to drugs was determined from the knowledge of drug experimenters among acquaintances, and from drugs offered.
- The majority of the supply of drugs is coming from friends and acquaintances. This trend has been dominating since the beginning of the millennium.

Key words: Adolescents, alcohol, drugs, snus, tobacco

TAMPEREEN
YLIOPISTO

NUORTEN TERVEYSTAPATUTKIMUS

Sait jokin aika sitten Tampereen yliopistosta kirjeen, jossa pyysimme Sinua osallistumaan Nuorten terveystapatutkimukseen. Vastauksesi ei ollut vielä saapunut tätä kirjettä postitettaessa. Jos olet jo vastannut, kiitämme Sinua osallistumisesta. Sinun ei tarvitse vastata uudelleen.

Pyydämme Sinua osallistumaan tutkimukseen. **Voit vastata tällä paperilomakkeella tai Internetissä.** Henkilökohtaiset Internet-tunnukset ovat erillisellä paperilla. Vastaaminen vie noin 15-20 minuuttia. Osallistuminen on vapaaehtoista. Vastaathan jo VIIKON kuluessa.

Tutkimuksen tuloksia käytetään nuorten terveyden edistämiseen. Antamasi vastaukset ovat luottamuksellisia. Tutkimuksen tulokset esitetään tutkimusraportteina siten, että yksittäiset vastaajat eivät ole niistä tunnistettavissa. Osoitetietosi olemme saaneet Väestörekisterikeskuksesta (PL 70, 00581 Helsinki) marraskuussa 2010.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että vastaat kyselyyn itsenäisesti. Halutessasi voit keskustella tutkimuksesta vanhempiesi kanssa ennen vastaamistasi. Jos vanhempasi haluavat tutustua kyselyyn, toivomme, että he tutustuisivat siihen ennen vastaamistasi. Jos jotkut kysymykset jäävät askarruttamaan Sinua, keskustele niistä vanhempiesi tai opettajasi kanssa, tai ota yhteyttä esim. terveydenhoitajaan.

Jos vastaat paperilomakkeella, palauta se oheisessa kirjekuoressa ilman postimerkkiä. Tallennamme tiedot optisella lukijalla, joten laita lomake **taittamatta** kirjekuoreen. Lomakkeet on numeroitu, jotta emme lähettäisi uusintakyselyä jo vastanneille. Tallennuksen jälkeen lomakkeet hävitetään.

Tutkimusta koskevat kyselyt voi lähettää sähköpostitse: nttt@uta.fi. Kyselyihin vastaavat myös tutkijat Susanna Raisamo, puh. 040 190 1667 ja Lasse Pere, puh. 040 190 1676.

Helmikuussa 2011

Arja Rimpelä

Professori, tutkimuksen johtaja

TÄYTTÖOHJE

Lue ensin koko kysymys. Vastaa merkitsemällä rasti oikean tai sopivimman vaihtoehdon mukaiseen ruutuun. Jos kysymyksessä ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, kirjoita vastaus sitä varten varatulle viivalle. Käytä pehmeää lyijykynää, kuulakärkikynää tai muuta TUMMAA, selvästi näkyvää kynää. Virheen sattuessa ÄLÄ KÄYTÄ PYYHEKUMIA, vaan täytä väärin merkitsemäsi ruutu kokonaan ja rastita oikea vaihtoehto.

Näin: ☐ virhe ☒ oikea

Joidenkin kysymysten jälkeen huomautetaan, että voit siirtyä suoraan numerolla ilmoitettuun kysymykseen. Tällöin sinun ei tarvitse vastata väliin jääviin kysymyksiin.

1. Sukupuoli

- ☐ tyttö
☐ poika

2. Syntymäaika

___ / ___ 1 9 ___

3. Pituus

--	--	--

 cm

4. Paino

--	--	--

 kg

5. Millaisella paikkakunnalla asut nykyisin?

- ☐ KAUPUNGISSA keskustassa tai muussa taajamassa
☐ KAUPUNGISSA keskustan ja taajamien ulkopuolella
☐ MAASEUDULLA kirkonkylässä, asutuskeskuksessa tai muussa taajamassa
☐ MAASEUDULLA kirkonkylän, asutuskeskusten ja muiden taajamien ulkopuolella

6. Miten olet asunut pääasiallisesti TÄMÄN VUODEN aikana?

- ☐ vanhempieni (vanhempani) kanssa kotona
☐ yksin omassa taloudessani
☐ avio- tai avoliitossa omassa taloudessa
☐ yhden tai useamman ikätoverini kanssa
☐ jonkun muun tai joidenkin muiden kanssa

7. Mikä on isäsi tai muun huoltajasi pääammatti, -toimi tai -toiminta?

MERKITSE AMMATTI MAHDOLLISIMMAN TARKASTI.

(Esim. myyntijohtaja, poliisi, lähihoitaja, koneasentaja, puutarhayrittäjä.) Eläkkeellä olevalle myös entinen ammatti (esim. eläkkeellä, kokki).

8. Minkälaista työtä isäsi tai muu huoltajasi tekee suurimman osan vuodesta? Jos hän on nykyisin eläkkeellä tai työtön, merkitse aikaisempi työ.

- ☐ suunnittelu-, hallinto-, opetus-, tutkimus- tai muut vastaavat tehtävät
☐ työnjohtotehtävät teollisuudessa, rakennustöissä, metsätöissä, kuljetusalalla tms.
☐ ruumiillinen työ teollisuudessa, rakennustöissä, metsätöissä, kuljetusalalla tms.
☐ toimistotyö, palvelutyöt kaupassa ja ravintolassa, hoitotyö ja muut vastaavat työt
☐ maanviljelys-, karjanhoito ja muu maataloustyö
☐ muu työ, millainen? _____

9. Kuuluuko perheeseesi?

- ☐ äiti ja isä
☐ äiti ja isäpuoli
☐ isä ja äitipuoli
☐ vain äiti
☐ vain isä
☐ avo/aviomies tai -vaimo
☐ joku muu huoltaja, kuka? _____

10. Minkälainen koulutus vanhemmillasi on (merkitse korkein koulutus)?

	Isä	Äiti
Kansakoulu tai peruskoulu, ei muuta	☐	☐
Kansa- tai peruskoulu ja ammattikoulutus (ammattikoulu, kursseja tms.)	☐	☐
Keskikoulu (ja ammatillisia opistoja tms.)	☐	☐
Ylioppilastutkinto (ja ammatillisia opistoja tms.)	☐	☐
Korkeakoulu- tai yliopistotutkinto (maisteri, diplomi-insinööri tms.)	☐	☐

KOULUNKÄYNTI JA TYÖ

11. Millaisia suunnitelmia sinulla on jatkaa koulunkäyntiä ja opiskelua?

- ☐ haen yliopistoon tai korkeakouluun (lukion tai muun koulutuksen jälkeen)
- ☐ käyn lukion ja suoritan ammatillisen tutkinnon
- ☐ suoritan ammatillisen tutkinnon
- ☐ en aio enää jatkaa opintoja
- ☐ en osaa sanoa

12. Käytkö koulua tai opiskeletko nykyisin?

- ☐ en ole koulussa enkä opiskele (voit siirtyä kysymykseen 15)
- ☐ olen koulussa tai opiskelen päätoimisesti
- ☐ olen koulussa tai opiskelen muun työn ohella

13. Minkälaisessa oppilaitoksessa opiskelet?

- ☐ peruskoulu tai vastaava
- ☐ lukio
- ☐ yliopisto, korkeakoulu, ammattikorkeakoulu
- ☐ ammatillinen oppilaitos
- ☐ yhdistetty ammatillinen oppilaitos ja lukio
- ☐ muu, mikä? _____

14. Minkälaisen todistuksen sait viimeksi? Oliko se luokan tai kurssin keskitasoon verrattuna

- ☐ paljon parempi
- ☐ hieman parempi
- ☐ suurinpiirtein luokan keskitasoa
- ☐ hieman huonompi
- ☐ huomattavasti huonompi

TERVEYS

15. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se tällä hetkellä

- ☐ erittäin hyvä
- ☐ melko hyvä
- ☐ keskinkertainen
- ☐ melko huono
- ☐ erittäin huono

16. Onko sinulla jokin pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaasi?

- ☐ ei
- ☐ kyllä, minkälainen?

17. Käytätkö jatkuvasti tai lähes jatkuvasti jotakin lääkärin määräämää lääkettä?

- ☐ en
☐ kyllä, mitä?

18. Onko sinulla viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Rastita sopivin vaihtoehto joka riviltä.

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Vatsakipu	☐	☐	☐	☐
Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta	☐	☐	☐	☐
Ärtynneisyyttä tai kiukunpurkauksia	☐	☐	☐	☐
Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin	☐	☐	☐	☐
Päänsärkyä	☐	☐	☐	☐
Käsien vapinaa	☐	☐	☐	☐
Väsymystä tai heikotusta	☐	☐	☐	☐
Huimauksen tunnetta	☐	☐	☐	☐

19. Entä onko sinulla viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana ollut selkä-, niska- tai hartiakipuja?

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Selän alaosan kipuja	☐	☐	☐	☐
Niska- tai hartiakipu	☐	☐	☐	☐

20. Onko sinua viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana usein vaivannut alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala?

- ☐ kyllä
☐ ei

21. Onko sinusta viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana usein tuntunut siltä, että mikään ei kiinnosta tai tuota mielihyvää?

- ☐ kyllä
☐ ei

NUKKUMINEN

22. Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan koulu- tai työpäivinä?

- ☐ noin klo 21 tai aikaisemmin
☐ noin 21.30
☐ noin 22
☐ noin 22.30
☐ noin 23
☐ noin 23.30
☐ noin 24
☐ noin 00.30 tai myöhemmin

23. Mihin aikaan tavallisesti heräät koulu- tai työpäivinä?

- ☐ noin klo 6 tai aikaisemmin
☐ noin 6.30
☐ noin 7
☐ noin 7.30
☐ noin 8
☐ noin 8.30 tai myöhemmin

TUPAKOINTI

24. Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa?

- ☐ en (voit siirtyä kysymykseen 34)
- ☐ olen

25. Kuinka monta savuketta, piipullista ja sikaria olet polttanut yhteensä tähän mennessä?

- ☐ en yhtään (voit siirtyä kysymykseen 34)
- ☐ vain yhden
- ☐ noin 2 - 50
- ☐ yli 50

26. Milloin olet viimeksi polttanut savukkeen, sikarin tai piipullisen?

- ☐ eilen tai tänään
- ☐ 2 - 4 päivää sitten
- ☐ noin viikko sitten
- ☐ noin 2 viikkoa - 2 kuukautta sitten
- ☐ noin 2 kuukautta - puoli vuotta sitten
- ☐ yli puoli vuotta sitten (voit siirtyä kysymykseen 34)

27. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten NYKYISTÄ TUPAKOINTIASI?

- ☐ tupakoin kerran päivässä tai useammin
- ☐ tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
- ☐ tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa
- ☐ olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin
- ☐ en tupakoi (voit siirtyä kysymykseen 34)

28. Kuinka paljon poltat nykyisin tai poltit ennen lakkoa päivässä? Vastaa jokaiseen kohtaan.

Tehdasvalmisteisia savukkeita

--	--

 kpl päivässä

Itsekäärittyjä savukkeita

--	--

 kpl päivässä

Sikareita tai piippua

--	--

 kertaa päivässä

29. Kuinka pian heräämisen jälkeen poltat yleensä ensimmäisen savukkeen tai poltit ennen lakkoa?

- ☐ 5 minuutin kuluessa
- ☐ 6 – 30 minuutin kuluessa
- ☐ 31 – 60 minuutin kuluessa
- ☐ myöhemmin

30. Oletko ostanut viimeisen KUUKAUDEN aikana itsellesi tupakkaa?

- ☐ en
- ☐ olen ostanut, mistä?

Kaupasta	☐
Kioskista	☐
Kavereilta	☐
Huoltoasemalta	☐
Baarista	☐
Automaatista	☐
Ruotsin tai Viron matkoilta	☐
Katukaupasta	☐
Internetistä	☐
Muualta, mistä?	☐

31. Onko joku muu ostanut Sinulle tupakkaa viimeisen KUUKAUDEN aikana Sinun antamallasi rahalla?

- ☐ ei ole
- ☐ on, kuka?
- ☐ kaverit
 - ☐ sisarukset
 - ☐ vanhemmat
 - ☐ muu aikuinen

32. Oletko ajatellut yrittää tupakoinnin lopettamista lähiaikoina?

- ☐ en
- ☐ olen

33. Montako kertaa olet ollut tupakkalakossa viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana?

- ☐ en kertaakaan
- ☐ kerran
- ☐ kaksi kertaa tai useammin

KAIKKI VASTAAVAT

34. Oletko nähnyt VIIME KUUKAUDEN aikana tupakkamainoksia Suomessa?

- ☐ en
- ☐ olen, missä?
- _____

35. Oletko nähnyt tupakkatuotteita esillä VIIME KUUKAUDEN aikana kotisi, koulusi tai työpaikkasi lähellä seuraavissa paikoissa? Rastita sopivin vaihtoehto joka riviltä.

	Olen	En	En yleensä käy
Kaupat	☐	☐	☐
Kioskit	☐	☐	☐
Huoltoasemat	☐	☐	☐

36. Oletko koskaan kokeillut vesipiippua? Montako kertaa yhteensä tähän mennessä?

- ☐ en tiedä, mikä se on
- ☐ en
- ☐ olen kokeillut kerran pari
- ☐ olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa
- ☐ olen käyttänyt yli 20 kertaa

37. Oletko käyttänyt nikotiinikorvaustuotteita (esim. nikotiinipurukumia tai nikotiinitabletteja)?

- ☐ en tiedä, mitä ne ovat
- ☐ en
- ☐ olen kokeillut kerran pari
- ☐ olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa
- ☐ olen käyttänyt yli 20 kertaa

38. Oletko koskaan kokeillut nuuskaamista? Montako kertaa yhteensä tähän mennessä?

- ☐ en ole kokeillut
- ☐ olen kokeillut kerran
- ☐ olen nuuskannut 2 - 50 kertaa
- ☐ olen nuuskannut yli 50 kertaa

39. Nuuskaatko nykyisin?

- ☐ en lainkaan
- ☐ silloin tällöin
- ☐ kerran päivässä tai useammin

40. Jos olet kokeillut tai nuuskaat nykyisin, mistä olet nuuskaa hankkinut?

ALKOHOLI JA PÄIHTEET

41. Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia? Koeta ottaa mukaan myös ne kerrat, jolloin nautit hyvin pieniä määriä alkoholia, vaikkapa vain puoli pulloa keskiolutta tai tilkan viiniä.

- ☐ päivittäin
- ☐ pari kertaa viikossa
- ☐ kerran viikossa
- ☐ pari kertaa kuukaudessa
- ☐ noin kerran kuukaudessa
- ☐ noin kerran parissa kuukaudessa
- ☐ 3 - 4 kertaa vuodessa
- ☐ kerran vuodessa tai harvemmin
- ☐ en käytä alkoholijuomia

42. Entä kuinka usein käytät alkoholia TOSI HUMALAAN asti?

- ☐ kerran viikossa tai useammin
- ☐ noin 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ harvemmin
- ☐ en koskaan

POJILLE

45. Minkä ikäinen olit, kun sinulla oli ensimmäinen siemensyöksy?

- ☐ minulla ei ole vielä ollut siemensyöksyä
- ☐ 10-vuotias tai nuorempi
- ☐ 11-vuotias
- ☐ 12-vuotias
- ☐ 13-vuotias
- ☐ 14-vuotias
- ☐ 15-vuotias tai vanhempi

43. Tiedätkö tuttaviesi joukossa jonkun, joka viimeksi kuluneen VUODEN aikana olisi kokeillut huumaavia aineita (hasista tai marihuanaa, tinneriä tai muuta nuuhkittavaa, lääkkeitä joista saa humalan, tai muita vastaavia aineita) ?

- ☐ en tiedä ketään nuorta
- ☐ tiedän yhden nuoren
- ☐ tiedän 2 – 5 nuorta
- ☐ tiedän useampia kuin 5 nuorta

44. Onko sinulle viimeksi kuluneen VUODEN aikana tarjottu huumaavia aineita SUOMESSA?

- ☐ ei
- ☐ kyllä, rastita ne, jotka ovat tarjonneet
 - ☐ ystävät tai tuttavat
 - ☐ tuntemattomat henkilöt

TYTÖILLE

46. Minkä ikäinen olit, kun sinulla oli ensimmäiset kuukautiset?

- ☐ minulla ei ole vielä ollut kuukautisia
- ☐ 10-vuotias tai nuorempi
- ☐ 11-vuotias
- ☐ 12-vuotias
- ☐ 13-vuotias
- ☐ 14-vuotias
- ☐ 15-vuotias tai vanhempi

TYTÖILLE

47. Käytätkö nykyisin ehkäisypillereitä?

☐ en

☐ kyllä, kauanko olet käyttänyt?

vuotta

kuukautta

48. Saitko nyt käytössä olevat ehkäisypillerisi maksutta?

☐ en

☐ kyllä

KAIKKI VASTAAVAT

49. Kuinka paljon sinulla on rahaa käytettävissäsi keskimäärin VIIKOSSA (pois lukien asunto-, ruoka- ja vaatemenot)?

☐ alle 1 €

☐ 1-2 €

☐ 3-4 €

☐ 5-6 €

☐ 7-9 €

☐ 10-16 €

☐ 17-33 €

☐ 34-67 €

☐ yli 67 €

52. Miten helppoa tai vaikeaa Sinun on kertoa seuraaville henkilöille asioista, jotka todella vaivaavat Sinua?

	Isä	Äiti	Ystävät	Nettikaverit
Hyvin helppoa	☐	☐	☐	☐
Helppoa	☐	☐	☐	☐
Vaikeaa	☐	☐	☐	☐
Hyvin vaikeaa	☐	☐	☐	☐
Minulla ei ole	☐	☐	☐	☐

50. Tuntuuko sinusta, että sinulla on tarpeeksi rahaa käytössäsi, jotta voit elää niin kuin muutkin ikäisesi nuoret?

☐ ei

☐ kyllä

53. Kuinka monta tuntia käytät Internetiä keskimäärin VIIKOSSA?

tuntia viikossa

☐ en käytä lainkaan

51. Mikä on äitisi ja isäsi nykyinen työtilanne?

	Isä	Äiti
Työssä kodin ulkopuolella	☐	☐
Työssä kotona	☐	☐
Työtön tai pakkolomalla	☐	☐
Eläkkeellä tai pitkäaikaisella sairauslomalla	☐	☐

LIIKUNTA

54. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-aikanasi?

A. URHEILUSEURAN järjestämissä harjoituksissa, kilpailuissa tai otteluissa?

- ☐ en lainkaan
- ☐ harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- ☐ 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ noin kerran viikossa
- ☐ 2 - 3 kertaa viikossa
- ☐ 4 - 5 kertaa viikossa
- ☐ suunnilleen joka päivä

B. Muulla tavoin VAPAA-AIKANASI?

- ☐ en lainkaan
- ☐ harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- ☐ 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ noin kerran viikossa
- ☐ 2 - 3 kertaa viikossa
- ☐ 4 - 5 kertaa viikossa
- ☐ suunnilleen joka päivä

55. Mikä seuraavista vaihtoehtoista parhaiten kuvaa sinun liikunnan harrastustasi? Harrastan urheilua tai liikuntaa YLEENSÄ siten, että

- ☐ en hengästy enkä hikoile
- ☐ hengästyn tai hikoilen vähän
- ☐ hengästyn ja hikoilen jonkin verran
- ☐ hengästyn ja hikoilen runsaasti
- ☐ en harrasta lainkaan liikuntaa vapaa-aikanani

56. Oletko viimeksi kuluneen VUODEN aikana käyttänyt seuraavia lääkkeitä tai muita valmisteita SUORITUSKYVYN PARANTAMISEKSI? Rastita kaikki joita olet käyttänyt.

- ☐ proteiinivalmisteita
- ☐ anabolisia steroideja tai kasvuhormonia
- ☐ rautavalmisteita
- ☐ vitamiineja
- ☐ luontaistuotteita
- ☐ muuta, mitä? _____

RAHAPELAAMINEN

Rahapelaamisella tarkoitetaan pelaamista, jossa voitto tai tappio on rahaa. Rahapelejä ovat mm. rahapeliautomaatit, (esim. hedelmäpeli), Lotto, Keno, raaputusarvat ja vedonlyöntipelit. Rahapelaamista EI OLE virtuaalirahan käyttö tai osallistuminen maksuttomiin kilpailuihin.

57. Oletko viimeisen PUOLEN VUODEN aikana pelannut rahapelejä?

- ☐ en (voit siirtyä kysymykseen 61)
- ☐ kyllä, päivittäin tai lähes päivittäin
- ☐ kerran pari viikossa
- ☐ muutaman kerran kuukaudessa
- ☐ harvemmin

58. Kun pelaat rahapelejä, pelaatko

- ☐ internetissä
- ☐ peliautomaateilla
- ☐ kavereiden kanssa käteispanoksin
- ☐ vanhempien tai perheen kanssa
- ☐ muulla tavoin, miten? _____

59. Onko rahapelaaminen aiheuttanut Sinulle viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana seuraavia haittoja ja kuinka usein? Vastaa joka kohtaan.

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Riitaa vanhempien kanssa	☐	☐	☐	☐
Riitaa ystävien kanssa	☐	☐	☐	☐
Vuorokausi-rytmin häiriintyminen	☐	☐	☐	☐
Koulutehtävien tai työn häiriintyminen	☐	☐	☐	☐
Syällisyyttä tai häpeän tunnetta	☐	☐	☐	☐
Olen pinnannut tai lintsannut koulusta tai töistä	☐	☐	☐	☐
En ole pystynyt maksamaan pelivelkojani	☐	☐	☐	☐
Olen varastanut rahaa pelaamiseeni	☐	☐	☐	☐
Muuta haittaa, mitä?	☐	☐	☐	☐

60. Kuinka paljon keskimäärin käytät rahaa pelaamiseen VIIKOSSA?

☐ en yhtään

☐ noin

--	--	--

 euroa

KAIKKI VASTAAVAT

61. Oletko viimeisen PUOLEN VUODEN aikana pelannut rahapeliautomaatilla (esim. hedelmäpelejä)?

☐ en

☐ olen, missä?

Kaupat ☐

Kioskit ☐

Huoltoasemat ☐

Ravintolat, kahvilat ☐

Ruotsin tai Viron laivat ☐

Muualla, missä? ☐

62. Onko rahapelipaikan henkilökunta kysynyt ikääsi tai kieltänyt Sinua pelaamasta rahapelejä viimeisen PUOLEN VUODEN aikana?

☐ kyllä

☐ ei

☐ en ole yrittänyt pelata

63. Jos vertaat itseäsi muihin samanikäisiin samaa sukupuolta oleviin nuoriin, niin luuletko useimpien heistä pelaavan

☐ enemmän kuin Sinä

☐ yhtä paljon

☐ vähemmän kuin Sinä

HAMPAIDEN HOITOA JA RAVINTOTOTTUMUKSIA

64. Kuinka usein harjaat hampaasi?

- ☐ en koskaan
- ☐ noin kerran viikossa tai harvemmin
- ☐ pari kolme kertaa viikossa
- ☐ noin 4 - 5 kertaa viikossa
- ☐ noin kerran päivässä
- ☐ useampia kertoja päivässä

65. Kuinka usein juot ENERGIAJUOMIA (Battery, Red Bull, TEHO, ED ym.) ?

- ☐ useita kertoja päivässä
- ☐ noin kerran päivässä
- ☐ noin 3 – 4 kertaa viikossa
- ☐ noin kerran viikossa tai harvemmin
- ☐ en lainkaan

66. Kuinka monta kupillista kahvia juot päivässä?

- ☐ en juo kahvia
- ☐ noin kupillista

67. Juotko joskus seuraavia erikoiskahveja tai kaakaoita?

	Kyllä	Ei
Cappuccino	☐	☐
Espresso	☐	☐
Café au lait	☐	☐
Caffé latte	☐	☐
Maustetut kahvit	☐	☐
Kylmät kahvijuomat	☐	☐
Kuuma kaakao	☐	☐
Kylmät kaakaojuomat	☐	☐

VÄKIVALTA

68. Kuinka moni ystävästäsi on viimeisen vuoden aikana osallistunut tappeluun koulun pihalla, urheilutapahtumassa, kadulla tai muulla yleisellä paikalla?

- ☐ ei kukaan
- ☐ yksi tai kaksi
- ☐ kolme tai useampi ystävästäni
- ☐ en tiedä

69. Onko joku vaatinut sinulta viimeisen vuoden aikana rahaa tai tavaroita (esimerkiksi kellon, kengät, matkapuhelimen tai muuta vastaavaa) ja uhkaillut sinua, ettei antaisi sitä?

- ☐ ei ole
- ☐ on kerran
- ☐ kaksi kertaa tai useammin

70. Onko joku käynyt kimppuusi viimeisen vuoden aikana, kuten lyönyt, potkinut tai käyttänyt jotakin asetta?

- ☐ ei ole
- ☐ on kerran
- ☐ kaksi kertaa tai useammin

71. Onko joku lyönyt tai satuttanut sinua viimeisen vuoden aikana niin pahasti, että jouduit menemään lääkäriin?

- ☐ ei ole
- ☐ on kerran
- ☐ kaksi kertaa tai useammin

72. Oletko viimeisen vuoden aikana pitänyt mukana lyömä- tai teräasetta kuten veistä, rautaketjua tai muuta välinettä?

- ☐ en ole
- ☐ olen kerran
- ☐ kaksi kertaa tai useammin

73. Oletko viimeisen vuoden aikana uhannut jotakuta aseella tai hakkaamisella, jotta saisit häneltä rahaa tai tavaroita?

- ☐ en ole
☐ olen kerran
☐ kaksi kertaa tai useammin

74. Oletko viimeisen vuoden aikana osallistunut tappeluun koulun pihalla, urheilutapahtumassa, kadulla tai jollakin muulla yleisellä paikalla?

- ☐ en ole
☐ olen kerran
☐ kaksi kertaa tai useammin

75. Oletko viimeisen vuoden aikana hakannut jonkun tai satuttanut häntä lyömä- tai teräaseella?

- ☐ en ole
☐ olen kerran
☐ kaksi kertaa tai useammin

76. Oletko viimeisen vuoden aikana hakannut jonkun tai satuttanut häntä lyömä- tai teräaseella niin pahasti, että hän on joutunut menemään lääkäriin?

- ☐ en ole
☐ olen kerran
☐ kaksi kertaa tai useammin

MIELIPIDEVÄITTÄMÄT

77. Seuraavassa on väkivaltaan liittyviä väittämiä. Valitse sopivin vaihtoehto joka riviltä.

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
Väkivalta voi olla ihan hauskaa todellisessa elämässä.	☐	☐	☐	☐
Väkivalta voi olla ihan hauskaa peleissä, TV:ssä, elokuvissa tai netissä.	☐	☐	☐	☐
On käytettävä väkivaltaa, jotta saisi kunnioitusta.	☐	☐	☐	☐
Jos joku käy minun kimppuuni, lyön takaisin.	☐	☐	☐	☐
Ilman väkivaltaa kaikki olisi paljon tylsempää.	☐	☐	☐	☐
On aivan normaalia, että pojat yrittävät hankkia arvostusta tappelemalla toisten kanssa.	☐	☐	☐	☐
On aivan normaalia, että tytöt yrittävät hankkia arvostusta tappelemalla toisten kanssa.	☐	☐	☐	☐

Kiitämme vastauksistasi!